

ВІДЕНСЬКИЙ КАЛЕНДАР
"ПРОСВІТИ."



НА

РІК

1915.



П. Чубинський.

Ще не вмерла Україна.

Ще не вмерла Україна і слава і воля,
Ще нам братя молодії усьміхнеться доля:
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми братя у своїй сторонці.

Душу тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми братя козацького роду!

Наливайко, Залізняк і Тарас Трясило
Кличуть нас із за могил на святе діло.
І згадаймо славу смерть лицарства-козацтва,
Щоб не втратить марно нам свого юнацтва,
Душу, тіло...

Ой Богдане, Богдане, славний наш гетьмане!
На що дав ти Україну Москалям поганим?!
Щоб вернути їй честь, ляжем головами,
Назовемся України вірними синами!
Душу, тіло...



ВІДЕНСЬКИЙ
ІЛЮСТРОВАНІЙ КАЛЕНДАР

ТОВ. „ПРОСЬВІТА“

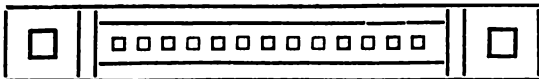
НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1915.

Рр. Річник-Брездовський

РІЧНИК XXXVIII. — КОШТОМ ТОВАРИСТВА „ПРОСЬВІТА“.
::: З ДРУКАРНІ МЕХІТАРИСТІВ У ВІДНІ, VII. 1915 :::

ЗЛАДІВ ЯРОСЛАВ ВЕСОЛОВСЬКИЙ.



Остан Грицай.

≡ 1915. ≡

Зійди нам, Новорічний Херувиме,
Могутнім божим лицарем на світ
Та обітри визвольною рукою
Із міліонів чол кривавий піт...
Диви ся — ген людство у лютім бою,
Господній світ в огнях як ще ніколи;
День-в день на нарід — нарід йде з враждою
І гине страшно люд і скрізь дрожать престולי.

Зійди... І силами сьвятого Бога
Ти вбивчую наслу прожени,
Що вкинула між народи пожежу,
Бо цар темряви забажав війни.
Весь світ в кайдани хоче закувати,
На хрест прибити хоче людську волю
Та у тюрмах невольних катувати,
Темряву сіяти і муку і недолю.

Розбий, розбий, Всесильний, темні сили,
Мечем Відвічного людству з'ясній!
Нехай борці за право, мир і волю
Ідуть з темрявою в останній бій.
Та виведи Україну з темряви!
Най сяде Мати на своїм престолі,
Побідоносна подвигами слави
І озолочена по-вік проміннем — Волі.

Відень, у грудни 1914.



Українець мовить:

Борони мої розказбють лухі
речи проти мене: Коли згинє він і
пропаде ім'я його?...

Між собою вигукорюють проти
мене всі ненависники мої, видбамс-
ють зло проти мене:

Прийшов: кінець його; і як по-
калив сь, то вже більше не встане.

Навіть чоловік, що мирно жив
зі мною, котромъ я давав крѣзь,
котрий моїм хлѣбом живив сь, і
той піднав п'ятѣ проти мене.

Тиж, Господи, змнѣй сь, на до
мною і підійми мене, щоб я від-
платив їм!

Що Ти вповодив мене, дізнаюсь
після того, як ворог мій не вбде
втїшатись наді мною.

Менеж Ти сохранив задля чи-
стоти моєї і поставив мене перед
Тобою на віки.

З 41-ого псалма Давида.



❖ | Січень — Jänner | ❖

Дні	С т а в ь		С ь я т я	
	н.	ст.	греко-католицькі	римо-католицькі
П.	1	19	Боліфатія	Н. Р. 1915
С.	2	20	Ігнатія ☉	Аделяйди

Нед. 30. по Сош. св. Отец. Гл. 5, Ев. 8, Лк. 1, Лук. 91.

Н.	3	21	Юліянії	Ієновефі
П.	4	22	Анастасії	Тита
В.	5	23	10 жуч. в Кр.	Ежізіяна
С.	6	24	Навечер. Євгеїї	Трех Королів
Ч.	7	25	Роздество Хр.	Лукиана †
П.	8	26	Соб. Пр. Богор. ☿	Северипа
С.	9	27	Стефана Первм.	Мартини

Нед. по Рожд. і 31. н. Сош. Гл. 6, Ев. 9, Мат. 4, Лук. 93.

Н.	10	28	2000 М. в Нїк.	Севастиана
П.	11	29	С. 14000 ж.	Гонорати
В.	12	30	Анїсї	Ернеста
С.	13	31	Меланїї	Веронїки
Ч.	14	1	Н. Р. Обр. Г.	Фелїкса
П.	15	2	Сильвестра ●	Мавра †
С.	16	3	Малахїя пр.	Маркидія

Нед. перед Просв. 32. по Сош. Гл. 7, Ев. 10, Мар. 1, Лук. 91.

Н.	17	4	Собор 70 Ап.	Антїпїя
П.	18	5	† Навеч. Бог.	Приски
В.	19	6	Богоявлення Госп.	Генрика
С.	20	7	† Йоана Кр.	Фаб. і Себас.
Ч.	21	8	Георгія	Агвішки
П.	22	9	Подневкта	Вінкентія †
С.	23	10	† Григорія ☿	Об. Пр. Д. М.

Нед. по Просв. і Мит. Гл. 8, Ев. 11, Мат. 8, Лук. 89.

Н.	24	11	Теодозія	Пресв. Род.
П.	25	12	Татїяни	Нав. св. Павла
В.	26	13	Єрмила	Поликарпа
С.	27	14	Отцїв Син.	Йоана Хр.
Ч.	28	15	Павла	Кароля В.
П.	29	16	Петра вер.	Франц. Сал. †
С.	30	17	† Антонїя В.	Аделяйди

Нед. Блауд. сина. Гл. 1, Ев. 1, Лук. 79.

Н.	31	18	Атаназія ☉	Петра з П.
----	----	----	------------	------------

Лютий — Februar

Дні	Стиль		С в я т а	
	н.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
П.	1	19	Макарія	Лютий. Ігнатія
В.	2	20	Евтимія	Марії Громн.
С.	3	21	Максима	Блажея
Ч.	4	22	Тимотея	Вероніки
П.	5	23	Климентя	Атати †
С.	6	24	Ксенії	Дороти

Нед. Мисопустна. Гл. 2, Ев. 2, Мат. 106.

Н.	7	25	Григор. Б. ☾	Ромуальда
П.	8	26	Ксенофонта	Йоана з. М.
В.	9	27	† Йоана Зл.	Апольонії
С.	10	28	Єфрема Сир.	Схоластики
Ч.	11	29	Ігнатія	Дезидерія
П.	12	30	Трех Свят.	Євлязії †
С.	13	31	Кира і Йоан.	Катерини

Нед. Сиропустна. Гл. 3, Ев. 3, Мат. 17.

Н.	14	1	Трифона м. ●	Валсатія
П.	15	2	Стріт. Госп.	Фавстиня
В.	16	3	Симеона і Анни	Юліяна
С.	17	4	Ізидора п.	Поп. Конс. †
Ч.	18	5	Агафії жуч.	Флєвіяна †
П.	19	6	Вукола еп.	Копрада †
С.	20	7	Нартенія еп.	Елевтерія †

Нед. І. посту. Гл. 4, Ев. 4, Іоан. 5.

Н.	21	8	Теодора	Елсопори
П.	22	9	Никифора м. ☾	Петра ст. †
В.	23	10	Харлампія м.	Романи п. †
С.	24	11	Власія	Матея †
Ч.	25	12	Мелетія	Віктора †
П.	26	13	Мартина пр.	Александра †
С.	27	14	Авксентія	Юліяна †

Нед. ІІ. посту. Гл. 5, Ев. 5, Мар. 5.

Март — März

Дні	Стиль		С в я т а	
	п.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
П.	1	16	Памфила ☉	Март. Альб.
В.	2	17	Теодора	Симпліція †
С.	3	18	Льва папи	Купецунди †
Ч.	4	19	Архипа	Казимира †
П.	5	20	Льва еп.	Евзебія †
С.	6	21	Тимотея пр.	Фридриха †

Нед. III. посту. Гл. 6, Ев. 6, Мар. 37.

Н.	7	22	Петра і Ат.	Томи з Ак.
П.	8	23	Поликарпа ☾	Йоана бл. †
В.	9	24	† Об. гл. Й. Кр	Францішки †
С.	10	25	Тарасія арх.	40 м. Герак. †
Ч.	11	26	Порфира	Констант. †
П.	12	27	Проконія	Григорія п. †
С.	13	28	Василія існ.	Розини †

Нед. IV. посту. Гл. 7, Ев. 7, Мар. 40.

Н.	14	1	Евдокії	Матильди
П.	15	2	Теодота ●	Льопіна †
В.	16	3	Евтропія	Авраама †
С.	17	4	Герасима пр.	Ієгруді †
Ч.	18	5	Копона м.	Александ. †
П.	19	6	Св. 42 м. в Ам.	Йосифа †
С.	20	7	Василія	Йоана з II. †

Нед. V. посту. Гл. 8, Ев. 8, Мар. 47.

Н.	21	8	Теофілякта	Вепедикта
П.	22	9	† Св. 40 м.	Катерини †
В.	23	10	Кондрата ☾	Віктора †
С.	24	11	Софрона Гр.	Гавриїла †
Ч.	25	12	Теофана	Благовіщене
П.	26	13	Пер. м. Никифора	7 Бол. ПДМ. †
С.	27	14	Вепедикта	Богоміла †

Нед. Цвітня. Ев. Мат. 83, Іон. 41.

Н.	28	15	Агапія	Пальм. Нед.
П.	29	16	Савина Юліана вж.	Кирила †
В.	30	17	† Алексея Б. ч.	Квірина †
С.	31	18	Кирила ☉	Вальбіни †

Цвѣтень — April

Дні	Стиль		Сп. п. л. т. а	
	н.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
Ч.	1	19	Страстний Четвер	Цвѣт. В. Ч. †
П.	2	20	Велика Пятниця	Вел. Пятниця †
С.	3	21	Сани	Вел. Субота †

Нед. Воскресенія. Йоан. 1.

Н.	4	22	Воскр. Христове	Воскр. Хр.
П.	5	23	Съв. Понед.	Вел. Понед.
В.	6	24	Съв. Втор. ☾	Сикстуса
С.	7	25	Благовіщенє	Германа
Ч.	8	26	† С. св. ар. Г.	Діонизія
П.	9	27	Матрони ж.	Марії Кл. †
С.	10	28	Іларіона	Евзехіла

Нед. Томина. Йоан. 65.

Н.	11	29	Марка пр.	Леона папи
П.	12	30	Йоана зісв.	Юлія
В.	13	31	Іпатія еп.	Герменегільда
С.	14	1	Марії Ег. ●	Тубурція
Ч.	15	2	Тита пр.	Анастасії
П.	16	3	Никити ісп.	Лямберта †
С.	17	4	Йосифа пр.	Рудольфа

Нед. Мироносиць. Гл. 2, Ев. 3, Мар. 69.

Н.	18	5	Теодула	Аполлонія
П.	19	6	Евтихія	Еми
В.	20	7	Георгія пр.	Віктора
С.	21	8	Іродіона	Апзельма
Ч.	22	9	Евксизія ☾	Сотера і Кап
П.	23	10	Терентія ж.	Войтіха †
С.	24	11	Януарія	Григорія

Нед. Розслабленого. Гл. 3, Ев. 4, Йоан. 14.

Н.	25	12	Василія	Марка
П.	26	13	Артемона	Клета і мар.
В.	27	14	Мартина	Негетрина
С.	28	15	Аристарха	Віталіса
Ч.	29	16	Агафії ☾	Петра ж.
П.	30	17	Симеона пр.	Катер. С. †

Май — Mai

Дні	Синах		Свят	
	п.	ст.	греко-католицькі	рим-католицькі
С.	1	18	Йоана пр.	Май. Фил.
Нед. Самаритянина. Гл. 4, Ев. 7, Йоан. 12.				
Н.	2	19	Йоана старон.	Атаназія
П.	3	20	Теодора	Найд. Хр. св.
В.	4	21	Януарія	Флоріяна
С.	5	22	Теодори	Пія V.
Ч.	6	23	† Георг. в.	Йоана в Ол.
П.	7	24	Сави Елис.	Доміцелі
С.	8	25	Марка еван.	Станислава
Нед. Слїпорожденного. Гл. 5, Ев. 8, Йоан. 34.				
Н.	9	26	Василія	Григорія
П.	10	27	Симеона м.	Ізидора
В.	11	28	Язона Соз.	Адольфа
С.	12	29	Св. 9 м. К.	Панкрац.
Ч.	13	30	Вознес. Хр.	Вознес. Хр.
П.	14	1	Єремїї пр.	Бонїфатія
С.	15	2	Бориса і Гл.	Софії
Нед. св. Отець св. Іоана Бог. Гл. 6, Ев. 10, Йоан. 56, 61.				
Н.	16	3	Теодора	Йоана Н.
П.	17	4	Пелягїї муч.	Пасхалїса
В.	18	5	Ірини муч.	Фелїкса
С.	19	6	Йола правед.	Петра цел.
Ч.	20	7	П. Кр. Гос.	Бернарда
П.	21	8	† Йоана бог.	Фелїкса
С.	22	9	† П. м. Ник.	Юлії
Нед. Сошествїє св. Духа. Ев. 9, Йоан. 27.				
Н.	23	10	Сош. св. Духа	Зелені Свята
П.	24	11	Прес. Тр.	Зелен. Понедїлок
В.	25	12	Епіфанїя	Урбана п.
С.	26	13	Гликерїї	Філіппа
Ч.	27	14	Ізидора м.	Йоана
П.	28	15	Пахомія	Вільгельма
С.	29	16	Теодора	Максимїя.
Нед. 1. по Сош. св. Духа. Гл. 8, Ев. 1, Мат. 38.				
Н.	30	17	Андронїка	Св. Тройця
П.	31	18	Патрікія	Ангелї

* | Червень — Juni | *

Дні	Стиль		С л я т а	
	п.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
В.	1	19	Талалея	Черв. Іраціана
С.	2	20	Теодота	Еразма
Ч.	3	21	† Константина і Ол.	Боже Тіло
П.	4	22	Василіс. м. ☧	Квірина
С.	5	23	Михайла еп.	Бонифатія

Нед. 2. по Сош. св. Духа. Гл. 1, Ев. Йоан. 24,
Йоан. 23, Мат. 9.

Н.	6	24	Боже Тіло	Норберта
П.	7	25	† Об. гл. св. І.	Люкретії
В.	8	26	Карпа	Медарда
С.	9	27	Тераполта м.	Феліціяна
Ч.	10	28	Никити пр.	Маргарети
П.	11	29	Теодозії д.	Серце Ісуса
С.	12	30	Ісакія ●	Йоана

Нед. 3. по Сош. св. Духа. Гл. 2, Ев. 3, Мат. 18.

Н.	13	31	Єрмія ап.	Аптонія
П.	14	1	Юстина філ.	Йоана поп.
В.	15	2	Никифора	Віта М.
С.	16	3	Лукіяна	Брунона
Ч.	17	4	Митрофана	Адольфа
П.	18	5	Доротея	Маркила
С.	19	6	Ляріона	Юліянини

Нед. 4. по Сош. св. Духа. Гл. 3, Ев. 4, Мат. 25.

Н.	20	7	Теодота ☩	Сільверія
П.	21	8	Теодора	Альойсія
В.	22	9	Кирила	Павліна
С.	23	10	Тимотея	Зенона
Ч.	24	11	Вартоломея	Іоана крест.
П.	25	12	† Олуфрія	Проспи †
С.	26	13	Акилнини	Йоана Пав.

Нед. 5. по Сош. св. Духа. Гл. 4, Ев. 5, Мат. 28.

Н.	27	14	Єлисея ☩	Володислава
П.	28	15	Амоса Срен.	Леона Віг.
В.	29	16	Тихона	Петра і Павла
С.	30	17	Мануїла	Єжілії. Луц.

Липень — Juli

Дні	Стиль		Сь в я т а	
	п.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
Ч.	1	18	Леонтія	Липень. Теоб.
П.	2	19	Юди і Зос.	Нав. Н. Д. М. †
С.	3	20	Юліяна	Геліодора

Нед. 6. по Сош. св. Духа. Гл. 5, Ев. 6, Мат. 29.

Н.	4	21	Евзебія	Є	Флявіна
П.	5	22	Методія єп.		Кир. і Метод.
В.	6	23	Агриппини ж.		Ісаї прор.
С.	7	24	Р. св. І. Кр.		Апат. Йоан.
Ч.	8	25	Февронії		Єлисавети
П.	9	26	Давида пр.		Лукиї †
С.	10	27	Самсона		Амалії

Нед. 7. по Сош. св. Духа. Гл. 6, Ев. 7, Мат. 33.

Н.	11	28	Кира	●	Пія І. пап.
П.	12	29	Петра і Павла		Єніфанія
В.	13	30	Соб. 12 ап.		Маргарети
С.	14	1	Косми і Даміана		Вопавентури
Ч.	15	2	† П. р. П. Б.		Геприка
П.	16	3	Якима муч.		Алексія
С.	17	4	Андрея Кр.		П. Д. М. Шк. †

Нед. 8. по Сош. св. Духа. Гл. 7, Ев. 8, Мат. 58.

Н.	18	5	Атаназія		Сімеона Фр.
П.	19	6	Сизон. Ін.	З	Вінкен. з П.
В.	20	7	Томи Ак. Кір.		Ілії
С.	21	8	Прокопія		Іракседи
Ч.	22	9	Панкратія		Марії Магд.
П.	23	10	42 муч. пик.		Аполінарія †
С.	24	11	Ольги Евфр.		Христини

Нед. 9. по Сош. св. Духа. Гл. 8, Ев. 9, Мат. 59.

Н.	25	12	Прокза		Якова ап.
П.	26	13	† Соб. Гав.	⊙	Аппи
В.	27	14	Акіли		Наталії
С.	28	15	† Волод. князя		Іпоцента
Ч.	29	16	Аттиногена		Марти
П.	30	17	Марини		Богуміли †
С.	31	18	Ежіліяна ж.		Ігнат. Леон.

* | Серпень — August | *

Дні	Стиль		С в я т а	
	н.	ст.	греко-католицькі	римо-католицькі

Нед. 10. по Сош. св. Духа. Гл. 1, Ев. 10, Мат. 72.

Н.	1	19	Мокриши	Серпень. Петра
П.	2	20	† Ілії пр. ☾	Альфонса
В.	3	21	Сімеона пр.	Болеслава
С.	4	22	Марії Магдалини	Домініка
Ч.	5	23	Трофима Теоф.	П. Д. М. Св'язної
П.	6	24	† Бориса і Гліба	Преоб. Госп. †
С.	7	25	† Уси. св. Анни	Касана

Нед. 11. по Сош. св. Духа. Гл. 2. Ев. 11, Мат. 77, Лук. 14.

Н.	8	26	Єрмолая	Збігнева
П.	9	27	† Папталеймона	Романа
В.	10	28	Прохора ●	Лявентін
С.	11	29	Калиника м.	Зузани
Ч.	12	30	Сили, Андр.	Кляри
П.	13	31	Евдокима пр.	Гіполіта †
С.	14	1	† Пр. Ч. Кр.	Евзебія †

Нед. 12. по Сош. св. Духа. Гл. 3, Ев. 1, Мат. 79.

Н.	15	2	Стефана	Успеніє Д. М.
П.	16	3	Ісакія Дал.	Іоакима
В.	17	4	7 Отр. в Ефезі	Атапазії
С.	18	5	Євсипія ☾	Гелени Л.
Ч.	19	6	Преоб. Господне	Людвіки
П.	20	7	Дожегня проп.	Стефана †
С.	21	8	Єміліяна еп.	Іоанни

Нед. 13. по Сош. св. Духа. Гл. 4, Ев. 2, Мат. 87.

Н.	22	9	Матея ап.	Сави бл. Тим.
П.	23	10	Лаврептія мч.	Філіппа
В.	24	11	Євпла м. ☾	Вартоломея
С.	25	12	Фотія Анк.	Людвіки К.
Ч.	26	13	Максима ісп.	Зефірїни
П.	27	14	Михея Т.	Іосифа К. †
С.	28	15	Успеніє Пр. Б.	Августина

Нед. 14. по Сош. св. Духа. Гл. 5, Ев. 3, Мат. 89.

Н.	29	16	† Обр. Госп.	Серця Марії
П.	30	17	Мирона Юл.	Рози Л. Фел.
В.	31	18	Флора Лавра	Раймунда

* | Вересень — September | *

Дні	С т я в ь		С ь в я т а	
	н.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
С.	1	19	Андрей	Вересень. Єгид.
Ч.	2	20	Самуїла пр.	Стеф. Брон.
П.	3	21	Тадея ап.	Серафіни
С.	4	22	Агатона м.	Розалії

Нед. 15. по Сош. св. Духа. Гл. 6, Ев. 4, Мат. 92.

Н.	5	23	Ірипея еп.	Анг. стор.
П.	6	24	Евтихій мч.	Захарія
В.	7	25	Вартоломея	Регіни
С.	8	26	Адріана	Рожд. Д. М.
Ч.	9	27	Пімена С.	Петра Сев.
П.	10	28	† Мойсея	Николая з Т.
С.	11	29	† Ус. гл. Йоан.	Петра

Нед. 16. по Сош. св. Духа. Гл. 7, Ев. 5, Мат. 105.

Н.	12	30	Александра	Імя Марії
П.	13	31	† П. пояса Б.	Валеріяна
В.	14	1	† Симеона	Підн. св. Кр.
С.	15	2	Маманта	Нікодема
Ч.	16	3	Антиха	Людмили
П.	17	4	Вавили м.	Лямберта
С.	18	5	Захарія пр.	Томи з В.

Нед. 17. по Сош. св. Духа. Гл. 8, Ев. 6, Мат. 62.

Н.	19	6	† Ч. св. М.	Януарія
П.	20	7	Созонта м.	Евстахія
В.	21	8	Рожд. Пр. Б.	Матей св.
С.	22	9	† Йоак. і Анни	Маврикія
Ч.	23	10	Минодори	Теклі
П.	24	11	Теодори пр.	Руперта
С.	25	12	Антонія свм.	Клеофаса

Нед. 18. і перед Воздвиженієм Ч. Кр. Гл. 1,
Ев. 7, Лук. 17.

Н.	26	13	Корнелія	Кипріяна
П.	27	14	Воздв. Ч. Кр.	Косми і Дам.
В.	28	15	Никити м.	Вячеслава
С.	29	16	Евфимія	Михайла арх.
Ч.	30	17	Софії муч.	Єроїма

Жовтень — Oktober

Дні	Стиль		С л я т а		
	п.	ст.	греко-католицькі	римо-католицькі	
П.	1	18	Євменія	Є	Жовтень. Ремігія †
С.	2	19	Трофіма		Отона

Нед. 19. по Сош. сьв. Духа. Гл. 2, Ев. 8, Лук. 26.

Н.	3	20	Євстахія м.		М. Б. Роман.
П.	4	21	Кондрата		Францішка
В.	5	22	Фоки і Йоки		Пляцида
С.	6	23	† З. св. І. Кр.		Бруноа
Ч.	7	24	Теклі муч.		Юстини п.
П.	8	25	Ефрозини	●	Бригіді
С.	9	26	† Иоана Богосл.		Діонізія †

Нед. 20. по Сош. сьв. Духа. Гл. 3, Ев. 9, Лук. 30.

Н.	10	27	Калістрата		Франц. Бор.
П.	11	28	† Харитона		Вінкента к.
В.	12	29	Киріяка		Максиміліяна
С.	13	30	Григорія свц.		Едварда к.
Ч.	14	1	† Покр. Бог.		Калікста
П.	15	2	Кипріяна	●	Ядвиг. Тер.
С.	16	3	Дионізія		Флѳорентія †

Нед. 21. по Сош. сьв. Духа. Гл. 4, Ев. 10, Лук. 35, 54.

Н.	17	4	Єротей еп.		Лукіяни
П.	18	5	Харитини		Луки св.
В.	19	6	† Томи ап.		Петра з Ал.
С.	20	7	Сергія муч.		Феліціяна
Ч.	21	8	Пелагії		Уршулі
П.	22	9	† Якова ап.		Кордулі
С.	23	10	Євдямія	●	Іоана Кап. †

Нед. 22. по Сош. сьв. Духа. Гл. 5, Ев. 11, Лук. 83.

Н.	24	11	Філіппа ап.		Рафаїла
П.	25	12	Прова м.		Хризанта
В.	26	13	Карла ап.		Евариста
С.	27	14	† Параскеви		Сабіни
Ч.	28	15	Євтимія		Сим і Юди
П.	29	16	Львоніа		Нарцеза †
С.	30	17	Осії, Андр.		Альфонса ††

Нед. 23. по Сош. сьв. Духа. Гл. 6, Ев. 1, Лук. 38.

Н.	31	18	† Луки св.	Є	Марцеля
----	----	----	------------	---	---------

Подолист — November

Дні	Стяць		С п я т а	
	п.	ст.	греко-католицькі	рим.-католицькі
П.	1	19	Йоїда пр.	Лист. Всіх Святих
В.	2	20	Артемія	День задуши.
С.	3	21	Іляріона Б.	Губерта
Ч.	4	22	Аверкія	Кароля Бор.
П.	5	23	† Якова ап.	Захарія Ем. †
С.	6	24	Арети	Леоарда

Нед. 24. по Сош. св. Духа. Гл. 7, Ев. 2, Лук. 39.

Н.	7	25	Маркіяна ●	Славох. бл.
П.	8	26	Димитрія вм.	Іотфрида
В.	9	27	Нестора	Теодора
С.	10	28	† Параск. м.	Андрея Ав.
Ч.	11	29	Анастасії	Мартина еп.
П.	12	30	Зиновія	Мартина п. †
С.	13	31	Стихія	Станислава

Нед. 25. по Сош. св. Духа. Гл. 8, Ев. 3, Лук. 83.

Н.	14	1	Косм. і Д. 3	Серафими
П.	15	2	Акиндиша	Леопольда
В.	16	3	Йосифа Л.	Еджунда
С.	17	4	Йоаникія	Григорія Ч.
Ч.	18	5	Галактіона	Сальомей
П.	19	6	Павла еп.	Єлисавети †
С.	20	7	Єропа	Фелікса з В.

Нед. 26. по Сош. св. Духа. Гл. 1, Ев. 4, Лук. 66, 51.

Н.	21	8	Михаїла ②	Вред. ПДМ.
П.	22	9	Онісифора	Цециліу
В.	23	10	Ерасга Ол.	Климентя
С.	24	11	Мини Вік.	Йоана, Еміл.
Ч.	25	12	Йоана преп.	Катерини
П.	26	13	† Йоана Зол.	Конрада †
С.	27	14	† Филипа ап.	Валеріяна В.

Нед. 27. по Сош. св. Духа. Гл. 2, Ев. 5, Лук. 71.

Н.	28	15	Гурія	Кресцентія
П.	29	16	† Мафтея ③	Сатурнина
В.	30	17	Григорія	Андрея ап.

Грудень — Dezember

Дні	Стань		Сп. п. я. т. а	
	п.	ст.	греко-католицькі	римо-католицькі
С.	1	18	Іллятона	Груд. Елегія
Ч.	2	19	Авдія пр.	Бібіяни
П.	3	20	Григорія	Франц Кс. ††
С.	4	21	Введ. Богородиці	Варвари ††

Нед. 28. по Сош. св. Духа. Гл. 3, Ев. 6, Лук. 76.

Н.	5	22	Филимона	Сави
П.	6	23	Ахфілоха ●	Никодая
В.	7	24	† Єкатерики	Амвросія
С.	8	25	Климентія	Неп. Зачатія
Ч.	9	26	Алинія	Леокадії
П.	10	27	Якова м.	М. Б. Льор. ††
С.	11	28	Стефана муч.	Дамазія ††

Нед. 29. по Сош. св. Духа. Гл. 4, Ев. 7, Лук. 85.

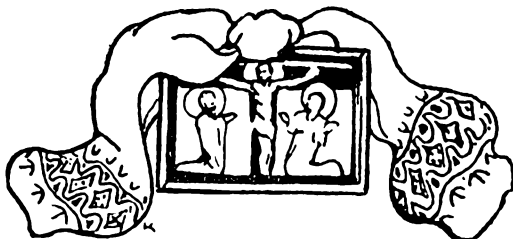
Н.	12	29	Парахона	Александ.
П.	13	30	† Андрея ап. ☉	Луції
В.	14	1	Науха пр.	Азѣфреда
С.	15	2	Авакума	Валеріяна ††
Ч.	16	3	Софронія	Аделайди
П.	17	4	† Варвари	Лазаря ††
С.	18	5	† Сави	Іраціяна ††

Нед. 30. по Сош. св. Духа. Гл. 5, Ев. 8, Лук. 91, 24.

Н.	19	6	Никодая Ч.	Фавстина
П.	20	7	Амвросія	Теоф. Ліб.
В.	21	8	Патація ☉	Томи ап.
С.	22	9	Неп. Зачатія	Зелона ††
Ч.	23	10	Мини	Вікторії
П.	24	11	Даніїла	Нав. А. і Е. ††
С.	25	12	Спіридіона	Рожд. Хрис.

Нед. Пратоць. Гл. 6, Ев. 9, Лук. 76.

Н.	26	13	Евстратія	Стефана м.
П.	27	14	Тирса Лев.	Йоана еван.
В.	28	15	Елевтерія	Меланії муч.
С.	29	16	Агея пр. ☉	Томи бл.
Ч.	30	17	Анапїя Дам.	Давида кор.
П.	31	18	Севастіяна	Сильвест. п. †



|Церковний календар.

Мясниця.

буде в 1915-ім році чотири неділі і чотири дні. Неділя ясенушна (25. січня) 7. лютого н. ст. Неділя сиронустна 14. лютого (1. лютого). Великдень (22. марта) 4. цвітня. Вознесєнє (30. цвітня) 13. мая. Сошествіє сьв. Духа 10. (23.) мая. Пєгрівка трєнас 6 неділя.

Ключ гравичний **А**. В руці ліго **Г**.

Гр.-кат. пости.

1. В навечеріє Богоявленя.
2. Великий піст від понеділка по неділі сиронустній до Великодия.
3. Піст перед сьв. Пєгром і Павлом (Пєтрівка) від понеділка по неділі Всіх Сьвятих до сьв. Петра.
4. Піст перед Успенєм Прєсєв. Діви Марії (Макавєйка або Спасівка) від 14. (1.) сернія до Успєнія.
5. В дєнь Усїкновєня чєс. Голови сьв. Йіаана Хрєстителя 29. сернія (11. верєсія).
6. В дєнь Воздвжєня чєс. Хрєста 14. (27.) верєсія.
7. Піст перед Рїздвом Хрїстовім (Пїдпїїнка) від 16. (27.) падолиста до Рїздва.
8. Кождої сєреди і пятницї—крїм „загальницї“.
9. В сирній тиждєнь у всї дні вільно їсти лишє з набїлом.

Загальницї (тижні вільні від посту).

1. Від Рїздва до навечерія Богоявленя.

2. Межи неділями митаревою та блудного сина.
3. Від Великодня до неділі Тожинної.
4. Від Сомествія сьв. Духа до неділі Всіх Сьвятих.

Весіль і забав

з музикою не можна підправляти:

1. У всі середи й п'ятниці—крім загальниць.
 2. Від початку посту перед Різдом аж до Бого-
явлення.
 3. Від попеділка сирного через Великий піст аж до
неділі Тожинної.
 4. В пості перед сьв. Петром і Павлом.
 5. В пості перед Успенєм Пр. Богородиці.
 6. В день Усікновеня чесної Голови сьв. Йованна
Хрестителя.
 7. В день Воздвиження чесного Хреста.
-

Поминальні дні цісарського Двора.

1. День 10. вересня н. ст. за бл. н. цісареву Єли-
савету.
2. День 28. червня н. ст. за бл. н. цісаря Ферди-
нанда I.

Сьвяточні дні цісарського Двора.

1. День 18-го серпня уродини Й. В. цісаря Франца
Йосифа I.
2. День 4-го жовтня імянини Й. В. цісаря Франца
Йосифа I.

Пам'ятні дні нашого народу.

1. День 3. (16.) мая—яко пам'ять освободження від
павщини.
2. День 1. (14.) серпня—яко пам'ять хрещення Укра-
їни-Руси.

Український народ

живе на просторих землях від Карпат по Кавказ. Україна має 850.000 квадратних кілометрів поверхні, так що є півтора рази завбільшки як нинішня Німеччина а перевищує її простором тільки російське царство. До Австро-Угорщини належить з українських земель тільки східна Галичина, північно-західна Буковина й північний крайок Угорщини в загальній величині 75.00 км² з 4,200.000 українського населення. Українські землі, що належать до Австро-Угорщини, творять тільки одну одинайцяту часть України, якої решта остає під Росією. В українських губерніях російського царства живе 28 мільонів 500 тисяч Українців. Поза одноцілою українською територією живе поверх 600.000 Українців в губерніях на південь від Волги, около 500.000 на Сибірі й над Тихим Океаном, понад 500.000 в американських З'єдинених Державах, 200.000 в Канаді та 60.000 в Бразилії й Аргентині. Беручи загалом, одержуємо за р. 1910 такі числа: Всіх Українців на світі є 34 і пів мільонів а з того 32,700.000 живе на одноцільній території. Що-до чисельности займають Українці шieste число між європейськими народами по Німцях, Москалях, Французах, Англійцях і Італійцях.

Австро-угорська Монархія.

Австрія є злучена з Угорщиною персональною і реальною унією. Монархія є конституційною від 1860 р. Цісар австрійський і апостольський король угорський Франц Йосиф І. родив ся 18. серпня 1830. р., володіє від 2. грудня 1848. р. Після того, як бл. арх. Франца Фердинанда з подругою

Софією гр. Гогенберґ убито в Сараєві 28. червня 1914, став престолонаслідником його братанок архикнязь Кароль Франц Йосиф, ур. 17. серпня 1887.

Народне заступництво австрійське творить державна рада: 1. Палата панів складає ся з повнолітніх архикнязів (13), 92-ох членів дідичних з поміж штихотескодідичівських родів, 144 досмертно іменованих членів та 18 церковних достойників. 2. Посольська палата складає ся з 516 послів, вибраних на шість літ. (Буковина 14 (з того 5 Українців), Галичина 106 з того тепер 24 Українців).

В Угорщині засідають в палаті маґнатів: повнолітні архикнязі (13), 52-ох церковних достойників, 18 євітських достойників, губернатор Рєки, 3 хорватсько-славонські послы, 8 князів, 173 графів, 40 баронів дідичних і 59 досмертних членів. Посольську палату творять 453 послы, вибрані на п'ять літ.

Спільні справи обох половин монархії полароджують делеґації обох державних рад, що радять на переміну у Відні або Будапешті.

Спільні міністерства монархії.

Ц. і к. міністерство ціс. і кор. дому і справ заграничних (Відень, I. Ballhausplatz 2). Міністер і предсідатель в спільній раді міністрів: Стефан барон Буріян.

Ц. і к. міністерство спільного скарбу (Відень, I. Johannesgasse 5). Міністер: др. Ернест Кербер.

Ц. і к. міністерство війни (Відень, I. Stubenring 1). Міністер: ф. ц. м. Александер ф. Кробатін. (Начальний вожд армій: польний маршалок архикнязь Фридрих. Шеф генерального штабу: генерал піхоти бар. Франц Конрад ф. Гецендорф).

Австрійські міністерства:

Рада міністрів (Відень, I. Herrengasse 7)
Президент міністрів: гр. Кароль Штірк.

Ц. к. міністерство внутрішніх справ (Відень, I. Wipplingerstrasse 7 і Judenplatz 11). Міністер: гр. Кароль Гайнгольд ф. Удиньскі.

Ц. к. міністерство просвіти і віроісповідань (Відень, I. Minoritenplatz 5). Міністер: др. Макс Гуссарек ф. Гайнляйн.

Ц. к. міністерство судівництва (Відень, I. Schillerplatz 4). Міністер: др. Віктор Гохенбургер.

Ц. к. міністерство скарбу (Відень, I. Himmelportgasse 8). Міністер: гр. Август Енгель ф. Вайнфельден.

Ц. к. міністерство торгівлі (Відень, I. Postgasse 8). Міністер: др. Рудольф Шустер ф. Бошо.

Ц. к. міністерство публичних робіт (Відень, IX/1 Porzellangasse 33). Міністер: др. Оттокар Терика.

Ц. к. міністерство залізниць державних (Відень, I. Elisabethstrasse 9). Міністер: гр. Зденко ф. Форстер.

Ц. к. міністерство рільництва (Відень, I. Liebiggasse 5). Міністер: др. Франц Іценкер.

Ц. к. міністерство кравової оборони (Відень, I. Babenbergerstrasse 5). Міністер: генерал піхоти гр. Фридрих ф. Георгі.

Міністерство „для Галичини“ (Відень, III. Rennweg 1). Міністер: др. Здзіслав Держикраї Моравський.

Величина й скількість людности країв австро-угорської монархії

після вислідів спису населення з 1910 року.

	Поверхня в гектарах:	Людність (з військом):
Австрія Долішня	1,982.538	3,531.814
Австрія Горішня	1,198.203	853.006
Буковина	1,044.144	800.098
Галичина	7,849.723	8,025.675
Горішня і Градиска . .	291.809	260.721

	Поверхня в гектарах:	Людність (з військом):
Дальматія	1,283.070	635.666
Істрія	495.601	403.566
Карингія	1,032.622	396.200
Країна	995.404	525.995
Моравія	2,222.137	2,622.271
Передарулянія	260.203	145.408
Сольногород	715.331	214.737
Стирія	2,242.524	1,444.157
Тироль	2,668.255	946.613
Трієст	9.526	229.510
Чехія	5,194.671	6,769.548
Шлеск	514.701	756.949
Краї австрійські	30,000.458	23,571.931
Угорщина з Семигородом і Риекою	28,232.300	18,264.533
Хорватія й Славонія . .	4,253.400	2,621.954
Краї угорської корони .	32,485.700	20,886.487
Боснія і Герцеговіна . .	5,119.900	1,931.802
Австро-Угорщина . . .	67,606.058	51,390.223

Податкова спроможність населення.

Доходи з найважливіших податків дійшли
в 1914/15 р. до ось такої висоти:

	в Австрії:	в Угорщині:
Ґрунтовий податок . .	52,003.000	71,750.000
Будівельний податок . .	126,711.000	51,000.000
Заробковий податок . .	115,755.000	70,800.000
Рентовий податок . . .	13,270.000	23,716.000
Доходовий податок . .	135,053.000	54,495.000
Горівчаний податок . .	134,700.000	146,770.000
Податок від вина . . .	14,040.000	24,000.000
Податок від пива . . .	82,300.000	46,000.000
Податок від цукру . .	164,700.000	69,200.000
Податок від нафти . .	25,500.000	18,000.000

Доходи всего населення австро-угорської монархії обчислюють за р. 1914-ий на 20 мільярдів корон.

На бюджетовій рік 1914/15 (від 1. липня 1914 до 30. червня 1915) обчислюють правительства в своїх прелімінарах ось такі доходи:

а) Спільні	585,722.000	корон.
б) Австрія	3.460,987.902	"
в) Угорщина	2.264,157.883	"

Податок крови.

Висота контингенту рекрутів на рр. 1915—23 представляється ось так:

Красва оборона:					
На рік:	Спільне військ *)	Боснія і Герцег.	ц.к. австр.	Тироль к. угор.	
1915	159.500	7688	25.018	930	25000
1916	159.500	7726	26.019	967	25000
1917—23	159.500	7763	26.996	1004	25000

З висоти щорічного набору рекрутів годі — розуміється — дочислити ся чисельности ц. і к. армії в часі війни; се є військовою тайною. Тепер, коли про долю народів монархії рішають кулі і багнетти, повинен кождий горожанин вірити, що військова управа вишле в поле тільки войовників, скільки буде їх треба — для побіди над ворогами-наїзниками...

Згадаємо ще, що у віці, обов'язанім до військової служби, себто від 20 до 40 р. життя живе після вислідів статистики з 1910-го року в Австрії 4,127.800, в Угорщині 2,800.721 а в Боснії й Герцеговині 278.411; разом отже 7,206.932 муштин. До того ще слід дочислити 700.000 муштин 41 і 42-літніх.

*) З того припадає в рр. 1915—23 на Австрію 91.482 мужа а на Угорщину 68.018 мужа.

Оружну силу монархії

творює спільне військо і воєнна моринарка та обі краєві оборони. Доповнюючі резерви служать до покриття воєнного стану спільного війська і краєвих оборон. У виїмкових случаях можна доповнюючу резерву покликати до служби також в часі мира. Загальне ополчене служить для підмоги спільній оружній силі й краєвим оборонам.

Військова служба триває загалом з правила 2 роки при фронті і 10 літ у резерві, а при кавалерії й спільній артилерії 3 роки при фронті та 7 при резерві, у приділених до доповнюючої резерви 12 літ, а у моряків 4 роки при фронті та 5 літ при резерві.

Перше покликане загального ополчення обіймає 19 річників т. є мужчин у віці від літ 19 до 37 скінченого, а друге покликане найстарших 5 річників аж до 31. грудня того року, в котрім спосібний до військової служби кінчить 42-ий р. життя.

Піхота (інфантерія)

творює основну часть оружної сили держави та здебільша рішає про вислід бою. Головна її вагітність полягає на витривалім машерованню, боєнім вишколенню, цільнім стрілянню та відважнім наступанню на ворога. Австро-угорська піхота складається з 102-ох полків піхоти, 4-ох полків тирольських цісарських стрільців, 4-ох босансько-герцеговинських полків піхоти, 32-ох батальонів польних стрільців і 1 босансько-герцеговинського полку польних стрільців. Тут належить також 6 пограничних компаній стрілецьких, що хоронять босансько-герцеговинську границу.

З Галичини й Буковини та з північної Угорщини рекрутують ся отсі полки:

Позк:	Рідний край:	Доповняюча пов. команда:	Видоги:	Гузи- ки:
5	Угорщина	Сатмар Неметі	рожеві	жовті
9	Галичина	Стрий	темно-зелені	жовті
10	"	Перемишль	ясно-зелені	білі
13	"	Краків	рожеві	жовті
15	"	Тернопіль	темно-червоні	жовті
20	"	Повний Санч	червоно-ракові	білі
24	"	Коломия	сірі	білі
30	"	Львів	сизяво-сірі	жовті
39	Угорщина	Дебrecьин	пурпурові	білі
40	Галичина	Ряшів	ясно-голубі	жовті
41	Буковина	Чернівці	ясно-жовті	білі
45	Галичина	Сянік	багряні	жовті
55	"	Бережани	черв.-брунатні	жовті
56	"	Вадовичі	зелено-сталеві	жовті
57	"	Тарнів	блідно-червені	жовті
58	"	Станиславів	чорні	білі
63	Угорщина	Бистриця	помаранчеві	білі
65	"	Мукачів	блідно-червені	жовті
66	"	Унгвар	"	білі
67	"	Ірґанів	ракові	білі
77	Галичина	Самбір	черешневі	білі
80	"	Золочів	багряні	білі
85	Угорщина	Марм. Сигіт	яблочні	жовті
89	Галичина	Городок	темно-вишневі	жовті
90	"	Ярослав	амарантові	жовті
95	"	Чортків	"	білі

Осї батальони польних стрільців мають доповняючі команди в Галичині й Буковині або північній Угорщині:

Ч.	К р а й:	Доповняюча команда:
4	Галичина	Ряшів
13	"	Краків
14	"	Перемишль
18	"	Львів
27	Буковина	Чернівці
30	Галичина й Буковина	Станиславів
32	Угорщина	Ірґанів

Ц. к. піхотна *краєва оборона* має 37 полків піхоти кр. об. та 3 полки стрілецькі кр. об.

Ц. к. полки краєвої оборони галицькі і буковинські:

Ч. 15 Краків — 1, 2 і 3 бат. в Кракові.

Ч. 17 Рянів — 1, 2 і 3 бат. в Ряшеві.

Ч. 18 Перемишль — 1 і 2 бат. в Перемишлі,
3-її в Сяноці.

Ч. 19 Львів — 1, 2 і 3 бат. у Львові.

Ч. 20 Станиславів — 1, 2 і 3 бат. в Станиславові.

Ч. 22 Чернівці — 1 і 2 бат. в Чернівцях,
3-її в Радівцях.

Ч. 32 Новий Санч — 1 бат. в Тарнові, 2 і
3-її в Новім Санчі.

Ч. 33 Стрий — 1, 2 і 3 бат. в Стрию.

Ч. 34 Ярослав — 1, 2 і 3 бат. в Ярославі.

Ч. 35 Золочів — 1, 2 і 3 бат. в Золочеві.

Ч. 36 Коломия — 1, 2 і 3 бат. в Коломійі.

Кор. угорська краєва оборона (гонведи) обіймає 32 полки гонведів, (10 Міскольч, 11 Мукачів, 11 Сотмар-Неметі.)

Один полк піхоти складається з 3—4 батальонів і кадри доповняючого батальону та остає під командою полковника. Батальон складається з 4 компаній і одного відділу машинних крісів, який має 2 машинні кріси та 40 мужа і 25 коний. Компанія піхоти се тактична одиниця низшого роду і складається з 250 мужа, які розділені на чотири чети та 16 роїв. 5—8 піхотних батальонів творить бригаду а 2 бригади піхоти творить піхотну дивізію, яка на боевій стопі числить около 15 тисяч мужа, 450 їздців і 96 армат. Стан запряження около 20.000 мужа, 5000 коний і 1200 возів. Довгота колонн з тренем около 30 км.

Кавалерія

творить побіч піхоти і артилерії головний рід війська, який воює верхом на кони. Головною зада-

чею вї є служба розвідна і охоронна; нераз одначе иде її до атаку на шаблі, особливо на ворожу артилерію. Лїнійна кавалерія розпадаєть ся на 15 полків драґонів, 16 полків гузарів і 13 полків уланських.

5-ий полк драґонів є галицько-буковинський та має доповняючу кадру в Коломиї — відзнаки зеленої трави, тузики жовті; впрочім рекрутують ся драґони з країв чеських і німецьких.

16-ий полк гузарів має доповняючу кадру в Дебречинї — сірі вилоги і синявий кожушок.

Уланські полки :

	Доповняюча кадра:	Відзнака на чакі:	Тузики:
Ч. 1.	Галичина, Краків	жовта	жовті
" 2.	" Тарнів	темно-зелена	"
" 3.	" Городок	червена	"
" 4.	" Львів	біла	"
" 6.	" Перемишль	жовта	білі
" 7.	" Бережани	темно-зелена	"
" 8.	" Станиславів	червена	"
" 13.	" Золочів	темно-синя	"

Ц. к. *краєва оборона* має 6 полків уланів (ч. 1. штаб Львів, ч. 3. штаб Стрий, ч. 4. Оломуц), одну дивізію краєвих стрільців даяльматинських і одну дивізію стрільців тирольських. Кор. угорська краєва оборона (гонведи) має 10 гузарських полків гонведів (м. н. ч. 4. в Дебречинї).

Полк кавалерії складаєть ся з 6 ескадрон, а ескадрона се тактична одиниця низшого ряду, якою командує рїтмайстер голосом; в часї війни складаєть ся вона з 150 їздців. Кавалерійну дивізію творять 3 ескадрони і кадра доповняючої ескадрони. Бриґада кавалерії складаєть ся з 2 полків кавалерії. Дивізія військ кавалерійних складаєть ся з 2—3 бриґад кавалерії та на военній стопі має приблизно 37.000 їздців і 12 армат. Стан запряжантованя околo 6.600 коний, 8.000 мужа і 800 возів..

Артилерія

ділить ся на польну, гірську і кріпосну. Польна артилерія обіймає 42 полки польних канон і 14 полків польних гавбиць, 14 дивізіій тяжких гавбиць і 18 кінних дивізіій артилерії.

В Галичині доповнюють ся отсі:

а) Полки пільних канон: ч. 1 і 2 з корпусу Краків, 28, 29 і 30 Перемишль, 31, 32 і 30 Львів;

б) Полки польних гавбиць: ч. 1 Краків, 10 Перемишль, 11 Львів;

в) Кінні дивізії артилерії доповнюють ся: ч. 1 з округу корпусу Краків, ч. 10 з корпусу Перемишль, ч. 11 з корпусу Львів;

г) Полки тяжких гавбиць: ч. 1 з корпусного округу Краків, 10 Перемишль, 11 Львів.

Ц. к. австрійська артилерія *краєвої оборони* має 8 полків пільних армат і 8 дивізіій пільних гавбиць. (Дивізіія пільних армат кр. об. ч. 43 має штаб у Львові, ч. 45 у Перемишлі ч. 46 Оломуці. Дивізіія пільних гавбиць краєвої обор. ч. 43 штаб у Львові, ч. 45 штаб у Перемишлі.)

Кор. угорська краєва оборона має 2 полки пільних канон і 8 дивізіій пільних канон.

Гірська артилерія складаєть ся з 10 полків гірської артилерії і 1-ої дивізії гірських канон (10-ий полк гірської артилерії доповнюєть ся з округу корпусу перемиського, а 11-ий з львівського).

Кріпосна артилерія має 6 полків кріпосної артилерії і 10 батальонів кріпосної артилерії. (2-ий полк кріпосної артилерії доповнюєть ся з округу корпусу краківського, а 3-ий з округу корпусу львівського. — 5-ий батальон кріпосної артилерії доповнюєть ся з округу корпусу краківського, а 6-ий з краківського, перемиського, львівського і інебрукського).

Бригаду пільної артилерії творять три полки пільних канон, 1 полк пільних гавбиць (гавбиця

се армата з довгою люфою, а моздїр армата з коротшою люфою) та есентуально 1 дивізія кінної артилерії і 1 дивізія тяжких гавбиць. — Гіреська бригада, операційне тіло вишого рода для ведення бою в горах складаєть ся з 5 батальонів і 2 батерій то є найнижших тактичних одиниць артилерії по 6—8 армат. Тяжка кріпосна артилерія оперує стрільнями тяжкого калїбру, що важуть до 40 кї. Один ладунок пільної армати контує 70 К а з 30·5 см. моздїрів 7200 К.

Гранати се артилерійні стрільна, що розширскують ся на 250 куєнів, коли ударять о твердий предмет. Шрапнелї се знова стрільна, що вибухають на лету, в певній означеній точці або якімсь часі та розтріскують на всі сторони 45 куль, якими вони є начинені.

Крім наведених вже головних родів війська сухопутного складаєть ся армія ще з 14-ох батальонів саперів, які виконують технічні роботи на суші (головно при облогах і укріплюваннях), (1. батальон саперів доповнюєть ся з корпусу краківського, 10. з перемиського, 11-ий з львівського) та 8 батальонів піонїрів, що виконують технічні роботи водні. Комунїкаційну службу виконують при армії: а) полк залїзничий (Корнайрурґ), б) полк телеграфічний (Ст. Пельтен), в) відділ воздушних літаків (Відень) і г) відділ автомобілістів добровольців (Кльостернайбурґ).

Трен перевозить амуніцію, поживу, санітарний материял і одїж та обіймає 16 дивізий — в кождім корпусї по олій. Одна провіантова кольона має поживи на 6 днів для цілої дивізії.

Корпус се найвища військова одиниця в часї мира, зложена з усіх родів оружя, на чолї якої стоїть корпусний командант. З правила складаєть ся корпус з 2—3 дивізий військ піхотних, 1 дивізії військ кінних, 1 бригади артилерії пільної або кріпосної та помічних військ і заведень.

Корпус в часі воєнним складається приблизно з 350.000 мужа, 1.400 їздців і 120 армат. Стан запряжаності: 70.000 мужа, 20.000 коней і 6.000 возів. З окремих корпусів творить ся в часі війни т. зв. армії, що оперують самостійно.

Корпуси є в часі мира розміщені ось так: I. Краків, II. Відень, III. Грац, IV. Будапешт, V. Прембург, VI. Кашова, VII. Темешвар, VIII. Прага, IX. Літомериці, X. Перемишль, XI. Львів, XII. Надсєбен, XIII. Загреб, XIV. Інсбрук, XV. Сараєво, XVI. Рагуза.

Переписка з жовнірами і бранцями.

Особи, що остали дома, повинні все тямити, що жовніри в поли ждуть нетерпеливо і найдрібнішій вістці від своїх найблизших. Переписка до жовнірів на поли бою як також до ранених і від них вільна від поштової оплати. На переписнім листку (згл. відкритій коверті) мусить бути наголовок: „Feldpost“ та чітко написане ім'я й назвисько адресата, його полк і компанія й точне число польної пошти. Ч. польної пошти до всіх У. С. Стрільців — 350. В інтересі швидкого доручення писем до Стрільців слід подати все на адресі, в котрій сотни служить адресат.

Листи до полонених вкидаєть ся незапечатані, без офранкування, до поштових скриньок. На адресі мусить бути точна адреса з допискою „Prisonnier de guerre“. Надавець подає свою адресу на обороті коверти або на краю листівки. Пакети у вазі до 5 кг., призначені для бранців, приймають всі поштові уряди без оплати поштового порта. Листи до бранців переходять цензуру „Червоного хреста“ обох держав, після чого дістають ся в руки адресата. Для бранців і інтернованих осіб можна пересилати гроші за посередництвом: „Ankunftsstelle für Kriegsgefangene und Internierte, Abteilung „E“,

Wien I. Graben 17. Грошеві посилки для бранців пересилаєть ся і через „Deutsche Bank“ у Берліні. Листи до інтернованих шлеть ся так само як до бранців, тільки треба їх франкувати.

Звістки про ранених і полонених жовнірів

подає на письменні або телеграфічні запити Auskunftsbureau des Roten Kreuzes, VI. Dreihufeisengasse 4. Для сеї ціли найліпше уживати нарочно на се виданих листівок „Червоного хреста“ („Rote Kreuz-Auskunftskarten“) (ціна 5 сот.). Телеграфічну відповідь (найменше на 18 слів) оплачує питаючий.

В осереднім бюрі інформаційнім, в „Auskunftsstelle für Kriegsgefangene“ Wien I. Jasomirgottstrasse 6. одержуєть ся на письмений (вільний від порта) запит, в яким подано імя, назвище, шаржу шуканого і військовий відділ, де бранець служив перше, інформації, де він тепер пробує. При шуканю осіб інтернованих треба подати їх імя і назвиско, вік, заняте та останнє місце побуту й державу, в якій вони правдоподібно інтерновані. Устних інформацій уділяєть ся в бюрі Wien I. Graben 17.

Опіка над українськими раненими жовнірами і збігцями.

Ранених українських жовнірів по віденських шпиталях відвідує та приносить їм читиво (часописі і книжки) за дозволом військових властей „Український жіночий комітет опіки над раненими жовнірами“ (Wien I. Wollzeile 25).

Український комітет ратунковий для збігців урядує: Wien VIII. Langegasse 5. (в партері).

Про місце побуту збігців з обсаджених територій можна довідуватись через Zentralstelle der Fürsorge für die Flüchtlinge aus Galizien und der Bukowina, Wien II. Zirkusgasse 5.

Галицькі і буковинські власти в часі війни.

Галицьке ц. к. Намісництво, що перше з усіх урядів виїхало зі Львова, та Рада шкільна краєва, Краєва, дирекція скарбу і прокураторя скарбу по недовгій побуті в Криници перенесли ся до Бялої. Львівська Дирекція ц. к. державних залізниць урядувала спершу в Устриках і Тешині а вкінці в моравських Берні, ц. к. Дирекція пошт і телеграфів спершу в Новім Торзі а тепер у Бялій. Краєвий Виділ урядував по черзі: в Криници й Закопанім, а в грудні переніс ся до Відня (I. Dominikanerbastei 19), де є також „Краєвий Банк“, що був перше в Новім Санчі.

Ц. к. Висший Суд краєвий був спершу в Сяноці. Тепер урядує президія Висшого суду краєвого і відділ львівського висшого суду краєвого, зложений з 5 членів, в Оломуці (Моравія). У Відні (Justizpalast) урядують відділи львівського суду пов. С I. і С II. і відділ суду краєвого цивільного, зложений з 3-ох членів для справ пупілярних, депозитів, амортизацій і куратель. У Вінер Нейштад фунгує карний відділ суду львівського а в Будвайсі карний відділ перемиського суду з слідчим судиею.

Буковинські краєві власти перенесли свій осідок тимчасово до Кольошвару на Угорщині. Президент краю гр. Меран оставав, як довго лиш мож було, в Дорні-Ватрі.

Осередні управи

Краєвого Союзу Рівизийного й Кредитового, „Сільського Господаря“ і „Дністра“ ведуть свою діяльність також у Відні (VIII. Zeltg. 3); „Земельний Банк гіпотечний“ (I. Wächterg. 1) а „Карпатія“ (III. Landstrasser Hauptstrasse 102/12a).

Українські школи у Відні.

Укр. гімназія (III. Radetzkystr. 2), укр. учит. семинар і народна школа (VIII. Albertgasse 20).

О. М.

ГЕРОЯМ.

**СЛАВА, СЛАВА ВАМ, ГЕРОЇ
ВІД СЕРПА, КОСИ І ПЛУГА!
НЕ СТРАШНІ ВАМ ЛЮТІ БОЇ,
ХОЧ У СЕРЦЮ ЖАЛЬ І ТУГА.
ДОМА ЖІНКА, ДОМА ДІТИ —
НІ! НЕ ЗГАДУЙТЕ НІКОЛИ!
НЕ ПОРА В СЕЛІ СИДІТИ!
ЗНОВУ ТРЕБА ХЛОПА В ПОЛИ.**

**ЗЕМЛЮ ВЖЕ ПУШКИ ЗОРАЛИ,
СКИБИ В НИВАХ, ЯК ОКОПИ,
ЗЕРНО СІЮТЬ САМОПАЛИ, —
ВЖЕ Й ЛЕЖАТЬ КРОВАВІ КОПИ.
ХОЧ ЗИМА, А ЖНИВО СЪВІЖЕ!
СКІЛЬКО ПО ПОЛЯХ НАСІНЯ!
СЕ ХЛОПИ МОЛОТЯТЬ ЗБІЖЕ
ДЛЯ НОВОГО ПОКОЛІНЯ...**

**ХТО НАВЧИВ ВАС ТАК ОРАТИ,
МОЗОЛИСТІ ХЛОПСЬКІ РУКИ?
ХТО НАВЧИВ ВАС ТАК ВМИРАТИ,
ЗА СВІЙ КРАЙ ПРИЙМАТИ МУКИ?
СЛАВА, СЛАВА ВАМ, СЕЛЯНЕ!
ЛЮТИЙ ВОРОГ НАС НЕ ЗГУБИТЬ!
НА МОГИЛИ СИН ПОГЛЯНЕ
І СВІЙ КРАЙ ЩЕ БІЛЬШ ПОЛЮБИТЬ.**

В Гумених, 22. XII. 1914.



В. Щурат.

ПЕРЕМИШЛЕВИ.

Нехай на тебе цар Микола
Всю дич Сибіру вишле,
Ти гордо глянеш з гір довколи,
Престольний Перемишле!

Не берегли тебе армати
Ії форти понад Сяном,
Коли прийшлось розпрану мати
Із половецьким ханом.

Щитами ти себе заставив,
Грудьми завзятих воїв,
А решту Богови оставив,
І взяв побілу з боїв.

Прийшов і Татарин з погромом,
Мов грім зпід неба грянув,
Та не напив ся й він шоломом
Води з сьвятого Сяну.

З діл слави нашим поколінням
Остались тільки тіни;
Та, видко, Бог судив тим тіням
Спаси сьвяті руїни.

Єсть, видко, край народнім карам
У Божім Провидїю:
Не давсь ти, городе, Татарам,
Не даш ся їх насїню!





Богдан Лепкий.

В другу неділю по Спасі.

Чи тямите другу неділю по Спасі?... Розяснене небо, розіграні дзвони, розбурханий Прут поміж зеленими валами гір. Дівчата з повними подолками пахучого зілля, жінки з дітьми на руках і з

червеними яблочками за пазухою, усьміхнені, здорові гарні, мов ті Жени-Обильниці, що заблукали ся з давних часів і безрадіє стоять на зеленому майдані, перед брамою гуцульської церкви.

Чи тямите другу неділю по Спасі?

Газди поспирали ся на писаних топірцях і дивлять ся кудись на схід. Щось їх мов тягне, за ті сині верхи, за Добушеві комори, за барвінкові луги про котрі сьніває пісня. Вітер граєть ся з їх чорними кучерями і розвіває червоні хустки на шнях. А вони стоять, мов вірли на Шпицях, що дивлять ся в бурю — гень, гень, за Добушеві комори, барвінкові луги, у провал, з котрого підносить ся темна хмара....

Чи тямите другу неділю по Спасі?

Дорогою з сусіднього села йде хоровід, якого гори не видали. На переді ступають легіні, рядами, все по чотирох. За крисаннями квітки, останні дарунки дівчат. Поспирали топірці на плечох, а на топірцях завішені клунки, невеличке парубоцьке добро. Видно в дорогу ідуть, в далеку, непевну дорогу. Не йдуть, а летять, як вірли, що перед бурею зірвали ся зі скель. За ними порохи по дорозі, довкола зелень, а на переді, з глибокого проваля виступає громовита хмара. . . .

Чи тямите другу неділю по Спасі?

За легінями батьки, мами, рідня і сусіди. Відпроваджують стрільців. Казавбись-гори, вколисані безнастанним шумом Прута, задивлені в свою власну красу і заслухані в останні відгомони давних лицарських країв, проснулись нараз і рушили з місця. Ідуть на стрічутій хмарі, що виступає з провалля на сході.

Не йдуть, а летять тими чвірками легінів, що розпустили свої крила до лету, мов вірли з вершків Чорногори. За ними копівт вкриває усе, що лишили дорогого в селі, їх труд, їх молодечу любов. А перед ними невідгадана синява небес, а над ними голосна, бадьора пісня: „Гей там на горі Січ іде“.

Чи тямите другу неділю по Спасі?

За легінями газди, їх батьки. Випроваджують синів на той шлях, котрим самі колись ходили, під Кеніґрець і Сераєво, — знають вони його, ой знають! Чи на схід веде, чи на захід, треба у крови бресті, душа на рамени сидить, смерть в очі заглядає, — гей знають вони тії дороги до слави, гей знають! Не один з медведем понід сили брав ся, або з розбитою дарабою просто на скелю садив, не один одною ногою на другім

світлі стояв, але то не те, ні, не те!
Таж до нині в осінню мирну ніч чуеш,
як рсвуть канони, як пахне порох, як
грає в тілі кров і зриваєш ся з просоня
і кричиш: „В перед, молодці, в перед!“
А ту вже з тої пори пядесять літ ми-
нуло, пядесять довгих літ. Гей знають
вони тую дорогу до слави, о — знають!
А нині синів туди ведуть, своїх молодих
синів, останних, які остали. . . .

Чи тямите другу неділю по Спасі?

Микола Пушкар злегка припідняв
перед комітетом свою крисаню і каже:
„Приводжу вам свого найменшого сина.
Чотирох старших пішло, куди цісар піс-
лав, а сей лишив ся був дома, при ма-
тери, щоби з жалю не вмерла. Але тепер
бачу і на нього пора. Слабе воно, що
правда і крихке, як молода яличка,
(17літ почалось), але до кріса цікаве.
Вважайже, Петрусю, не збавляй даром
пороху і кулі пусто не метай, щоб мені
сорому не було, бо Пушкарі славили ся
стрільцями. Хоть молодий, за старших не
ховай ся, наш дедьо все йшов на переді.
А мавбис мені з тої війни з неславою
вернути, так красше не вертай“.

Похилив ся Петрусь до ніг старому
Пушкарєви і до руки припав. „Нехай
тебе Господь провадить і мати Україна“.

Від батька колесом пішов. Пращав ся з родиною, сусідами, усіми. А на кінці до Марійки приступив. Стояла поза всіми, сумна і ніби засоромлена. Та ще він до її руки й не доторкнув ся, як за-ломила ся в собі і сьвіт їй закрутив ся. Мало не впала на дорогу. Але якось останками сил стрепенула ся, обернула і побігла в село. З далека чути було тихий здавлюваний, безнадійний плач...

„Жіноче ремесло — промовив старий Пушкар. Вони тільки те і знають. Дівчина без сліз, що квітка без роси, не має краси. Та ти собі того не бери, хлопче, до серця. На всьо свій час. А тепер, як іти, то йти. Яби також з тобою поплів ся, якби не тих сім хрестів. Мені вже в ниньшій похід“.

Ще кілька слів, обіймів, стиснень рук і стрільці наново стоять в рядах. По чотирох, все по чотирох. А на чолі в со-кільськім однострою молодий хлопака. Низший від своїх товаришів і з лицем привалим, як ті листки книжок, над котрими сліпав у школі. За рік мав скінчити науки. Старі родичі чекали того, як спасення. А тепер? Тепер він стоїть перед лавою стрільців і рукою справляє їх ряди, щоби рівним шнурком тягнули ся по тій білій дорозі, з зеле-

них гір на червоні поля. А за хвилину крикне: „в похід!“ і разом з другими полетить, як птах у бурю. І може як птах заковязне де при дорозі і навіть рідна мати не знатиме, в котру сторону летіти синови на стрічу думками.

„Іванку! Синкуж ти мій!“

Чи тямите другу неділю по Спасі?

„Відведіть жінку у двір! — каже Пушкар. — Тай всі, що не ідете на войну, вертайте ся в село. А вам, хлопці, як йти, то йти. Ану, Іване провадь!“

Найвисший легінь розвиває синьо-жовтий прапор, Іван дає знак і битий гостинець починає стогнати під здоровими ногами хлопців. Ох — ох — ох!

Хтось затягнув пісню. „Гей на горі там жєнці жнуть!“ — Сотня здорових грудий підхопила єї і понесла в собою далеко — далеко — на криваві дороги до слави.

Йдуть — вже дальше і дальше — вже прапор, як пташок, мерехтить на небі — вже пісня зливаєть ся з шумом ріки — вже зникли за закрутами гір. Надвинула ся велика громовита хмара. . . .

Чи тямите другу неділю по Спасі? Гори, ріки, хати, чи вам забути ту хвилю? А ти Добушевий камене, чи здрігнув ся єси тоді в своїх глибоких

основах. Люди — чи забути нам ту
хвилину? Надвинула ся чорна хмара зі
сходу, спустила град і громи і густим
туманом відділила нас від них. Але сего
ясного образу не забути нам ніколи...
Пушкаре! Іване! І ви всі — деж ви
тепер?....



В. Щурат.

Один з перших.

Пшениця зріла, жито зріло,
Як у село письмо напіло:

Писаничко цїсарське дрібне,
Що в полі військо с потрібне.

Недоострепий серп покинув,
Соколом в Сербію полинув.

Як тільки перші вчув шрапнелі,
Покинув думи невеселі.

Перехрестив ся: раз вмирати!
І далі бігом на армати...

— — — — —

І нині десь йому там спить ся,
Що дома зжата вже пшениця,

Жито не сиплеть ся з колося,
Діти в людий хлібця не просять...



О. М.

БРАТИ.

В темних горах при окопах у болоті
там зійшлися два вояки по роботі,
не зійшлися, тільки впади край дороги,
поранені, сей у плечі, той у ноги.

Один стогне: Тату милий! мамо рідна!
Другий плаче: Діти любі! жінко бідна!
Подивився сей на того довго, тихо —
здивувала рідна мова, спільне лихо.

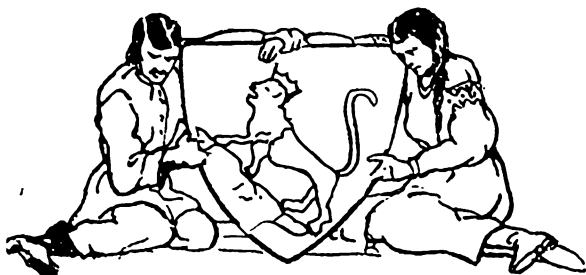
„Поможіть мені, земляче, рідний брате!
Не по волі я загнався у Карпати...“
— Я поможу, милий гостю з України, —
чей по волі не бажав ти нам руїни?

Бють гармати на добраніч, стогнуть гори,
звір лісами утікає в темні звори.
Два вояки завивають свої рани,
споминають і родину і кайдани.

„От звезда нас люта доля раз до куни
не у гості, тільки в поли, тут, де труни...
Виріс, брате, я далеко, у Полтаві,
а загину у Карпатах на мураві...“

Другий каже: „Горе, брате, нам нещасним,
нашим людям, нашим нивам, горам красивим,
та пайтяжше наше горе: люта сила,
що з братів та вороженьків поробила.

Та не плачмо, бо віджити ми ще годні;
вилічимо свої рани і народні;
Кров пролита не пропаде, зродить лива, —
буде, буде Україна ще щаслива!“



Д-р Іван Копач.

З великого часу.

Великий час — війна, супроти якої никнуть усі дотеперішні змагання і боротьби серед людства не лише що-до мас воюючих з обох сторін військ і зайнятих ними просторів, але також що-до завзята і зручності, відваги і самопосвяти, та також і ненависти, лози і знищення, які проявилися вже хочби доси між спорядними противниками. І великі певно прийдуть і висліди війни, як що доведена вона буде вповні до наміреного і бажаного кінця — розуміється, великі з обмеженням до туземної дочасности, бо з огляду на безмежну вічність чи, як кажуть, *sub specie aeternitatis* щож властиво може бути у людній велике?

Та як-небудь і для нашої ничтожності є якесь там своє місце у безмежній вічності і добре робить тої, хто про те зсюди мов про незрушиму і повсякчасну твердиню для себе памятає, всеж таки туземне наше жите переходить і сходиться нам серед найріжніших туземних справ і стремлінь, без котрих і наше туземне естество було би для нас беззмістне і просто непонятне. І круг тих наших справ та

важність їх є різко великі. І без сумніву: Теперішня війна, серед котрої отсе живемо, належить до найвеличійших явищ людського доси життя на землі — і величиною замислів (воля монархів Австро-Угорщини і Німеччини бороти ся проти великаньської злуки наймогучіших доси панів сьвіта) і величиною людської витривалости (Тейнтау, Перемишль, Емден, ескадра графа Спее) і величиною та швидкостію технічно-організаційних успіхів (здобуте Бельгії і її славних твердинь, операції підводних і воздушних суден), але також величиною горя, спровадженого на тисячі і міліони винних і невинних людей, особливо в Польщі, Галичині і Бельгії...

Війна — явище історичне, звязане з розвитком людства на землі. Чи конечне?

Є люди (прим. пок. Берта Суттнер і т. зв. пацифісти — миротворці), що уважають війну лише за перехідне явище історичне: З поступом культури, кажуть, зникне і війна як пережиток давнього варварства. Але, коли я в літі р. 1904. з нагоди тодішньої російсько-япаньської війни спитав раз славного професора історії в берлінськім університеті, Едварда Маера, про те, чи можливо буде коли на його думку обходити ся без війни, він скwapно і без надуми відповів: „О, се ні, ніколи! бо ніколи не зникнуть з поміж людства так дуже важкі житеві спори одних з другими, що ніяк їх не можна инакше поладити, як лише оружною силою.“ І від того часу я и перестав думати над питанням: чи мусіла старинна Картагіна воювати з Римом повисше сто літ і таки вкінці зникнути з лиця землі. А війна балканська з перед двох літ, одна і друга, і теперішня європейська, а радше сьвітова, до котрої тамта була лиш мовби слабонь-

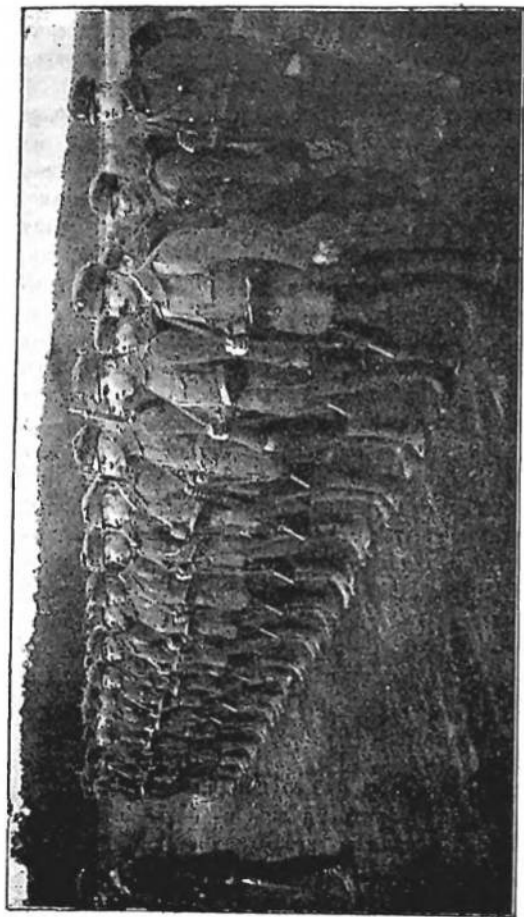
кою загравою, показують наглядно, що війна не даром є, хоч не безперервною, то всеж таки серед певних обставин правильною появою в розвитку людства, як далеко пам'ять чоловіка сягає про самого себе, а поступ знання і культури зміцняє хіба організаційну і технічну силу воюючих сторін. Що правда, безпощадної при тім логі і жорстокості, ще й у ХХ. століттю по Христі і то серед передових народів Європи, таки мабуть ніхто не сподівався бодай у тих розмірах, в яких вони отсе проявилися хоч би вже й доси у теперішній війні!

Отже війна є на всякий випадок бодай доти колючим явищем міжнародним, поки не знайдеться якийсь інший достаточний певний і вислідний спосіб вирівнювання життєвих протиріччів між спірними претензіями (бажаннями) різних груп людей. Бо уложені вільною уявою чоловіка претензії людські можуть бути менше або більше оправдані, або часом і зовсім неоправдані — ми се чомусь і сами чуємо і мимоволі, особливо коли в гру не входить наш власний безпосередній інтерес, бажано побіди більш оправданим стремлінням над менше оправданими, а ще більше над зовсім неоправданими. А більше оправданими, як се учить історія, є все лише ті, що ведуть у напрямі до вищого розвитку людства, хочби дотичне сучасне їм покоління людей і не помічало того та не розуміло з повною свідомістю. Бо „ми живемо для кращого“, як каже раз гарно Максим Горький. А те „краще“, те вище має хіба тому мабуть для нас також ціху більшого оправдання, що має мабуть якийсь таємний, невидимий зв'язок з онтою вищою позатусемною сферою безмежної вічності, з якої певно походить і сама отся здібність нашого

духа, розрізняти висше від низшого, краще від бридшого, ціннійше від менше вартного і т. д. і т. д.

Огже історія учить, що остаточна трівка перемога лишилася все в руках тих груп людства, що змогли міцнійші, зручнійші і завзятійші сили поставити в обороні інтересів цілості, при чім аж до певної границі сама більша скількість противника не рішала остаточного на свою користь (так прим. між Греками і Персами в старині). А міць, зручність і завзятість зависить передовсім від доцільності загального суспільного строю даної групи, передовсім же від його здібності, ліпше від других дбати про тілесне і духове здоров'я підчинених собі горожан в найширшій того слова значінню, а через те і про їх природне та кінцеве прив'язане до тої цілості. „Ми маємо міцнійші нерви чим наші противники“ сказав недавно німецький цісар Вільгельм до своїх жовнірів, будуючи на тім свою надію на остаточну перемогу — і мав якраз на думці онту фізичну і моральну виснаженість життя горожан у своїй державі.

І наш нарід бере чималу участь у нинішній великій світовій війні, хоч і без власного тепер державного строю. Був колись той власний стрій, і навіть славний (за Володимира Великого і Ярослава Мудрого), та не зміг сам про себе удержати ся відтак супроти тягару вложений не него судобою задач. Бож ще й Україна Богдана Хмельницького у XVII. в. мимо своєї, артистичної й літературної і взагалі, так сказатиб, приватно-житєвої виснаженості все таки була слабша що до суспільно-державного строю від московського тодішнього неутівця — і тому й з ним злучила ся, подібно як і триста



Українські Січові Стрільники в первісних одностролах.

ліг передтим була змушена увійти в спілку з Литвою і Польщею: знак, що не все державні границі сходять ся і можуть сходити ся з границями етнографічними і що нераз для досягнення тяжших і більших цілей мусять народи, ба й держави, лучити ся разом в більше або менше трівкі сполуки, як прим. Македонці і Греки під Александром Великим для побіди над Персами і посередно через те для розширення грецької культури по цілім стариннім Сході, як відтак пізнійше Римляни й Італійці для побіди над Картагінцями і посередно через те для розширення висшої грецько-римської культури по цілім стариннім Западі, як також от у новійших вже часах України і Поляки, а відтак Україні і Москалі для відсунення із європейської сарматської низини півдиких азіатських турсько-татарських орд і через те посередно відтак для зроблення дороги новітній європейській культурі до північної і середущої Азії аж по Тихий Океан і т. п.

Теперішня великанська війна, як що доведена буде, повторюю, вповні до кінця, певно багато злучить і багато розлучить. І певно й про наш український нарід буде бесіда в переговорах мирових, як і тепер вже підчас війни більше про него чути в Європі чим попередними часами.

Бо земля наша гарна, широка і богата, а чисельна сила — понад 30 мільонів душ! — де-де лишає поза собою не один нарід навіть у Європі, що тішить ся вже політичною автономією або й повною незалежністю. До того вроджений талан нашого народу, особливо артистичний, заслугує без сумніву з усякого погляду на те, щоби міг розвивати ся вповні свobodно для призначеної йому вічностію ідеальної мети.

Та чи схочемо і всіємо ми серед усяких відносин все твердо пам'ятати про те, що лише від нашої власної праці і нашої народної організації буде се зависіти, чи і о скільки лишено нам буде свободи і поля для власної діяльності на дорозі до „красного“ в дальшій історії людства?...



В. Щурат.

На варті.

Погідна віч,
Година мрій — — —
Ах! той настрій —
То не жовиярська річ!

Як верну я
Домів відсіля — — —
Цпть!... Кілька хвиль
І варта не твоє...

Коб лиш мені
Синок здоров — — —
Знов мрії, знов!
Чи йде там хто, чи ні?!

Щоб стріл вже впав,
Зачав ся бій!
А то від мрій
На варті я пропав...



П. Карманський.

3 днів грози і великих надій.

Кінець серпня. Розшалїла вже буря, обрїй східної Галичини кровавив ся вже луною, а єї поля були засїяні трунами, що в деяких околицях творили собою справжні гори. Лягли наші полки, що перші ішли на огонь з пісню віри і одушевлення і перші внали жертвою нещисливих царських орд.

До Стрия стягали ся вже нові громади втікачів. Кождий поїзд привозив заляканих людей з иншої околиці — все з ближних і близьких повітів. А далі появилсь на вулицях міста довжезні ряди мужицьких фір з найближчих околиць, що перетискали ся крізь нещисливі полки військ і везли мізерну хліборобів, яких зігнала з поля страшна туча і пігнала на захід — куди очі понесли. На вулицях стояла страшенна духота, носились хмари пилу, з усіх усюдів несли ся гомони заляканих людей, іржання коний, реви худоби, що тягнула ся за возами в далеку — далеку дорогу. А з далека плив зловіщій, приглушений гуркіт гармат. Туча надтягала зі сходу все ближше і ближше



Стрілецька стена в лісі.

і сїяла щораз далї жах і тривогу. На вулицях стрічались щораз частїйше бліді лиця з широко отвореними зїницями; кроки прохожих щораз приспїшувались; в поглядах людий вичитувалось щораз виравнїйше нїмий страх і благаюче питання: що буде далї?

Перепинилась комунїкация зі столицею краю; часописи, а тим самим і вісти, перестали зовсїм доходити і через те атмосфера стала ще більш гнїтучою. А далї стали опановувати всїм резигнация і отупїне. Котились глухо години, днї і ночі — без змісту, без краски, без нїяких змін. Люди сидїли на лавках серед пилу широкої „зелїзничої“ вулицї, або по каварнях тупо і байдужно, з виразом повної ігноранцїї і безсилля.

Нараз роздаєть ся гомін трубки. Очи всїх звертають ся в сей бїк, звідки гомін несесть ся. Виринає з вулицї ряд піхотинцїв в оливкових строях з крісами на раменах. На передї лопотить малиновий стяг.

Се наші Сїчовики! Так, се вони, довго дожиданї! Опустили zagrożений княжий город і тягнуть на південь, де в супокїйнім закутку відбувати муть дальшу муштру.

Пливуть довгими рядами, чета за четою, сотня за сотнею — тисячка, друга... Лопоче на вітрі стяг один, другий — третій... Пишають ся на них горді статі Конашевича, Хмельницького, Мазени, Гордієнка. Пересунула маса оливкових строїв, минула ся чета в синих строях, а далі посунули пестрі ряди молодців з Покутя, з Поділля, з околиць Львова... Між простою мужицькою ношею тут і там виступають темні пляма сурдугів і студентських мундурів. Се ще „ополченці“, які на разі не мають воєнної ноші, а навіть не можуть похвалити ся крісами. Лиш сей або той почіпив до боку стару шаблю, або багнет і сим зазначує свою приналежність до боевої дружини. Деся взяла ся музика і грає завзято січового марша; иньша чета сьпіває.

*„Ми полнжем, щоб славу і волю і честь,
Рідний краю, здобути тобі“ —*

Гомонить пісня юного завзятя і віри, мають над головами хоруговки, і в такт движеть ся сила ніг, вулиця дрожить на доказ, що по ній ступають молоді кріпкі ноги, які не злякають ся ні широких просторів Підгір'я, ні важких провалів Карпат, ні долів Угорщини, а може

й України. З усіх усюдів збігають ся товпи людей і зглядають ся здивовано на живописну картину.

„Звідки їх стільки взяло ся?“ — „Як багато між ними мужиків!“ — „Хто був би сподівав ся...“

Справді: хто був би сподівав ся! Се-ж двигнули ся маси люду, сего люду, який, бачилось, дрімав споконвічним сном і руководив ся єдино квестиею голодного жолудка. Відкиляж ся ідейність? сей могутний жар одушевлення?

Хто був-би сподівав ся!

Між рядами тільки знайомих лиць! Онде мій ученик, що ще перед двома місяцями не міг дати собі ради з „Русалкою Дністровою“, або „Кирило-Методіївським Брацтвом“ і мусів здавати „промоцію“. Там знов мій давний ученик, нині вже правник, який представляв собою тип звичайної мірноти. А таких тут десятки, сотки. Із Золочева, Львова, Тернополя... Несуть гордо голови, ступають по військовому, з очий же полумя.

І хто був би сподівав ся! Рука простягаєть ся до одного, другого, третього... Які вони передчасно зрілі! Які вони дивно великі! Які вони відмінні від нас, своїх учителів, що уміли бути



Олена Степанівна -
старша десятниця У. С. Стрільців, нагороджена хе-
дицею хоробрости.

тільки теоретиками і речниками вчинку а за вчинок ніколи не брались!

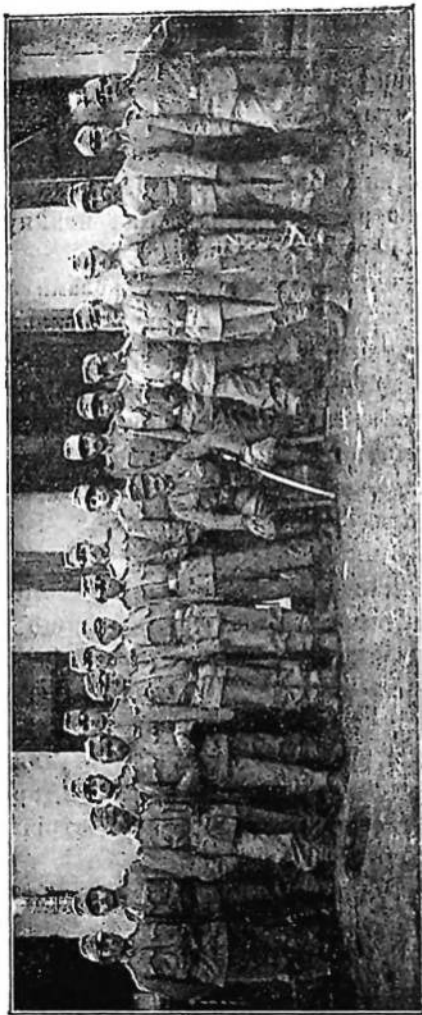
— Славно! честь! славно! — несуться звідусіль оклики і громом відгомонюють ся об стіни домів.

А у відповідь на се гремить з молодечих грудий пісня:

*...„Як славно було се козацькі сини
Боролись до смерти — загину...”*

Як прямо і самовпевнено гляджу тепер в очи снх, що звикли дивитись на всяку нашу акцію з усміхом легковаження і погорди! . . . Побіч мене стоїть звисний адвокат, що вислав всіх своїх синів. Яка гордість бе з його виду!

Просторий майдан на „Іанах“ змінив ся у воєнний табор. Порозміщувались сотні, закурились ватри, а над ними в казанах закипіла вода. Тільки до сеї води нічого вкинути. В однім куті видно купку бараболі, яку ладять до казанів, але сего стане хіба на пів сотні. Попурили голови сотники, бо нічим приспати голод молодії дружини, що від рана до заходу сонця не мала нічого в роті. Та се пусте... Гомонять пісні, музика грає, не стає хіба козацького тронака, щоби мати злуду давного січового обозу.



Старшина сотні С. Їорука.
(У. С. Стріляк творить два куріші; куріш ділять ся на сотні.)

Тут і там походжають стійки.

Прийшов приказ військової команди, розпустити охотників, а задержати тільки дві тисячі інтелігентів. Більша частина сих, що вже в уяві рубали вічного ворога України, мала покинути табор і вертати домів.

І зачалось пайоване. Сльозами обливали молоді парубки руку головнокомандуючого і благали, щоби їх задержав при собі. Та годі. А з Коломні і з Долини надтягала ще звиш тисячка нових охотників...

Слідуючої днини повели оставших до читаня „воєнних постанов“ і до присяги.

Сходила зі сцени фраза, а її місце займав вчинок, що дійшов покищо до вершка в Карпатах і осьвятив ся кровавою жертвою многих молодих героїв.

Україна дала наглядний доказ своєї живучости. На сторінках історії дописувались до подвигів Богдана, Дорошенка, Мазени і Орлика нові стрічки.

Відень, в грудни 1914.



Ст. 4 — ий.

3 невисланих листів.

Ще пиві снить ся мені сталь блискуча
І проникливий куль ворожих свист;
Вітром над нами пролітала туча,
Клалася люди, як осипний лист.
Потому втихло. Холод, шум, знемога,
Біль, соп, безтяма а у грудях жар —
І довга як вічність дорога
І небо чорне від навислих хмар...

Лютив ся холод... На мужицькім возі
Везли пас з поля через села, ліс;
Товариш глухо стогнав по дорозі,
Зломану руку й кулю в грудях віз...
Добились вози. Взяли пас в кімнати,
Старий монастир став нам за шпиталь;
Пожовклі стіни, мурн, вікна, крати —
Усьо на душу навівало жаль...

Чи знаєш сум шпитального склепіни,
Де визирає біль зі всіх сторін?
А в воздуху дрожать самі терпіня
І зима смерть чаїть ся коло стін —
Вокруг тебе зболілі, сонні очі,
А в них безсиле, втома, туга, жаль —
І тобі все здасть ся серед ночі:
Чийсь стогін втих, хтось знов відходить в даль.

Потому йдуть туші години скуки,
Що сушать жозок, в куспі серце рвуть,
Числиш на стелі риси, щерби, луки —
А кожда твоя думка наче ртуть...
То знову душу окридає туга
За всім, що згасло з чаром давних літ
І виринає з мраки: спомин друга,
Молоді мрії, як весняний квіт.

І ти — в тій келї — моя добра доле —
Нараз у сві відвідуєш мене,
Потім обом йдемо в далеке поле,
Де осінь тихо зжовканий лист жене...
Самітно мріють верби придорожні,
Їх шум розносить вітер по полях,
А перед нами дві стежки розбіжні —
І душу дивний заливає страх...

Ми нас сон. Крізь вікна у кімнату
Впаде блиск свитання. День іде.
Ті самі твої перейдуть крізь хату,
Ту саму скуку вечір приведе.
Так поділеться час. Одна картина
Перед очима вічно тут стоїть,
Ліпним кроком переходить днина
І всі ми вірим, що забув нас світ...

Оподї рано припало повину:
Зі сну збудив нас розплаканий дзвін,
В вікні біліло: світ покрив хатиною,
Що притулилась до шпигельних стін...
Зима. Вже певно забіліли гори,
Може замовкли й шуми наших рік,
Лиш зеленіють смерекові бори —
Як символ того, що триває в вік...

Іде зима з предовгими смереками...
Заки у печі спопеліє грає,
Спожину добрі сїрими нитками
Осують душу в думань срібну тканьь,
Мороз інеша не всрібляти поле
І білі квіти на вікні зігне —
В таку годину — моя ясна доле —
Може згадаєш всіх їх — і мене!...

Львів, у грудні 1914.



Гетьман Петро Дорошенко.

Василь Пачовський.

1665—1915.

В двіста-пятьдесяті роковини.

Під грохот нинішньої світової бурі стають нам перед очима великі діячі і картина з нашої бувальщини перед 250 літами в часах руїни. І тоді була тяжка пероломова хвиля, що рішала: бути чи не бути Україні на карті Європи! Тільки тоді складались події так, що руїна була епільою української незалежності; нинішні події є прольою великої нашої будуччини, яка простелить ся нам з рішенням національного питання в Європі.

Тоді Польща і Москва виступили з претенсіями на Україну війною і йшли мечем і пожежою на північній терені нашої землі: Польщу вів на Україну польський лизун, гетьман Правобережжя — Павло Тетеря; Москву стягнув царський холоп, гетьман Лівобережжя — Мартин Брюховецький. Оба усували людей доброї волі, аби удержати ся в ласці ворогів: (Тетеря усунув польськими стрілами

Виговеського і Богуна, а Брюховецький здавив московськими руками Сомка і Золотаренка) — оба доносили ворогам про найменший прояв самостійного стремління і усували конкурентів; оба торгували Україною за достоїнства і маєтки! Здавалось, на червону погорілу руїну нашої України ще впаде й нестертий сором хамства, що вже нема кому за волю і правду стати і хоч на славу поколінням підняти пошарпаний прапор самостійної України.

І хоч вже не було тої сили, що порпвала однією лавою увесь загаль за Хмельницьким — і то ідеал самостійности України яснів в душі старшини вже повним блеском, дарма, що енергія народу вичерпувала ся довгою скрутою боротьби на три фронти. І та старшина двигнула на своє чоло 1665 р. одного з найбільших синів України, Петра Дорошенка, внука гетьмана Михайла, „з прадіда козакі“, гордого імені і славного роду — і окликала його гетьманом на Правобережю. А був се чоловік великої міри, чистий як сльоза характером, енергічний полководець, знаменитий дипломат, імпонуєчий масі і війську своєю гордою поставою, непохитний в своїх стремліннях, як скала серед розбурханого моря. З клекотом боротьби росла його велич від простого козака за Хмельниччини і виросла на гетьмана, а так переросла сучасне покоління, що діло його щойно ми можемо оцінити.

Сильною рукою вхопив він булаву Богдана і його прапори підняв перед військом, запалив його до великого чину злуки роз'єднаної України. Тетеря втік до Польщі — в руках Дорошенка опинило ся ціле Правобережжя. Одужевлене захопило і Лівобережжя;

Брюховецький спізнав, що обурене мася на Москалів дійшло крайньої точки, перекинув ся на сторону загалу і казав вирізати всіх Москалів (1668 р.) — але маса одушевлена Дорошенком приневолила його поєднати ся з правобережнім гетьманом. Дорошенко йшов на Лівобережжя — на Сербиній могилі зібрало ся військо Брюховецького, вхопило свого гетьмана і за московське холопство привело перед суд Дорошенка. Він дав знак рукою — Брюховецького вбито колами, а правобережній гетьман, Дорошенко, став гетьманом цілої України.

Злучив своє військо з лівобережним і поставив запит перед зібраним військом, куди йому прихилитись, аби забезпечити Україні самостійність. За його промовою загаль заявив ся за Турком і се була його заслуга. Тепер міг вдарити повною силою на перелякану Москву, та судьба ударила його в серце. Мати донесла йому про зраду жінки — він полишив на Лівобережжю наказним гетьманом Дем'яна Многогрішного, мужицького сина, а сам вернув до Чигрина. Москва прихилила до себе Дем'яна і іменувала його зі свого рамени „сіверським гетьманом“. Та Дорошенко не хотів підіймати братовбійчої війни, тільки погодив ся з ним, аби привести до діла одноцільність України через подружжя своєї дочки з пасином Многогрішного.

А тимчасом сам з київським митрополитом Йосифом Тукальським, найбільшим українським дипломатом, думав над визволенням України. Оба дійшли до переконання, що Україна між трома ворогами має до вибору злуку з одним, аби звоювати двох других — а саме найкрасна злука для України в той

час було єднане з Туреччиною. Польща ніколи не щирувала в умовах і все мала плян завойовання України для лукавого польського панства; Москва лукавила і стреміла до знищення самоуправи України, опираючись на царславній масі, — Туреччина була найсильніша, та вже хилила ся до низу, противна масі вірою і мовою, не могла засимілювати України, знищити її віря і мови, але була досить сильна, аби відперши всі претенсії Москви і Польщі, забезпечити Україні своєрідне жите.

Дорошенко порозумів ся потайно з Многогрішним і заключив (1669 р.) угоду з султаном Магометом IV., на основі якої Туреччина дала запоруку на самостійну Україну „від Перемишля аж по Путивель“, признала свободу православної віри від Києва по Єрусалим і свободу науки та шкіл по всій Україні на нашій мові. Султан мав допомогти козакам прогнати Польщу і Москву з України. І ось султан Магомет IV. пішов на Польщу і в бучацькім мирі 1672 р. вимусив відступлене Польщі від Правобережної України; а на другий рік мав іти на Москву!

Та ось Москва переловпла сліди змови Многогрішного з Дорошенком, зловила його вночі своєю сторожею, накрпала шубою і одвезла в кайданах на північ, настановивши гетьманом Лівобережя поповича, Івана Самойловича. Подала руку Польщі і вислала послів до всіх ворогів Туреччини. Ціла Європа поділила ся на два табори: По стороні Дорошенка і Туреччини стояв найдужший володар, король Франції, Людовик XIV. електор бранденбурський, Англія і Швеція; по стороні Польщі

Москва, римський цісар, Іспанія та Венеція. Тоді Польща підсунула Москві тайну пораду, щоб спутати Дорошенка, випустивши з Сибіру засланого Москалями отамана Запорожжя, Івана Сірка, що був добрим войовником, але ненавидів бісурман елементарною, безумною ненавистю, — аби його рукою пірвати масу проти Дорошенка і відтрунути Турків від помочи України.

Отаман Сірко впав з Запорожцями на Крим, поруйнував оселі, вивів тумів (українських поселенців) з Криму, а як вони не хотіли вертати ся на Україну — вирубав їх в пень. Хан зажадав сатисфакції від Дорошенка через султана: сім тисяч малолітніх хлопців на яничарів і дівчат до гаремів з України!

Турки пішли на Україну, стали рабувати і забирати людей в полон — людність утікала на Лівобережжя. Дорошенко ходив з тяжкою душею і вагував ся в тяжких думках по Чорнім лісі коло Чигирина. Та митрополит Тукальський перехиллв важку в сторону Турків: краще 7000 дітей Турким, як весь народ Москві на яничарів дати! Маса обурилася — Сірко схопив душу маси в свої руки, московські агенти Самойловича розхвилювали товпу в самім Чигирині, столиці Дорошенка! Як Самойлович зближав ся облогою до Чигирина, товпа кинула ся на сторонників Дорошенка, а за ним самим гонила три дні і три ночі по Чорнім лісі, щоб убити його колами. Та Дорошенко встояв, не піддався і Самойлович мусів відступити від облоги. Тоді прибув Сірко з Запорожцями до Чигирина в гості. Зломаний Дорошенко віддав їм булаву і прапори Хмельницького, аби не попали в руки Москви. Сам

післав до хана по поміч, але поміч не наспівала. Самойлович з Москвою знов станув облогою під Чигирином — Дорошенко мусів піддати ся і віддав (1676 р.) султанську булаву і турецькі прапори під услівем, що має жити на Україні. Та Москва не могла спати — бояла ся впливу Дорошенка на маси і нового бунту. Отже покликала його ніби на пораду в турецькій справі та осадила на силу в Ярополчі під Москвою, де він дожив глибокої старості, а московські підлизні Мцогогрішній і Самойлович карались у Сибірі. Помер Дорошенко 1698 р. До нині заховав ся його двір і могила в Ярополчі, як сумний спомин віроломства Москви.

І тепер в 250 літ згадуємо великого сина України з повним признанем величі його пляну. Якби була маса підперла Дорошкові змагання, булаб Україна не тільки самостійною і великою державою, але мала би пині перший голос в балканській і чорноморській справі. А так — з турецької неволі визволяли ся давно Румуни, Болгари і Сербі — а Україна, що могла бути провідницею у визвольнім русі тих народів, дає свою кров і скарби на похід московського насильства над Україною і на грозу європейській культурі. І коли отсе підіймаємо прапор Самостійної України по слідам Дорошенка, то нині Москва вже не має тої сили до повалення нашої мисли. Правительство султана Магомета V., підіймаючи ідею самостійної України, не має зовсім наміру завойовувати християнські землі, тільки хоче через поставлене України відсунути Москву від Чорного моря і Балкану. Разом з існуванем України звязане існуване Туреччини перед напором Москви.

شماره ۱۲۳ - سال ۱۰
مهر ماه ۱۳۳۵
تیرماه ۱۳۳۵

تصفیر افکیار

مجله ادبی و فرهنگی

مهر ماه ۱۳۳۵
تیرماه ۱۳۳۵
مهر ماه ۱۳۳۵

روسیه مهم رناله عرفتده



یکی سنجاق



سیاست

در سیاست خارجی

Турецька часопись „Тесфір і Ефкіяр“

з картиною земель, на яких живуть Українці і статтею
про пизвіл України.

Дорошенкова думка може повернути ся в діло тим більше, що положене України стало красшим і наша справа мусить виринути та піде в гору скорше, чи пізнійше. Ми були перше між трома огнями, як тепер Польща, і мусіли впасти; тепер ми між двома воюючими сьвітами: між Іерманами та Росією! Що дужший наш приятель, як ворог, знаєм і певні ми всі — а між двома воюючими сьвітами мусять рости нова сила — з суперництва обох до себе, для рівноваги. Нехай же великий дух нашого гетьмана овіє Україну новою надією на переведене великого діла — визволення України з московської неволі!



В. Щурат.

I.

Зле виміняв . . .

Від куль не втік. Дістав дві в бік,
Дістав одну в плече.
Омлівши впав посеред трав,
А кров із рап тече.

До нього вмиль сусід біжить
В трівожі і в журбі.
Схиляється, питається:
„Мій друже, що тобі?“

А він на те: „Ніщо, пусте!
Просушать все вітри.
Лиш кулі жаль . . . Бо дав Москаль
За добру кепських три . . .

II.

Де Юрків Бог?

Юрко — йому ледви п'ять літ —
Збудився рано скоро сьвіт.

Вже до молитви ручки склав,
Щоб татка Бог з війни прислав.

І „Оіченаш“ почав, як міг:
„Іже еси на небесіх . . .“

І раптом ніби схаменується,
До мамі в клопоті звернується:

„На небесіх, мамусю? . . . Ні!
Бог з татком нині на війні . . .“





У. С. Стрільці в ужокськїм провалї.
(Після малюнку четаря Ю. Буцманюка)



Хочѣи нам полягти
Ї не дійти до метї
То про нас говорити муь внуки
„Так боролись колїсь,
Полягли, не дались,
А кайдани пїрвали на штуки!“

В. Лепкий.



Стрілець.

На · ляфеті.

Карпати по угорським боці · покриті
листястим лісом.

Осіннє сонце золотить пожовклі
листки, деяким надає полиску сьвіжої
міди, иньші ніби скапують кровню.

Довкола гук вистрілів, свист куль,
брязкіт оружя.

Відділ „Січових стрільців“ йде при-
ступом вперед. Межи нами та росій-
ським військом шмат рівної полонини.
Надівяла трава, сліди ратиць коров,
дрібні ямки по овечих ногах. Дявши ся
на сю полонину, на сі сліди мирного
житя і міркуеш: де діли ся ті корови,
де ті вівці? Які вони? Чиї вони?

Чомусь саме се цікавить тебе. І ду-
маєш про стоптану траву, про осіннє
сонце, про череду овець. В уяві бачиш
пастушка, що грає на сопілці, чуєш
тужливу нескладну мелодію...

Не думаєш про те, що кругом тебе,
що проти нас за деревами московські
салдати, що ціляють і стріляють на
нас, що лопотять у воздуху над нами
шрапнелі, що сам ти і всі товариші
коло тебе також стріляють і ціляють
на других людей, таких же як ми,

тільки у сірих шенелях... Про все те
анї думки. Душа втікає від дійсностию
коби як найдальше.

Вівці, жої вівці
то чорні то білі!
Хтож нас буде пасти
сьвятої неділі?

Прийшли на пам'ять отсі слова і при-
вели свою мелодию з собою. Повторюю
слова в пам'яті, підсвистую мелодию
нишком і міряю, скрадаю ся, стріляю.

„Вівці, жої вівці!
Гей тай ви барани!
Хтож вас буде пасти,
Як жепе стане?
Гей! ду-ду! ду-ду-ду-ду!“

Від кого я научив ся сеї сьпіванки?
Ага! знаю, знаю. Вона сьнівала її.
А де се було? Пригадую. У Львові,
при ...ській улиці. Бачу всьо: Невеличка
кімната, залізне ліжко в куті, шафа, ши-
роке вікно, фортепян. І її бачу: великі
чорні очі, кругле лице, ніжний рум'я-
нець, темне волосе, сплетене в одну
косу, викроена блюзка, біла шия. Пальці
бігають по клявішах, очі звернені
в гору, ніби шукають чогось на повалі,
уста сьнівають: Гей ду-ду-ду-ду!
Ду-ду-ду-ду-ду-ду...

Параз гріх і свист над самою головою. Лоскотить зломане дерево, відщиплені галузки злітають на землю. І в друге і в третє те саме. Лонають шрапнелі над нами.

Гей, ду-ду-ду-ду!

„Хтож вас буде пасти, як мене не стане?“

Ігі! сьмішно! А когоч я маю пасти?! Кажу сам до себе, приловивши себе на сентиментальних роздумуваннях...

— Тсс! Хлопці вперед на сто кроків! Підбігти і впасти на землю! Нас відкрила московська артилерія і синіє шрапнелі. Вперед!

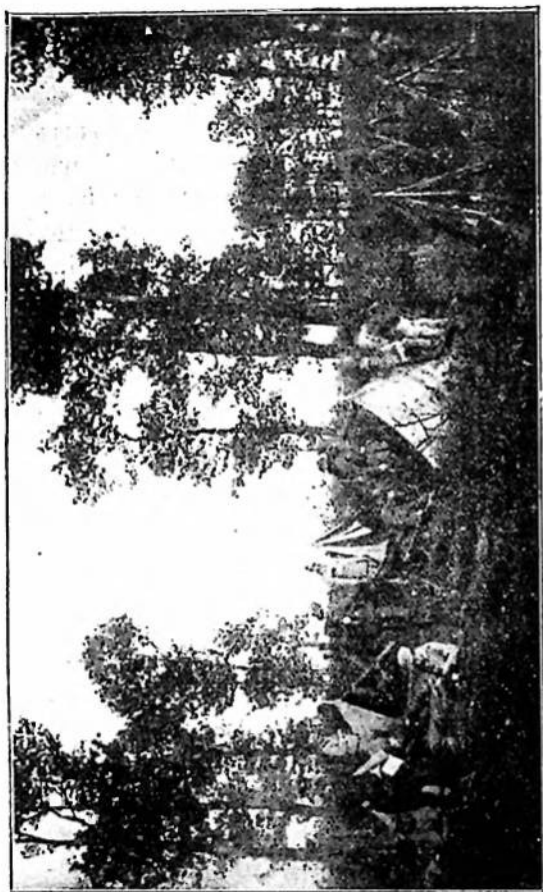
Чую коменду, вихилюю ся зза дерева і біжу.

Мяка трава під ногами, сонце сьвітить, шумить листе. Сновили приказ. Лежимо на траві. За нами з заду падають шрапнелі...

Перед нами в лісі якийсь рух. Чути кроки і трескіт наздоптаного сухого хворосту.

Офіцир підняв ся, розглядає ліс перед нами,

— „Хлопці! В лісі знова російська піхота. Міряти і стріляти!“ видає приказ виразним шопотом.



Стрілецький табір в Карпатах.

Лон! лон! лон! — Чую праворуч і
ліворуч. Над головою тоненько свищать
кулі і падають добре позаду нас,

Сливе по кождім нашім вистрілі в лісі шум і глухий стук, здається, надають трупи від наших куль...

Пару кроків від мене в бік лежить молодий хлопчина, Савюк з під Дрогобича. Аж страшно, як сьвітять ся йому очі! Ціла його увага звернена у ліс. Що хвилі ціляє, вистрілить і усьміхнеть ся. Видно добре йому йде!

— До кого ви, товаришу, так раз по раз стріляєте? питаю шопотом.

— Тут, проти мене в лісі прогалина, а Москалі, як мурахи до меду, до неї злазять ся — тай я стріляю! Кількох вже впало трупом, а деякі ранені ледви відповзують в корчі.

Оповідали мені, що той Савюк дивний хлопчина. Самоук, до школи майже не ходив, а знає багато-багато! Вивчив ся так добре по німецьки, що читає научні книжки. Читав багато на суспільні теми, але найбільше інтересуєть ся будовою ріжних машин. Казали мені, що у него дома цілий склад ріжних машинових моделів, які сам з дерева вирізав і годинниковою пружиною пускає в рух. Передучера ми стояли в лісі і вивязала ся між мною і ним цікава дискусія на тему війни й чене-

рального страйку. Показало ся, що знає багато літератури про се питанє.

— „А ось, дивіть, знов один покотив ся!“ шепче Савюк і вкладає до кріса нову пачку набоїв.

Я, розумієть ся, не бачу. Передімною густий ліс і нікого не видно. Стріляю навмання що кілька хвиль і знов думаю про якісь дуже далекі річи.

„Позір! Хлопці!“ Шеноче офіцер і вказує шаблею на ліс. З ліса один по другім вихиляють ся сірі салдати. Стріляємо раз-по-раз. Салдатів що раз більше! Ціла стіна висуваєть ся з ліса. Страшний гряхіт крісів. Свищуть кулі. Мов горохом сипле понад наші голови машиновий кріс і косить Москалів як сіно.

Ввфу! Ввфу! — Грають над головами гармати і наші шрапнелі падають в ліс, торощать дерева. Страшний шум і лоніт.

„Вперед! Вперед!“ Чути команду.

З заду за нами з лівого боку німецька команда: „Форвертс“!

Мов сполошене стадо зриваємо ся з землі і біжимо вперед на багнети! Гурра! Гурра! Гурра!

Савюк доказує чудів! Вирвав ся на сам перед і йде проти стіни російських

штиків. Іде як кіт легонько, мяко! І як кіт скаче вперед, то в бік відскакує, то взад подаєть ся. Не можна від нього очий відірвати. Ось, ось, здаєть ся, попаде його ворожий штик і пробє на скрізь — але в одній хвилині Савюк присїв, відскочив і з новим розгоном вдарив на противника. Висший австрійський офіцир, що стояв побіч і приглядав ся сій страшній боротьбі на багнети та кольби, раз-по-раз шопотїв: браво, браво, браво! і з подивом кивав рукою в сторону Савюка. Ще раз наперли на нас Москалі, ще раз закипіла боротьба в рукопаш. У вирі шамотухи я стратив з очий Савюка, стратив почуте самоістнованя. В дикій заїлости кидав ся вперед, колов і бив кожного, хто був проти мене. Сам дивую ся, відки тільки сили і тільки витревалости набереть ся в чоловіці?! В кінці Москалі піддали ся. Кинули кріси та підняли руки в гору. Ми обступили довкола бранців, забирали від них бічну зброю та амуніцію, перечислювали спійманих. Було їх живих і здорових в наших руках 400 мужа. Прочі, хто не поляг, утік в дикім переносї.

Ми, Українські Січові Стрілці, били ся у перших рядах. в наші руки попали

бранці і военні трофеї. Ми були головні
побідники !



Стріляв в розстрілювальний.

До нас приступив полковник, ко-
мандант полку, з яким разом ми бо-
роли ся і дякував нам простими щирими

словами. З окрема підійшов до Сзвюка і пришилыв йому до грудий окровавлену галузку сосини.

— „Нехай ся галузка, молодий герою, буде на разї відзнакою вашої хоробрости, поки грудий ваших не прикрасить цїсарська відзнака. Вам вискакую з-окрема признане і щиро подяку!“ І стиснув щиро руку Савюка.

Вже смеркало ся. Ми, вдоволені побідою, лагодили ся відходити в доли, до наших позицій.

В тім ще один гук, ще один шум — мов вистріл пращаня. Не вспіли ми оглянути ся, як один з нас повалив ся трупом на землю.

Се був Савюк. Ворожий шрапнель цілим набоем поцілив його в сам живіт. Щасте, що не експлюдував — був би тіло розшарпав на кусні.

Усіх нас проняв жах, стиснуло ся серце, сльози ринули з очий. В один момент, без порозуміння, без приказу, усі кругом зняли шапки і мовчки стояли,

Стало тихо, так глухо, що чути було, як серце в грудях беть ся. Болюча мовчанка, мовчанка безсильної здачі судьбі.

Полковник велів закопувати погиб-
ших. Лише тіло Савюка велів зложити
на ляфеті армати і з почотом звести
у діл.

— „Таких людей подибуєть ся рідко
і таким людям належить ся рідка честь!“
Говорив полковник більше до себе, чим,
щоби чули се другі...

Дивний похід зсував ся поволи по
стоках гір в долину. Тихий сум опану-
вав усіх і ніхто лишнім словом не ва-
жив ся нарушити сьвяточної тиші.

Аж опинившись на рівнині, згур-
тували ся Січові стрільці довкола ляфети
і жалібним голосом затигнули „вічная
пам'ять“. Відгомін сумної пісні повів ся
в гори — і від правічних лісів вер-
тав на мрачні сумні долини угорської
України...





Богдан Лепкий.

Битва.

На долині дим і порох,
Серце бегъ ся, як дзвін.
„Ось і він, ось і він,
Твій відвічний ворог.

Хто говорить, що се люди —
В очі плюнь і не вір!
Таж то звір кинув бір,
Міряй просто в груди!

Не пора тепер питати,
Хто і де тебе веде,
Розум де, совість де,
Тут одно — гармати.

Одинока правда — сила,
А спасення — розгін.
Або ти, або він,
Поміж вас — могила.“

*

На долині пекло чисте,
Ближній ближнього їсть.
Що за злість, що за злість!
Вереск, зойки — Христе!



В. Щурат.

Думка на чаті.

Чого ти, серденько, тремтиш?

Куди ти, думонько, летиш?

Від рідних лук, від рідних піль
Нас ділить біжеше піж сто миль.

Не долетить з пімих руїн
До нас сюди вечірний дзвін.

А промінь сонця, що там згас,
Згас і для вас, згас і для нас.

За нами лиш тиша і тінь,
Для них шкода зусиль, стремлінь.

Туди, де ясно, щасно все,
Лиш слава нас перенесе.

Її для рідних піль і лук
Ми видремо з ворожих рук.

Нехай-же ворог наш тремтить!
Тут, думко, стань! Ти-ж, серце, цить!

Д-р Ст. Рудницький.

Сьвітова війна в числа^у.

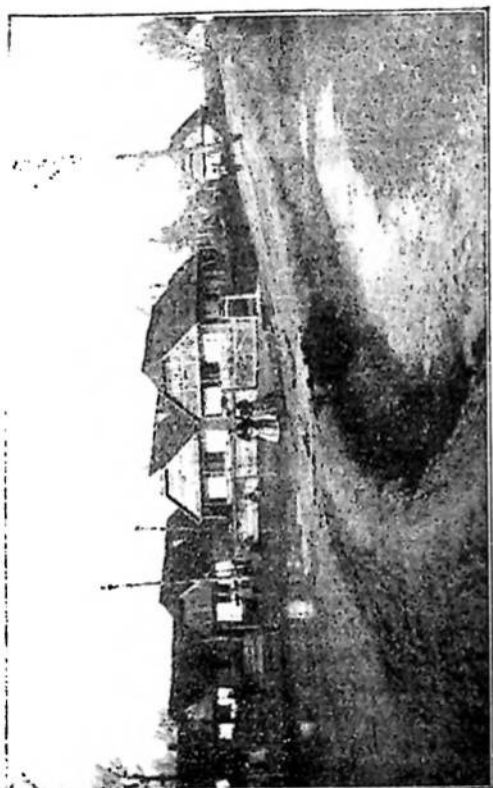
Коли тепер майже усі великі держави сьвіта борють ся між собою на жите і смерть, не завадить придивитись їх силам.

Центральні держави Європи і їх союзники Туреччина є на сповид нерівно слабші як їх вороги, що з усіх сторін кинулись на них під теперішню хвилю.

Німеччина має лиш 541.000 км.² простору і 65 мільонів населення (1910 р.) з кольоніями 3,449.000 км.² і 77·2 мільйони населення. Австро-Угорщина числить 677.000 км.² і 51·4 мільйони населення, Турецька держава 1,795.000 км.² і 21·6 міль. населення. Разом отже 5,921.000 км.² простору і 150 мільонів людей.

По противній стороні знаходять ся передовсім дві найбільші держави сьвіта: Англія і Росія. Англія сама має лиш 318.000 км.² і 46·5 мільйона населення, зате з кольоніями займає 30,372.000 км.² і 425 мільонів населення себто звши $\frac{1}{6}$ всеї поверхні суші й звши $\frac{1}{4}$ всего людства. Росія обіймає в самій Європі 5,452.000 км.² і 136·2 мільйони населення, з азійського Росією 22,360.000 км.² і 169·4 мільйони населення. Франція має в Європі 536.000 км.² і 39·6 мільйонів людей, з кольоніями 11,114.000 км.² і 95·2 мільйонів мешканців. Японія обіймає 684.000 км.² і 72·2 мільйонів населення, Бельгія без Конґа 29.000 км.² і 7·5 мільйонів, з Конґом 2,394.000 км.² і 22·5 мільйонів, Сербія 87.000 км.² і 4·5 мільйонів, Черногора 14.000 км.² і 0·4 мільйона населення. Счисливши се разом, дістаємо величезні цифри: 67,025.000 км.² простору і 789·2

мільйони населення. Більше як половину поверхньої землі і майже половину її населення займають



Вид до села Гориш, де була початкова команда У. С. Стрільців.

держави, що кинулись на Німеччину й Австро-Угорщину та Туреччину.

Та на щастя не лиш у кількості населення й величній простору лежить воєнна

сила держав. Вона спочиває передовсім в їх військовій організації та величній армії й флоту. З того огляду Німеччина, Австро-Угорщина й Туреччина стоять ліпше. Розуміється цифри, які подамо понизше, мимо що походять з урядових жерел, є лише приблизно правдиві.

Німеччина має на мировій стопі 800.000 війська, з того до 37.000 офіцерів і військових урядників. На военній стопі має Німеччина 3,530.000 жовнів без доповнюючої резерви і ополчення. Вправлених ополченців є 4.500.000 разом отже звиш 8,000.000 війська. Німецька воєнна флота числить 112 кораблів з 2191 гарматами. З того є боевих панцирників 35 з 1244 гарматами, побережних панцирників 58 (104 г.), кружляків 58 (789 г.) і 8 канонірок (48 г.). Крім сего 24 помічних кораблів, 7 підводних лодий і 144 торпедовців. Воєнна моринарка числить 77.000 люда.

Австрійсько-угорська армія числить на мирній стопі 424.000 мужа, а на военній 2,330.000 жовнів. Воєнна флота числить разом 204 кораблів з 1577 гарматами. З того є 16 боевих панцирників (634 гармат), 14 кружляків (277 г.), 116 торпедовців (443 г.), 13 дунайських моніторів (40 г.). Залога числить 16.000 людей.

Турецька армія числить в мирі 310.000, а у війні 471.000 мужа, флота має боевий корабель 1 (30 гармат), кружляків 2 (22), торпедовців 25.

Разом виходить для союзників число армії на боевій стопі 10,831.000, воєнних кораблів різної боевої вартости 529 з більш як 100.000 людий обсади. — Почислім тепер сили противників.

Росія має в мирі армію зложеною з 1,200.000 вояків і 46.000 граничної сторожі. На військовій стопі має Росія 3,615.000 жовірів, з того 750.000 ополчення. Воєнних кораблів на усіх морях має Росія 398 з 2728 гарматами і 500.000 людей обсади.

Франція удержує силу своєї армії у великій тайні. В мирі числить вона 760.000 мужа, на війні 1,500.000 але без доповнюючої резерви і територіяльної армії. З усім доповненнями можна числити французьку армію боляй на 3½ мільона. Французька флотія числить 382 кораблів з 2919 гарматами і 51.000 людьми обсади (персонал маринарки 68.000).

Англія має в мирі 250.000 армії, а у війні 1,072.000. Воєнна флотія числить 625 кораблів з 2878 тяжких гармат і 135.000 людей залоги, причім персонал маринарки має 209.000 мужа. Між кораблями є 30 дреднотів, 41 боєвих панцирників, 34 панцирних і 96 інших кружляків. Японія має на мирній стопі 250.000 а на військовій 700.000 армію і флотію, зложеною з 173 кораблів і 76.000 мужа залоги.

Бельгія з Конгома має на мирній стопі 64.000 війська, на військовій 384.000 разом з горожанською гвардією. Воєнної флотії не має.

Сербія має на мирній стопі 30.000 війська, а у війні 374.000 без ополчення. Черногора 37.000 мужа.

Сили противників виносять отже 9,682.000 війська на суші, 1578 воєнних кораблів з 589.000 людей обсади на моря.

З порівняння сих чисел бачимо, що на суші сили центральних держав перевищують звиш о один мільон сили противників. Крім сего треба вазначити, що японські сухопутні

сили ледви чп візьмуть участь у війні на європейським терені. Коли ще крім того розважимо, що Німеччина, Австрія і Туреч- і міл борють ся не за добычу а за існуване чинаїоня добровольців зголошуєть ся в ряди їх армій, коли вікнці розважимо, що ся



Вартовий над російськими окопами в Галичині.

війна мусить рішити ся таки на суші, то можемо супокійно глядіти в будуччину війни. Центральні держави не кинули ще на поле війни всего свого людського материялу, а противники посилають вже свої останні резерви. В сій війні побідить та сторона, що буде більше витрівала. А сїї прикмети мають центральні держави мабуть без порівняня більше як їх противники.

О. М.

На границі.

Бувай здоров, мій краю нещасливий!
Бог спас, чи тебе я ще побачу...
З верхів Карпат дивлюсь у сужрак синий,
де ти сховав ся, й тихо серцем плачу.

Мов вигнапець, обвішаний торбами,
несу свою педолу на чужину
і в лісі між вояцькими гробами
спую смутні думки, де сам загину.

Широкій край — безмежне кладовище:
с де зложити тіло й серце бідне, —
а там на горах зимний вітер свище
смутну прашальну пісню на відхідне.

Куди ідем? де в мирі на піч станем,
бездомнії сини нещасної країни?
Чи мало ще побожним християнам
крови і сльіз, педолі і руїни?

Ох, не зазнав ти, краю мій, ніколи
ні гаразду, ні щастя спокоєвіка,
з часів татарських вічний раб в неволи,
обдертий і ограблений каліка!

Жили у тобі наші предки бідні
і думали: чей буде красше внукам!
а внуки кровю росять ниви рідні,
нема кінця їх горю і їх жукам.

Пішов війною лютий брат на брата
і темні почи осьвіттив огнями,
з ажбона в горах голосна гармата
промовила огненними словами.

А сї слов — се глум з небес і Бога,
ненависть хмарою людий покрила,
по всій землі педоля і тревога,
в імя культури — кров, розбій, могила.

Чи оживеш ти ще, нещасний краю,
народе мій по сїм страшнім розбою? . . .
З гірських границь ще раз тебе пращаю
і йду в чужину з лютою журбою . . .

XI. 1914.



В. Щурат.

Останній лист.

Кохана! завтра я в огні,
Можливе, що поляжу.
Дасть Бог тобі яснійші дні,
Я рук твоїх не вяжу.

Заплач, мій перстїнь з пальця скинь,
Сховай його на згадку
Всіх наших спільних мрій, стремлїнь
І могого упадку.

Колиж инакший намір твій,
До Гошева йди в болю;
Вручи Пречистій перстїнь мій,
Вручи їй власну долю.

Вона дасть послух молитвам
В тяжку твою годину;
Дасть смерть тобі й обоїм нам —
У небі Україну.



Др. Іван Раковський:

Расовість Українців.

Настав великий час: мов люта буря зняла ся ненадійно страшна, світова війна! А серед пекольного реву гармат і граду смертоносних куль, серед зойку і стону соток тисяч ранених та горя і плачу мільйонів — серед триумфу смерти, насиля і недолі, рішається судьба нашої України. І в такий важний час пригадали собі в світі на наш забутий, поневолений народ: багато тепер про нас пишеться у книжках і часописах, багато говориться на всяких зборах і по різних товариствах. Через те й не раз приходить ся нам зустрінутись з питанням: що таке той наш український народ? Всі ми знаємо добре відповісти на се питання, а ся наша відповідь не буде легкодушною вигадкою але основувати меть ся на наших житевім досвіді та на доказах, які нам дають різні науки.

Житевий наш досвід, якого ми набрали як більше або менше діяльні члени нашої суспільности, показує нам ясно, що наш, український народ говорить окремою мовою, має свої питомі звичаї й обичаї та удержує свої власні, численні й різнородні товариства й заведення (інституції), які він здобув собі тяжкою працею і завзятою боротьбою із ворогами та непрошеними опікунами,

Історія, наука про жите народів, вчить нас, що наш український народ розвинув ся самостійно поруч других народів Європи та швидко дійшов до високого, культурного розвитку, творячи свою власну державу, зразу під владою князів а опісля як козацьку республіку — та хоч він, ізза непереможних, непригожих обставин втратив свою самостійність, то все бажав свободи і ніколи не втратив свідомости своєї окремішности.

Лінгвістика, наука про мови, виказує, що українська мова є одною з славянських мов, самостійною та незалежною від других, причім вона більше зближена до полуднево-славянських мов: словенської, сербо-хорватської і болгарської, як до північно-славянських російської, польської та чеської.

Географія, наука про устрій і будову поверхні нашої землі, вияснює нам, що весь великий простір, на якому живе тридцять-мільоновий наш український народ, дуже однотайний і підсонем й условинами, впливаючими з устрою поверхні нашої рідної країни. Се все вплинуло на витворене й розвиток едности й спільности уладження народного життя, звичаїв й обичаїв та пособляло розвиткови його питомого національного характеру.

Економія, наука про народне господарство дає нам докази на те, що українські землі перш усього рільничі, з лагідним підсонем і зверненні головни в сторону Чорного Моря, мають свої питомі, особливі господарські (економічні) інтереси, зовсім відмінні або й противні як такіж інтереси сусідних народів: Монголів з надкаспійських степів,

Москалів і Фінів з зимної, убогої, болотнистої, північної Росії, або Поляків, Чехів і Німців, що замешкують більш або менше промислові



Бранці з російської України полонені У. С. Стрільцями.

західні краї. З сього бачимо, що нашому українському народови може житись добре тільки тоді, коли він на своїх землях буде управляти сам своїм господарством та не буде

рабом чужинців, які його господарських потреб не знають і не хочуть знати.

Психологія, наука про людську душу, вказує нам на те, що народи різняють ся між собою не лише мовою, звичаями й своїми суспільним устроєм, але також і своїми духовними прикметами. Наш український народ має теж свою питому вдачу, що різко відрізняє його від його сусідів. Українець — веселої, погідної вдачі, охочий до забави й товариського життя, ніжний в почуваннях, вразливий на музику, спів і красу природи й штуки, невідприемчивий та неохочий до праці, але за те впертий аж до завзятості, замилюваний в особистій свободі та з нахилом до вольнодумности — становить ярке протиріччя до суворого, сумовитого й задумчивого та уляглого Москаля, палкого, непостійного й завзятого Поляка або крайню користолюбного і підприємчивого Чеха.

Все те загально відомі нам речі, та ми отсе бажаво розказати, що про нас, Українців каже ще одна, мало відома, наука: антропологія.

Антропологія, наука про чоловіка, розсліджує будову й устрій чоловіка та передовсім його расові прикмети. На світі не всі люди є однакові, але, як між ростом і звірятами так і між людьми є різні породи або раси. Се загально звісно, що крім таких людей як ми, є ще на світі чорні мурина, жовті монголи, бурі маляйці і червоноскірі американські індіанці, що крім згаданої барви шкіри різняють ся від нас ще й иншими зверхніми прикметами. Се відразу кидаєть ся людям у вічі і тому від

давних віків розріжнюють люди п'ять людських рас: білу або кавказську, чорну або мурипську, жовту або монгольську, буру або

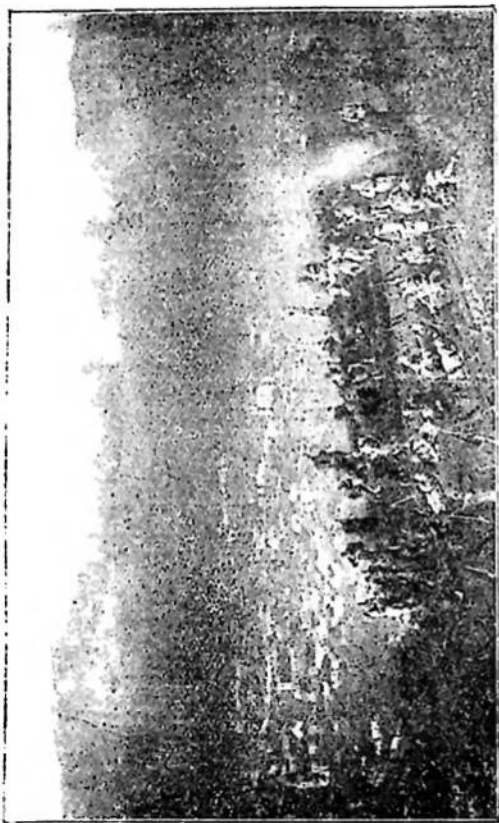


Старшина сотні В. Дідушка з начальником У. С. Стрільців. М. Ізлушиським.

маляйську та червону або індійську.⁷ Після цього поділу ми, Українці, належимо враз із другими європейськими народами до білої або кавказської раси. Але найновіші досліди на-

уки антропології виказали, що справа расовості людей не така проста, як би нам отсе видавало ся на перший погляд. Та заким розкажемо про сі найновіші здобутки нашої науки, позволимо собі звернути увагу на кілька річий, дуже будденних та через те якраз дуже незамітних. Буває нераз сидимо в кружку наших добрих знайомих за повним столом та забавляємо ся веселою розмовою. Коли нам лучить ся така нагода, то попросивши о дозвіл присутних, обійдїм кругом стола та придивім ся добре прямо з горн кождому із сидячих наших товаришів на сам верх голови, так звану лобину. Коли се зробимо, то напевно зараз побачимо, що в одних наших товаришів лобина (верх голови) круглава а в других подовгувата. Відтак пригляньмо ся ще й пнїшим їхнім зверхнім прикметам, а побачимо, що в одних волосе темне а в других яснїйше, що в тих, у кого волосе темне, і шкіра смаглява й очі темні а в кого волося ясне, у того й шкіра білїйша й очі яснї, опісля пригляньмо ся ще й обличчю наших товаришів, а певно зауважимо, що у одних лице подовгувате і вузке а у других коротке та широке а в парі з тим і ніс довгий або короткий. Звернім ще увагу на зріст наших, дотичних товаришів і з тим наші скромненькі антропологічні дослїди можемо вважати покінченими. Тільки на останок просім ще наших згаданих товаришів, щоби були ласкаві розказати нам, по зможї, що їм відомо про згадані, дослїджувані нами, прикмети у їхніх предків та потомків. З сього їхнього оповіданя напевно довідаємо ся, що переважна часть їхніх предків і потомків

відзначають ся такимиж самими цитоменими
п'їхами, а се наведе нас на думку, що всі ті



Сгрізельський табор на зліжковій горі міста Густу.

згадані прикмети не случайні і не випад-
кові але постійні й важні та переходять на
основі закона спадковости від роду в рід. Ро-

зумієть ся, що такими простенькими й скром-
ненькими досьвідами ми далеко не заїдемо;
вчені антропологи доконують такі досліди
дуже докладними й мистецькими способами
й приладами та доходять до можливо певних
і точних вислідів. Не місце і не час тут зай-
мати ся самими основами науки антропології,
ми тільки розкажемо коротко, до яких оста-
точних вислідів дійшла ся наука особливо
що-до нашого українського народа.

Споконвіку існують на землі дві відмінні
раси людей: круглоголові, у яких лобина
круглава і довгоголові, у яких лобина по-
довгувата а в обоїх расах є породи: високі
і низькі ростом, ясні і темні (барвою шкіри,
волося й очий) та довго й коротколиці. Із
перехресчування та перемішання тих основних
людських пород потворились і творять ся
без упину далі найрізжнороднійші антрополо-
гічні відміни, на які розпадаєть ся ціла ни-
нїшня людскість. Годі нам тут займати ся
тими всіма антропологічними відмінами, які
живуть на цілій нашій землі; ми приглянемо ся
тільки тим головним людським породам, що
замешкують нашу Европу. Північно-західні
краї Европи замешкує германська порода
людей: високих ростом, довгоголових, ясно-
волосих і яснооких, з довгим обличем і дов-
гим носом.

Взірцевими представниками тієї породи
є правдиві Англіїці, Скандинавці та меш-
канці північної та середущої Німеччини. Пів-
нічно-східні краї Европи заняті фінською
породою людей: низьких ростом, довгоголо-
вих, ясноволосих і яснооких, з коротким та
широким лицем і малим кирпатим носом. Го-

ловими представниками тієї породи є перш
усього Фіни а далі Москалі і по часті По-
ляки. Обі згадані породи, германська й фін-



Старшина согаї К. Гутковського.

ська витворились і розвинулись, правдоподібно,
в давних підбігунових, північних країнах та
заняли нинішні свої оселі, посуваючись звільна
з півночі на полудне й схід. Середущу й по-
лудневу Європу займає т. зв. середземно-
морська раса: низьких чорнявих кругло-

головиців з подовгуватим лицем і довгим носом. До них належать, загалом беручи, Японії, Французи й Італійці та Греки і Німці альпійських країв.

А до якоїж раси належить наш український народ? До недавніх часів було се питане невиясненою загадкою, яка давала притоку до різних хибних висновків; аж доперва в останніх десяти літах, головню завдяки пильним дослідам наших, українських, вчених антропологів, сю справу основно розсліджено й остаточно розяснено. Оголошене друком дотичних научних праць перервала як раз нинішня, нещасна війна, але з огляду на те, що ся справа для нас дуже важна, займаючи й на часі, ми позволимо собі на основі дотичного рукописного материялу представити в загальних чертах розв'язку сього питання. Отже численні поміри й досліди переведені нашими й чужими вченими на цілім широкім просторі нашої України виказали, що *від Вислока аж до Кубані і від верхів Дніпра аж по Чорне Море весь наш український народ представляє в основі одноцільний антропологічний тип*. Найчистіший заховав ся сей український тип в горах Карпатах та по обох сторонах тих гір, у нас на Підгір'ю та на угорській Україні, дальше бачимо його на Покутю й на Буковині, на цілім Поділю, Київщині, Полтавщині й Харківщині — словом на цілій непроривній полосі від Вислока по Донець, що проходить самою серединою нашої України а відтак аж на Кубані (потомки запорожські). На цілій тій величезній полосі український народ має, як сказано, ті самі основні антропологічні

прикмети: високий ріст, смаглива шкіра, чорнявий, буйний, хвилястий волос, круглава



Перші ранені стрільці — в городі стрілецького шпиталю в Іорданії.

лобина і видовжене лице з високим і широким чолом, темними, часто карими очима, тонким видовженим, хвилястим носом, при

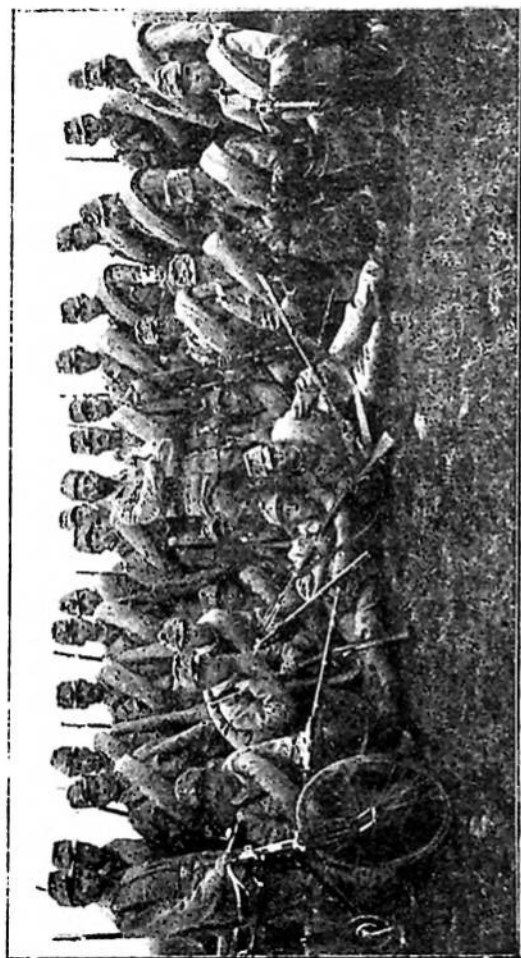
тім помітно малі вуха та видовжена долішня частина лиця з мірними губами. Жінки відзначаються дещо низшим ростом та коротшим лицем, задержуючи в цілості згадані расові прикмети, що разом складають у гарну цілість з'єднуючи нашому жіноцтву заслужену славу першорядних красавиць. Ось такі антропологічні прикмети мають Українці, що живуть у згаданій полосі; поза тією областю той антропологічний, український тип, змішується чимраз більше із прикметами сусідніх чужинців, що приналежні до іншої раси; чим більше віддаємося від згаданої полоси тим тих домішок більше, та все таки на самих окраїнах нашої України, питомий український антропологічний тип становить перевагу. Се дає нам право казати, що наш український народ має свої питомі антропологічні прикмети, які його різко відрізняють від його сусідів: Москалів, Поляків, Німців і других, що в цілості належать до відмінних людських пород. Розуміється, говорячи про се, ми маємо на думці наші народні маси, перш усього наше селянство; наша українська інтелігенція, яка від давна подружжями перемішувалась із Поляками, Німцями, Москалями і другими народами представляє дуже мішаний, антропологічний тип; з другого боку значна частина інтелігенції особливо шляхти польської і російської, тому що походить з українського роду, задержала український антропологічний тип, хоч давно забула на своє українське походження та широко працює над знищенням України. Бо расові, антропологічні прикмети не змінюються із зміною поглядів і народної приналежності



Софія Галєчко
старша десятниця У. С. С. підзначена
медалею хоробрости.

і коли безхарактерний Українець або Українка, чи то через подружжя, чи задля особистої користи, чи з нерозуму спольщать ся або змосковщать ся, то через те вони не маліють ростом та не стають рижими й кирпатими але, на жаль, задержують на дальше свої расові прикмети та передають їх своїм потомкам, так, що відтак у внуків і правнуків показують ся українські расові прикмети, як свідки зради батьків.

Оттак ми переконали ся, що наш український народ має свої питомі расові прикмети, що його відріжнюють від його сусідів. Та чи нема де на світі яких народів, що мали би такі самі або подібні расові ціхп? Справді є такі народи, а як раз передовсім Сербо-Хорвати а відтак Болгари або Словенці. Сербо-Хорвати, себто мешканці Істрії, Далматії, Славонії, Хорватії а також Сербії і Чорногори відзначають ся такимиж самими расовими прикметами, що й Українці, у Словенців бачимо домішки германської раси а у Болгар, рівнож в Герцоговинців і Боснійців домішки турецької породи. Загалом беручи, се народи теж високі ростом, круглоголові, смагляві з темною краскою волося й очий та з подовгуватими чертами лиця. Отже ми маємо право всі згадані повисше народи враз з Українцями причислити до одної спільної раси. Се й справді зроблено вже в науці і ту людську породу названо адриійською, тому що значна часть її живе на берегах Адриійського моря. Всі ті народи називають також Славянами. Але до Славян причислюють також Чехів, Поляків і Москалів, отже пригляньмо ся близьше тим народам Чехи ста-



Стрільці зі сестри І. Коссака.

Новлять дуже цікаву мішанину, що найменше чотирох різних рас, з яких ніяка не виступає на перше місце і тому ми мусимо їх полишити на боці, бо не маємо тут спромоги займатись довше тією справою. Поляки, як ми вже згадували, мають основні прикмети фінської раси, крім того єсть у них значна домішка якоїсь старої європейської, ближше невідомої раси, та сліди адрийської, особливо в сусідстві з Українцями і тому вони расово представляють мішаний тип. Москалі, з боку расового, се справжні Фіни з незначними домішками сусідних рас. Через те антропології починають згадану адрийську расу називати також славянською, вважаючи Українців і Сербо-Хорватів властивими представниками правдивих Славян.

Ось що каже нам антропологія! Одначе із сєї расової спільности Українців та полудневих Славян можемо потягнути дальші висновки. Ми вже згадували повисше, що правітчиною германських і фінських племен були правдоподібно північні, підбігунові країни, тимчасом такоюж правітчиною смаглявих і темно-волосих рас вважають ся далекі країни горячого підсоня, правдоподібно в середущій а може й полудневій Азії, відки ті племена перейшли дуже вчасно до Європи. Племена смаглявих, низьких, круглоголовців ішли по переду та заняли європейські береги Середземного Моря, нашіж предки, Праславяни потягли за ними та розмістились на широкім просторі від Адрийського Моря над Дунаєм і Дніпром аж по Дон і Кавказ. В Європі застали наші предки зовсім иншу, чужу, породу людей, північного походження, низьких ростом,

довгоголових, мабуть ясноскірпх і ясново-
лосих. Тоту расу людей називають в науці
Неандрійцями. Було то дуже-дуже давно,
десятки тисячів літ перед нами. Неандрійці
були диким народом, не знали мешкань ні
одежі й живились рибами та звіриною, яку
вбивали камінними приладами. Наші предки
Праславяни, так само як і їх побратими
Середземноморці, були вже більш культурні,
вживали вже металевої зброї та прикрас
із бронзи, срібла і золота. Тому вони легко
побіджували Неандрійців та займали їхні
землі. В той спосіб Праславяни посувались
чим раз далше на північ, а здобувши країни
майже цілої нинішньої Австрії, та більшу
половину (східну) Німеччини, дійшли аж до
берегів Балтійського моря. Той побідний їхній
похід, що відбував ся у протягу соток а може
і тисячий літ, здержали доперва хоробрі Гер-
мани. У тім своїм поході на північ зустрічали
Праславяни у різних країнах різні чужі на-
роди й племена, а змішуючись з ними та на-
даючи їм свою мову й культуру, дали почин
до витвореня різних нових північно-славян-
ських племен. Так повстали Словаки, Мора-
вяни, Чехи, Надлабські Славяни, Лужицани,
Поляки і другі, у яких окрім славянської
мови й культури нераз і сліду не остало із
прикмет адрійської раси. А на широких
просторах північної Росії застали Праславяни
численні фінські племена. Наші предки швидко
завоювали ті менше культурні народи та як
побідники наклали їм теж свою мову й куль-
туру, даючи в той спосіб основу до утвореня
московського народа, що й до сьогодні за-
держав переважно свої фінські расові при-

кмети. Тимчасом настали вже новіші часи, якими займається вже инша наука: історія і які нам всім вже добре звісні. Тому ми вважаємо наше завдання покінченням, бо ми бажали тільки розказати, що́ таке український народ із становища науки антропології. Ми старалися говорити тільки про річи найважніші, не запускаючи ся у дуже численні і дуже цікаві подробиці; всеж таки із сього нашого короткого антропологічного начерку бачимо ясно, що Українці ні походженням, ні расою не мають нічого спільного із так званими північними Слав'янами; наш народ се окрімний антропологічний тип, прастарий своїм походженням і своєю культурою, народ, що має повне право до самостійного життя і обов'язок собі його здобути.

Андрій Волощак.

З поезий осліпленого.

Серед кудь і серед грохін
я блукаю. Важко... Втома
аж валить із ніг.
Гріх за грошем все грохоче...
Мої очі, мої очі!...
Клонюсь на жоріг.

Нас не жало таких блало,
крів'ю землю сполокало
в страшній бурі світовій.
В рідніх краю гори трупів.
Ах, як много їх на купі,
як страшний їх супокій...

В. Щурат.

Після бою.

Кривавий танець прошумів
Як вихор з полонини.
В ній кождий справивсь, як умів,
На славу України.

За піч на Січових Стрільцях
Поприсихають рани;
Москаль, що на піч в горах ляг,
Він певно вже не встане.

На поле битви піч із гір
Вже зсупулась, як злодій.
Від ватри ясність бє в простір,
При ній мовчати годі.

Нехай під боком Смерть сидить,
Закутавши ся в тіни;
Із гір на гори гимн летить —
Надія України.

І жов завзята напалося
У груди всім без міри,
Бо й випрямили ся якось
Нечаяно офіцери.

За руки разом всі взялись
При звуках того гимну.
А бригадир аж похилився
І втер сльозу пестримну.



Остап Грицай.

„Абрумце“.

Я поклав ся на спочинок що йно ко-
ло третьої рано, думаючи спати глибоко
в день, бо мене ждала грізна дорога, про
яку я ніколи не думав: утеча в чужину,
бо моя батьківська земля горіла з усіх
чотирох сторін.

Але що тоді обходив кого мій сон
і хто журив ся моею утечню?

А головню — що обходила моя утома
сю невидну, мов нічне марево таємну
людину, з якої грудий, десь кілька-
найцять кроків за моїми вікнами, види-
рав ся від хвилі до хвилі з невмоли-
мостію лютуючого оркану той страшний
крик, що прогнав мій сон з першим
розсвітом осіннього ранка?

Дикий, нечуваний, божевільний крик.

Божевільний — саме божевільний.
Бо се тільки божевільні озивають ся
иноді тим шаліючим криком, який проши-
бає душу омертвляючим подихом засьві-
тової темряви. Але звідки взяв ся боже-
вільний під моїми вікнами? І чому він
так свобідно лютував там на улиці, хоч
дерева саду стояли вже в тихім золоті
сонця, а ціла улица мусіла бути повна
людей, людей, бо попри той один зага-

дочний крик, що час до часу як темний водограй стріляв під хмари і падав ген на ціле місто, я вичував дивну метуш-



В стрілецькій шинталі. — Медик Білозор оглядає хорих.

ню голосів, гармонію безконечних, але помітно маршових кроків та иноді гострі звуки якихось бурливих пісень, які так бадьоро лунали попри той один божевільний крик, начеб він не обходив нікого.

Прецінь — що там таке діяло ся?

Хто і чого божеволів, хто невпинно метушив ся і що се за день вставав нині над містом?

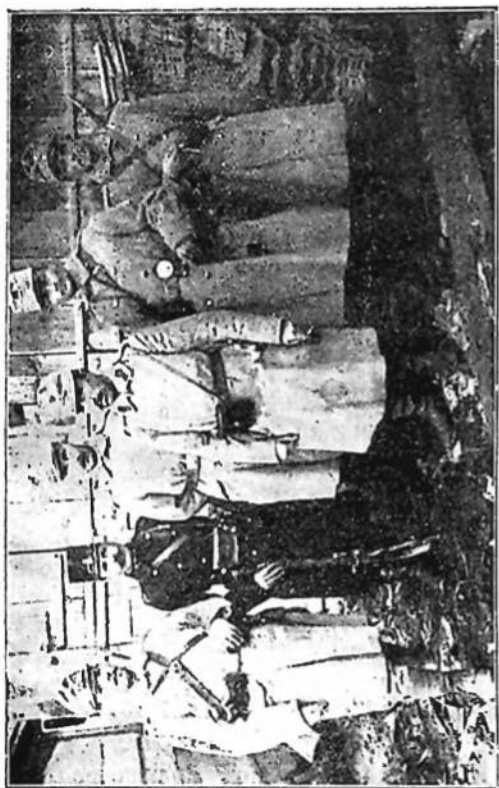
Одно, правда, знав я — що се була війна. І що не тільки мій рідний край, але і цілий сьвіт палав тоді грізними огнями. І мені здавало ся згодом, що се ніхто иньший тільки вони — сі за-квітчані жовнірі ішли там зі стратним усьміхом та останніми піснями на стрічу смерти... Але той крик?

Я підніс ся на ліжку і хвилину над-слухував. Спершу та сама метушня сто-голосів, гострі удари градових, трохи приглушених кроків і завзята пісня су-ворих голосів. Дивне — хоч і як бо-гато звуків хвилювало в тім невмовка-ючім гаморі на улиці, вони майже цілком не дразнили уха, коли той один жор-стокій крик на хвилю замовк. І я вже на хвилю відітхнув і думав ще так заснути, але ось — він лютуючою хви-лею жбухнув над улицею опять.

Нечуване.

Так як я сидів, я неповорушно припав ухом до воздуха, бажаючи крізь усі двері та стіни, на відсталь цілої улиці вісти ся слухом в кипуче жерело того крику та розслідити його тайну. Адже я був між людьми і тільки люди могли бути на

улиці — тож звідки щось незбагнене
могло там в білий день діяти ся?



Старшина сотні О. Будзиновського. — Між стрільцями полевий жандарм-провідник.

Нї — просто не розумію.

На хвилю, правда, я був певний,
що се голос жінки, а не мужчини, але

горесно як окровавлена жила витягнений тон перейшов рантом у грубий, просто нелюдський рев і мені ось здається, що тим голосом можуть озивати ся тільки демони. Невгомонна енергія крику розбуджує стільки филь у воздуху, що осередний тон губить ся як у великанським дзвоні. Але мое ухо вжерло ся вже в саму грань того крику і я ось розріжнюю точно все три звуки у одним і тим самим слові:

Перший — все якось могутчо розгойданий, другий осередний — важкий як удар, а третій і послідний — безконечно видовжений як відпливаюче море.

Складаю в душі ті три звуки разом — і отвираю широко очи.

— Абрумце?!

Невжеж?

Так у тім крику, від якого, здається, мусить дрожати сонце, є тільки те кумедне жидівське імя, яке так і пригадує щось замаране, сьмішно трівожне та нужденне як бездомна собака?

Ну — колиб не потуга того голосу, я, здається, мусів би здорово розсьміятися і повернути ся на другу сторону. Бо щоби мене се обходило, що хтось кличе якогось жидівського дїтвака, колиб у його



Стріляці на замку у Варшаві (коди Мункача)
з сотником О. Семенюком.

патовном до самого паркану білого дому
і хоч обнимаю оком ціле його подвірє,
то спершу не в силі нічого гаразд по-

розуміти з того, на що дивлюся. Я побачив тільки, як на середині заспаного осіннім листем подвіря, серед лачно накликуючого гуртка жидів хтось видрався з чийхсь рук, як до когось припадали люди і дужалися з ним, а якийсь блідий як лелія хлопчина стояв одинцем осторонь і хлинав безпомічно.

Нечайно зметушений гурток мужів розступився.

Але не тільки вони — і всяк з тих, що від сторони вулиці пхалися до паркану довкруги білого дому, подався тут трівожно взад, а дехто з нас крикнув мимоволі з переляку та кидався з другими в розтіч, — бо отсе в тій хвилі припала до фіртки висока постать жінки у чорнім одязі, отворила її одним одиноким рухом руки на розстіж і, розштовхуючи нас всіх, з бішеним поспіхом, миттю як чорна блискавка передерлася крізь наш гурт і в тій же хвилі замаєріла вже на улиці.

Те все сталося так швидко, що у нас всіх було вражінє, немовби нас раптом обхопив могутній вихор та рвав всіх в сторону вулиці. Бо ось, скоро тільки постать тої жінки показалася там з тим одним жидівським іменем на устах і кинулася нечайно втікати в сторону

міста, ми всі пустили ся за нею, счиняючи на улиці швидко трохи не таке збіговище, як недавно підчас походу жовнірів. До того хотів случай, що в тім часі — як се часто трапляеть ся — на улиці не було нікого з поліційної сторожі, з-за чого ся жінка могла без перешкоди продовжати свій побіг, який звертав увагу всякого тим більше, що вона держала під пахою щось в роді обвмистої скриньочки, отже мимохіть робила вражінє злодія. втікаючого з краденим добром.

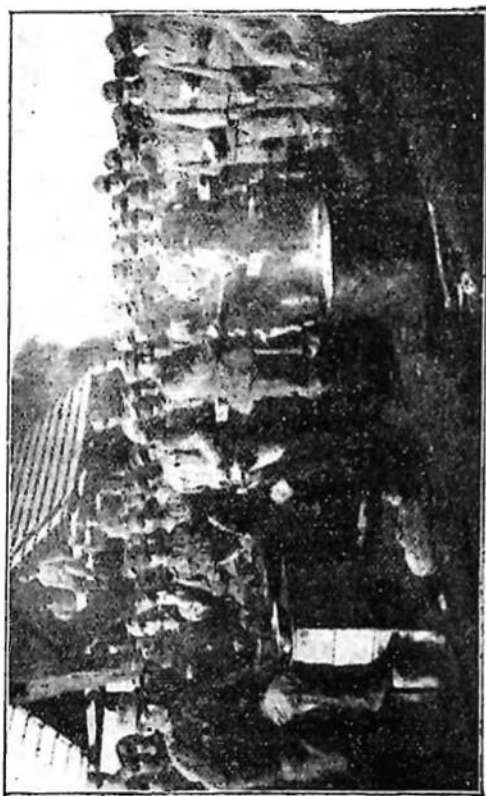
Утікаюча несла ся улицею так скоро, що ті з її свояків чи-там знайомих, які щойно змагали ся з нею на подвірю білого дому, а тепер передовсім гнали ся за нею, все ще не могли здогони́ти її і ми всі скоро наблизи́ли ся її слїдом до кінця улиці, де дорога розходила ся, ведучи з одного боку на передмістє, а з другого на стережений війском міст над перепливаючою місто рікою. Нестримна у своїм бігу жінка звернула ся однак в сторову моста, розбуджуючи тим у нас здогад, що вона думає кинути ся в ріку. І мабуть тому її свояки щойно тепер стали накликати лячно, щоб її задержати. Але ще заки втікаюча наблизи́ла ся до моста, — ста-

ло ся щось, чого мабуть не ожидав з нас ніхто.

В тій хвилі іменно, як ми може на двацять кроків були віддалені від ріки, явило ся напроти нас кількох, на вид вільних від служби офіцирів. Вони ішли саме тим боком улиці, куди бігла утікаюча і я бачив, як вони мимохіть хотіли її виминути, але тутже вона, начеб із самого початку числила певно на їх появу, саме перед ними задержала ся, кинула ся миттю в порох на коліна, припала до ніг счудованих офіцирів і зняла до них руки в якійсь великій мольбі. І ще заки я гаразд наближив ся до місця, де вона клячіла, я побачив, як вона отворила поспішно скриночку, котру несла зі собою, добула з неї щось довге і блискуче і піднісши те офіцирам, щось голосно, пристрасно і невпинно до них говорила.

Тепер натовп довкруги неї став майже спиняти рух улиці, а я пригадуючи собі тут онять той горесний крик нинішного ранка і похід жовнірів і те змагане біля малого дому і той побігулицею і видячи сю жінку на колінах перед офіцирами, ще завше а може саме тепер бачив у тому всьому

голосі не було провалів якогось певни-
сказаного горя? Ось там на улиці глуха



Стрілецький кухар "Урагує"...

гармонія градових кроків переходить
нечаяно у склублений дзвенькіт кінських
копит, а рівночасно з ним г'ейзери того

крику рвуться так нагально під небо, що я мушу вийти з хати.

Мушу.

Мене збирає опять темний жах перед війною, смертю і самотою, і я виходжу на двір пів-одітий, бажаючи якось очайдушної певності, бо здається мені, що в тім таємнім крику є щось більше як крик.

Опроче вибігають зі мною і всі ті, що ще як я спали за стіною.

У громаді людей, які гуртують ся коло нашого низького паркану, з-за якого по одній руці видко головну уллицю міста, а по другій отінене деревами подвірє малого чистого дому, хватається якийсь заляканий дїтвак моєї руки, а мені самому вдаряє серце гостро, бо той нечаяний натовп людей має в собі щось розбурхуюче як алярм. Здається мені, що я зараз, таки з першим кроком у тім натовпі, мушу добачити щось великанське і омертвляюче своїм видом, серед онїмілих з ляку людей, бо на вид весь воздух довкруги хвилює ще від удару того тривуку:

Аб-рум-це.

Справді — в тій хвилі я не дихав цілком тим дивнопогідним воздухом рана, який звичайно в сонїшні дні — се був

соняшний день — так чудово оживотворює душу. Ось протягом цілої довгої улиці знималися високо склуклені брудно-золотаві тумани пороку, вгортаючи собою безконечні ряди жовнів, що нині як і вчора і тому тиждень відмашеровували послухними міліонами з міста на поле боротьби.

Так — але хто тут кричав?

Мені іменно тільки о те одно йде.

О те одне. Я почуваю на кождім кроці, що десь тут близь мене скриває хтось сю тайну і мені тому майже тяжко дивитися там — на безліч пливучих улицею голов, торністрів та карабінів. Їх пересунулося нині вже відай кілька тисяч, бо улица ось просто потане в сіро-жовтих хмарах, ніші ряди зливаються згодом у одну сіру масу з гострими сілюетами лиць та гверів, тільки стиснені чвірки мовчазних гуварів пруться високо понад головами товпи, приглушуючи важким трабом неспокійно ідущих коний цілу улицу.

Та хто се і чому так кричав?

Тут і там бачу виравді, як дехто в товпі говорить щось загадочне і несупокійне, як позовжк високо видвигнених балконів улиці тремтить невинно білий сніг хустинок під невмовкаючий

Гомін пристрасних докликів, які разом з тими клубами пороху і щораз новими жовнірськими полками та їх грізними піснями наче звіщають тихим овндам довкруги щось неопнятно нове, сильне як смерть і побідоносне як жите. Те все одначе дразнить мене болючо, бо мої всі гадки де инде.

Але раптом я став як вконаний.

Саме як перейшов послідний відділ піонірів і над вулицею нависла вкінці розміряна тиша, очайдушний крик роздер воздух з такою розпущею в голосі, неначеб ним вилила ся з бішеною лютию ціла гроза війни і скаженим запитом гнала ся перед суд Бога. Дітвак біля мене тут голосно розплакав ся, наш цілий гурт під напором того крику подав ся від улиці несвідомо взад і пхав ся в напрямі подвіря згаданого дому по противній стороні, бо се ось тут лютувало те сьмішне жидівське імя, якого звук подавляв собою военний похід цілих полків.

„Вона одуріла“ — сказав хтось.

„Властиво повинні єї звязати“ — додав другий.

Тут якась молода жінка спитала мене трівожно, хто одурів і за що його треба звязати, але хоч я притисненій



Загальний вид української оселі у Вольфсбергу.

Др. Л. О-ич

Оселя українських збігців у Вольфсбергу.

Воєнні часи потягнули за собою се, що багато людей з Галичини й Буковини мусіло покинути свою рідну хату і край та шукати пристановища в інших краях монархії. Багато межі тими людьми було таких, що потратили все своє прадідне майно і весь доробок вже в краю, інші знова забравши з собою гроші через довгий час скитання на чужині витратили таї також опинилися без засобів до життя. Тимі людьми мусіло зайнятися і заклопоталося правительство, даючи їм приміщення і конечно удержане. Збігців з Галичини і Буковини розділено на три категорії: на Українців, Поляків і Жидів, так що люди кожної народности одержали приміщення в окремих місцевостях.

Наших галицьких і буковинських Українців приміщено в деяких місцевостях Каринтії і Сирії. Найбільшою такою колонією укра-

їнських збігців є оселя у Вольфсбергу а властиво у присілку Редінг.

Місточко Вольфсберг в Каринтії лежить над річкою Лявант в долині тогож самого імені, окруженій високими горами, на котрих верхах біліє декуди вічний сніг. Оселя наша віддалена від середини міста якпх 3 км. Коли глянути на неї з гори, то виглядає вона як яке мале місточко, зложене з самих довжезних, рядами побудованих домів, межі котрими вибиваєть ся для ока гарний мурований адміністраційний дім тай висока деревляна церква з вежою, крита червоним черепком.

Як всі оселі для збігців так і ся оселя побудована системою деревляних бараків. Наша оселя, призначена для приміщення 8000 людий, складаєть ся з 62 бараків мешкальних, 4 шпитальних, 3 кухонних, по одній шкільній, ремісницькій, магазину для засобів поживи, дому адміністраційного і гр.-к. церкви. Цілу оселю заосмотрюють водою з водопроводу і осьвічує електричне світло так з на двору як і в середині бараків.

Барак — се такий довгий деревляний дім з одною комнатою, в якій може помістити ся 140 люда. Один барак є поверховий та призначений для інтелігентних родин і тих осіб, що прийняли на себе якісь обовязки в управі. Управа цілої оселі лежить в руках ц к. староства в Вольфсбергу, котрому в тій цілі приділено політичних урядників з Галичини. Але всеї праці адміністраційної не годні виконати самі урядники, тому деякі справи передано самим збігцям — головно інтелігентам. В кождім бараці є одна з тих осіб командантом, який має дбати про порядок в сере-

дні. Для порядків на дворі встановлено особного доглядача з відповідним числом помічників. Над кухнями і взагалі над цілим заправлянтством доглядає окремий комітет. В оселі є також трафіка і склеп зі всякими товарами, потрібними для нашого народу і з окремим льокалем, де наші збігці можуть сходити ся на балаканку. Має бути заведена та-



Збігці на богослуженню під голим небом у Вольфсбергу.

кож окрема почта. Наші Січовики й Соколи зорганізували пожарну сторожу і вправляють ся на той сам лад, як у себе в дома, розумієть ся, о скільки не йдуть при додатковій бранці до війська. Для дїтвори уладжено гарну школу, в якій навчають наші учителі-збігці голоде українське покоління, якого є до 600 душ. Дуже добре зорганізовано санітарну службу, шпиталі гарною ряджені а хорі збігці дістають безплатно всяку поміч лікарську, яка остає під умілим провідом керманича цілої оселі ст. радника санітарного др-а Евгена Озарківсича, котрому приділено ще й відповідні помічні сили лікарські.

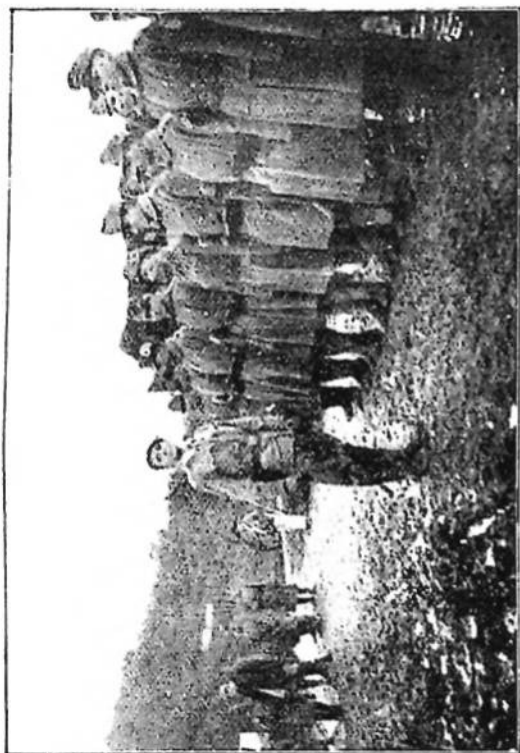
На удержане збігців призначило правительство по 70 сот денно на особу. З огляду на се, ща на кошти адміністрації відпадає деякий процент, зрозуміле, що за такі гроші не можна подавати вибагливого харчу; всеж таки дістають збігці денно крім снідання з кави — діти і старші особи слабші з молоком — ще два рази теплу страву, а два рази на тиждень мясо тай денно 500 гр. хліба.

Збігці обов'язані в міру потреби і по черзі до робіт і услуг, конечних в домашнім і громадським господарстві.

Деяка часть дістала роботу при державних дорогах і в копальни вугля. Тут людизаробляють на свій прожиток тай можуть де-що відложити. Жінки і дівчата мусять чергою помагати при кухні і в прачкарнях бо прим. до самого оббираня бульби треба денно около 100 осіб. Прочі в той день не заняті особи проводять свій час на балачках, якпх найважнійшою тамою е поворот до дому. В неділю і сьвята оживляють ся бараки, кожде прибираеть ся в найліпше, що має, і спішить на богослужене до церкви, яку на жадане народу піддано під покров сьв. Михайла, вожда всіх сил небесних, побідника диявола і покровителя України а саме на пам'ятку, що поставлено єї в часі боротьби нашого народу за освободжене України.

При кінци сеї замітки слід згадати, що з почутем правдивої людяности відніс ся до наших збігців каринтийський президент краю др. фон Фріс-Скене. Він зрозумів добре, що наші збігці се жертви війни, яка цілим тягарем впала на наш нарід, і стараеть ся всіми силами облекшити їх гірку долю. Він роз-

якусь незбагнену тайну. І ось так жадливо, як вона щойно принала до офі-



„Кадет-аспірант“ Івченко перед стрілецькою четю.

цирів, я крізь натовп дотиснув ся до неї та щойно тепер точно побачивши її — се була може сороклітна жидівка з дивно благородними обрисами лица

— новен просто болючого дождидання зупинив ся і станув неворушно. Бо ось вона без ніякого огляду на наш гурт та без огляду на те, що счинене нею збіговище заперло людям і возам дорого, безмежно страдаючим голосом, з якого судорогів я зараз відчув той таємний ранішній крик, — більш кликала як говорила до вдивлених в неї офіцирів:

„Ось вам усі мої родинні дорогоцінності, достойні панове, дивіть ся, Числіть, нічого не лишу собі — і тут у повнім сяєві сонця блиснули на її руках проміністі жемчуги, перли та золото — те все, все даю цісареві, — чуєте? Бо чому яб йому не мала дати мого майна, коли він один може стати моїм спасителем, він один, тільки він один, бо тільки він у своїй доброті верне мені мое найдорозше, мого сина — правда? Ви мовчите, достойні панове? О — я знаю те сама, що хоч тим жемчугам вже більше як сто літ, то проте вони не мають на стільки вартости, щоб стати достойним окупом за мого сина. Яж мою дитину хочу ними викупити, мого сина від тої страшної війни хочу викупити, від смерти хочу його викупити, бо чиж не цішов він нині

від мене, щоби згинуту? Скажіте — не пішов він на те, щоби згинуту?”

Тут вона вмовкла і, обхонивши білими як віск руками голову, так судорожно, пеначеб ся голова її рознадала ся на тисяч куснів, з горіючими кругами на лиці, з важко ідучим віддихом ожидала відповіди. — А один із офіцирів відказав їй на те з супокійною повагою:

„Хто те нині може сказати? Ми жовніри є зобовязані іти на війну і питаємо про побіду, а не про смерть, а коли хочемо побідити, тоді, мій Боже, дехто з нас мусить згинуту, дорога пані.“

І сказавши те, офіцири з висказом співчуття в очах відвернули ся від неповоротно стоячої жінки і пішли своєю дорогою. А з її рук зіснули ся печайно промінисті дорогоцінності з глухим дзвенькотом на землю, її бліді уста вишентали, здаєть ся, те слово „згинуту“ таким прошибаючим шепотом, немовби тим словом визволила ся її душа з оков тіла, вона заломила руки високо над головою і отворивши широко уста, хотіла мабуть кликнути до Бога ще раз імя свого сина, — але тутже збіліла смертельно, захитала ся цілим тілом в якійсь безтямній утомі і в мертвім омліню впала коmuşь в обійми.



Богдан Лепкий.

Тим, що унали.

Що то за грім, осінний грім,
Дріжить земля, валить ся дія,
Сьвіт гонить в пропасть, стрімголов,
А всюди кров, а всюди кров!

Що то за град, огненний град,
Лесь олово, як водопад,
Що куля — гук, що куля — свист,
Паде народ, як з дуба лист

Паде народ, як зрілий сніг.
І „вічної“ не правать піп,
Лиш гук рушниць, лиш рев канон
Вколисє на вічний сон.

„Спіть хлопці, спіть! Спіть хлопці, спіть!
Про долю-волю тихо спіть.
Про долю-волю вітчизни —
Чи ж можуть бути красні сніг?

Відень, XII. 1914.





Гр.-кат. церква, побудована для збігців у Вольфсбергу.

добув фонди на будову церкви і її уряджене, на зорганізоване школи, на будову шпиталів і уряджене опіки лікарської, та постарався о те, що наші потребуючі збігді одержали конечне біле, одіж та й обув і завів поліпшене харчу — все те, що в первіснім пляні правительства не було узгляднене. Велику людяність і печаливість особливо для наших жінок і дітей проявляє і подруга президента.

В. Щурат.

Московська правда.

Здбав наш брат рапеного,
Стало йому жаль:
Взятії треба, як просить ся,
Будь він і Москаль.

І висадив на рамена,
Упіс його шмат,
Аж тут урве Москалеви
Голову гранат.

А наші хоч би здригнулись тобі;
Як піс, так несе.

Питають ся товариші:

„По що тобі се?“

„Та жаль — каже — рапеного,
Треба допомгти.“

Ті в реготи: „Треба було
Йї голову взяти!“

Подивить ся: „Ото-ж то вам

І правда в Москві!

Казав жепі, що ранений,

А без голови...“

Д-р М. Л-ий.

Рік 1914-ий в нашім житю.

Найважнійша справа, при якій застав нас минулий рік в нашій тіснійшій вітчизні, в Галичині, була справа виборчої реформи до галицького сойму. Сю справу вдало ся довести до кінця: сойм за згодою всіх партій ухвалив новий виборчий закон, який дістав цісарську санкцію і на якого основі на осінь уже були розписані нові вибори.

Для нашого народу новий виборчий закон в порівнянню з попереднім був тим корисний, що розширяв виборче право на всіх горожан і заводив безпосереднє і тайне голосування; що признавав нашому народови означене число заступників (62 на 228 членів сойму) і забезпечував їх вибір; що так само признавав і забезпечував нашому народови краевого віце-маршалка і двох членів краевого виділу; що робив нашу соймову репрезентацию у виборі українських членів краевого виділу, українських членів соймових комісій і українських делегатів сойму до краєвих інституцій (як Краєва Шкільна Рада, Краєвий Банк і т. п.) незалежною від польської части сойму, себто давав їй автономію в сих справах.

Коротко кажучи, ухвалена виборча реформа при всіх своїх хйбах була початком національно-політичної автономії українського народу в Галичині.

* * *

При полагоджуванню соймової виборчої реформи польська сторона обов'язала ся не робити трудностей другій важній для нас

справі: справі заложення українського університету у Львові. В кождім разі ся справа — після переведення соймової виборчої реформи — була би стала першою в нашої політиці і мусіла би бути вже швидко полагодженою. Осягнено в соймі також згоду на удержавнене деяких українських приватних гімназій.

* * *

В минулім році припало для цілого нашого народу велике національне сьвято: сьвято 100-літніх роковин уродження найбільшого українського поета Тараса Шевченка.

В Галичині й на Буковині обходили ми се сьвято не тільки величавими обходами по більших містах; обходило його й кожде містечко і село.

Не так на російській Україні: там правительство заборонило обходити Шевченкове сьвято, — боячи ся, щоби згадка про того, хто кликав до народу: Вставайте, кайдани порвіте! — не розпалила серед поневоленого українського народу огню бунту проти російської неволі.

Одначе заборона не осягнула своєї ціли. В душах і серцях все таки сьвяткував сьвято свого поета весь український нарід: сьому не могла перешкодити ніяка заборона. А в столиці України, в Києві, наше громадянство вийшло на вулицю і масовою демонстрацією запротестувало проти заборони, нагадуючи російському правительству, що українська справа — не вважаючи на перешкоди й переслідування — живе й буде жити.

* * *

Майже цілу першу половину минулого року тягнув ся у Львові перед судом присяжних, зложених з самих Поляків, важний політичний процес: процес проти чотирох москвофілів за державну зраду. Мали вони сеї зради допустити ся також і тим, що баламутили наш нарід, ніби-то він не є окремий, самостійний український нарід, тільки часть російського народу і тому повинен старати ся відірвати ся від Австрії і дістати ся під Росію. Процес скінчив ся тим, що суд признав обвинених невинними і їх випущено на волю.

Доля хотіла, що незабаром після сього увільнення вони самі найліпше показали свою „невинність“. Перед самою війною і обвинені і їх оборонці-адвокати д-р Дудикевич і д-р Глушкевич, і редактор москвофільської газети „Прикарпатская Русь“ Лабенський і ще дехто з москвофілів втікли до Росії, а потім прийшли до Галичини з російським військом, щоб помагати йому робити „порядка“ в завойованім краю.

*

Мирний розвиток не тільки нашого народу, але — можна сказати — цілого культурного сьвіта перервала з початком другої половини року війна.

Що нам робити, було зовсім ясно. Коли Росія рушила ся, щоби своєю багатоміліонною армією розбити австро-угорську монархію, ми добре знали, що одною з причин, які спонукали Росію до війни, є бажане Росії знищити те огнище українського національного життя, яке ми маємо в Австрії, розширити російську державну власть на всю українську

землю, щоби могли на цілїм її просторі однаково давити українське національне жите.

Се вказувало нам ясно дорогу: дорогу боротьби при Австрії проти Росії.

З однозгідної волі всіх українських партій Галичини виросла „Головна Українська Рада“ у Львові, якій віддано провід національної політики на час війни.

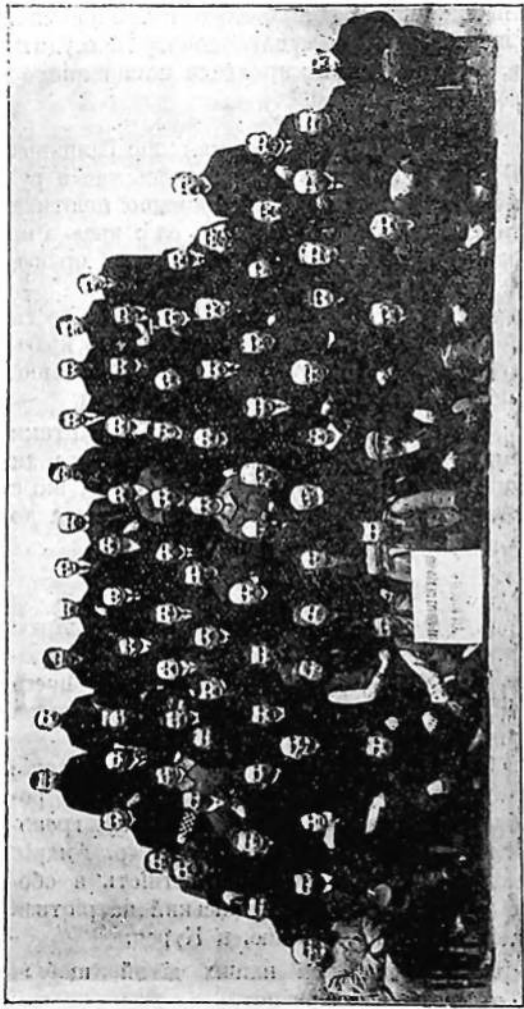
В маніфесті з 3. серпня 1914 р. „Головна Українська Рада“ оголосила, що війна проти Росії є війною за визволене України, і видала поклик звернути проти Росії всі материяльні й моральні сили народу.

А щоби слово перевести в діло, „Головна Українська Рада“ поклікала під проводом „Боевої Управи“ до життя організацію „Українських Січових Стрільців“, в якій наша молодь пішла кровію своєю здобувати ліпшу долю для України. Подібну організацію взяли ся були переводити також українські партії на Буковині.

Крім того Українці з Росії, які за працю для добра України мусіли схоронити ся до Галичини перед переслідуваннями російського правительства, zaloжили „Союз визволення України“, який звернув ся до російських Українців з покличом до боротьби за визволене з російської неволі.

* * *

Коли так збирали ми всі наші сили, щоби в спільнім інтересі Габсбурської монархії і України стати проти російської навали, стало ся щось нечуване: на наш нарід кинено пятно зрадників держави. Треба було не-аби-яких заходів, щоби се пятно стерти, а тимчасом



Перша група Українців, визволених (12. XI.) з табору інтернованих в Талсгрөфі.

скільки наших людей невинно натерпіло ся... Колись історія розсудить справу й осудить тих, що так важко скривдили наш нарід.

* * *

Воєнні події склали ся так, що Галичина й Буковина опинили ся на якійсь час в руках Росії. Перед провідниками нашої політики були дві дороги: або лишити ся в краю і не тільки понехати всяку дотеперішну працю, але ще й наразити ся на пімсту ворога, — або покинути рідний край і з чужини вести дальше працю для визволення рідного краю. Розумієть ся, вони вибрали дорогу дальшої праці і боротьби за визволене Українн.

Та не тільки провідники нашої політики опинили ся на чужині; доля загнала сюди також тисячі й тисячі нашого народу, які з тугою ждуть дня, коли зможуть вернути до визволеного рідного краю.

* * *

А тимчасом на нашій землі господарює Росія, насаджуючи відомими способами царо-слав'є, православ'є і обрусіне. Наша преса завішена, наші товариства замкнені, наших людей вивозять до Росії.

На села понасилали православних попів чорносотенців, щоб навертали людей на російсько-православну віру. А голову греко-католицької церкви, митрополита гр. Андрія Шептицького, за його непохитність в обороні гр.-кат. віри і український патріотизм вивезли в глибоку Росію, в Курск.

Вивозять також наших дітей, щоб їх там в школах змосковити.

А на повітових управителів нашого краю наслали самі найгірші шумовини, проти чого протестують навіть чесніші люди в Росії.

В кінці згадаємо, що між закладниками з міста Чернівців вивезено на Сибір також українського посла М. Спинулу.

* * *

Тепер головним осідком нашої діяльності стала столиця держави, Відень. Сюди перенесла ся „Головна Українська Рада“, українська парламентарна репрезентация, управи українських партій. Тут виходить даліше „Діло“ (VIII. Zeltgasse 3), а також видаєть ся по німецьки тижденьник „Ukrainisches Korrespondenzblatt“, який знакомить Німців з нашою справою.

Так само у Відни осів „Союз визволення України“ і видає тут свої газети „Вістник Союзу визволення України“ і „Ukrainische Nachrichten“ (VIII. Josefstädterstrasse 79).

Тут зорганізовано Український Запомоговий Комітет, який опікується долею наших збігців, позбавлених засобів до життя.

Для заспокоєня потреб духового і товариського життя збігців тутешнє тов-о „Просьвіта“ заложило окрему читальню.

У Відни й Берліні виходять наші видавництва, призначені чи то для нашої суспільности, чи для ознайомлення чужинців з нашою справою.

* * *

Так працюєть ся на чужині для ліпшої долі нашого народу. Наші жовніри і наші добровольці в рядах „Українських Січових

Стрільців^а з оружжем в руках борються з ворогом. А наші політичні провідники стараються приєднати для нашої справи широкий політичний сьвіт, — як воюючі держави Австро-Угорщину, Німеччину й Туреччину, так і неутральні (невоюючі держави, які можуть мати голос по війні), — щоби після побіди над Росією, коли буде ходити о закінчене мира, українська справа була полагоджена так, як сього вимагає справедливість і інтерес нашого народу, щоб ми могли вернути до Вільної України.



Андрій Волощак.

А по селах лиш руїни...

А по селах лиш руїни,
збиті вікна, голі стіни.
Всюди пустка, смерть і сум,
немов всьо лягло вже спати...
Он з розваленної хати
сторчить комиш мов на глум.

Гей, деж люди? Їх поблизь.
Поранили, посліпили
і лишили серед ніль,
умирати серед стужі
в крові власної кадюжі.

— — — — —
Чиж спасе наш край їх біль?





Не має у нікого біланої любови,
як у того, хто спос жите за споїх
братів піддає.

Сьв. Іван, 15. 13.

С. К.

Сьвітова війна в 1914 році.

(Огляд воєнних подій.)

Вже п'ять місяців шаліє європейська а радше сьвітова війна — війна XX століття — найбільша та найкровавіша, яку знає історія сьвіта. Шість держав європейських wraz з азійським Японією виступило до боротьби, щоби знищити нашу державу, Німеччину та Туреччину. Дванадцять мільонів багнетів стануло проти себе до кривавого бою. Європейська війна, що вибухла в 1914 р. за починком „миролюбивого“ царя Миколи, се подія переломова, якій від соток літ не було рівної та яка змінить карту Європи і розпочне нову добу в її розвитку. Рівночасно є вона

й катастрофою, супроти якої всі дотеперішні найбільші катастрофи „Тітаніків“, землетрясення і вулканів бліднуть та стають дрібними подіями.

Війну викликав російський царат, що захотів досягнути дві цілі: здобути Царгород і Дарданелі та загарбати Галичину, Піємонт українського національного відродження, щоби відтак по побідній війні укріпити в самій Росії свою самодержавну власть. Не менше завинила війну Англія, для котрої Німеччина стала невідгінним суперником на морі і на світових торгах, якого треба було знищити за всяку ціну, навіть втягнувши до спілки Япон! Бажала війни також і Франція, що хотіла пімстити на Німеччині 1870 рік і відобрати Альзатчину й Льотарингію. Жадоба країв в Росії, охота відплати у Франції купецька зависть в Англії злучили ті три держави в „потрійне порозуміння“, щоби знищити Німеччину й Австрію та поділити між себе Туреччину. І на них спаде перед історією вина за теперішню війну, за пролиту кров, за воєнні знищення.

Коли Австро-Угорщина зажадала від Сербії видачі і укарання скритоубийників австрійського наслідника престоло Франца Фердинанда і його жінки, убитих сербськими заговорниками дня 28. червня в Сараєві, то Росія намовила Сербію, не уступити ані на крок. З того прийшло до війни Австрії з Сербією а відтак із її тісною союзницею Чорногорою. Коли Німеччина робила всякі заходи, щоби не допустити до розширення пожежі поза ці дві держави, то Росія, яка цілими роками рублями і брехнею юдила Сербів

проти Австро-Угорщини, не дала Сербії сповнити домагань Австро-Угорщини, заманила Сербію надією на свою підмогу та рівночасно проголосила здавна підготовлювану мобілізацію цілої своєї армії проти Німеччини й Австро-Угорщини. Так вибухла російсько-німецька, а за тим і загально-європейська війна в серпні 1914 р.

Австро-Угорщина виповіла війну Сербії 28. липня, Німеччина Росії 1. серпня, Франції 3. серпня а Бельгії 4. серпня. Англія Німеччині видала війну 4. серпня, а Австрія Росії 5. серпня. Австрії виповіла війну Чорногора 5. серпня а Англії та Франції 18. серпня. Япон виповів війну Німеччині 23. серпня а Австрія Японови 25. серпня.

Але Росія, Англія та Франція дуже помилилися в своїх рахуках, коли гадали, що вдасться їм знищити Німеччину та Австрію! Цареві Миколі, президентови Пуанкаре, і міністрови Іреєви здавалося певним, що їхня спілка при підмозі Бельгії, Сербії й Чорногори та далекого Японі мусить раз-два побідити Німеччину та Австрію. Показалося однак, що ворожий рахунок не був такий певний. У війні не рішає лише чисельна сила, але й дух, воєнне одушевлене, пересвідчене боротьби за добру справу, організація та відповідне приготування.

Мимо того, що вороги бажали з двох сторін вступити на землю Німеччини, німецька та австрійська армія не лише не допустили до сего, але самі вступили на ворожу землю. Дотепер ведеться війна з одної сторони в Бельгії і Франції а з другої сторони — після неминучої часової московської обсади

східної Галичини — в Росії, в російській Польщі.

Перегляньмо коротко военні події на західному та на східному терені.

Війна Німеччини з Францією, Бельгією та Англією. Німеччина сейчас по wypowiedженю війни з нечуваною силою і розгоном вдарила на Францію через Бельгію, щоби запобігти такому самому ударови зі сторони Франції — що було би для Німеччини дуже небезпечно. Другої днини по wypowiedженю війни німецькі війська вступають до Бельгії, яка була злучена союзом з Францією і разом з нею виступила проти Німеччини, а четвертої вже днини паде перворядна бельгійська твердиня Літіх (Ліеж). Не минає і три тижні, як Німці по розбитю бельгійсько-англійсько-французьких військ заливають пілу Бельгію. 20. серпня обсаджують столицю Бельгії Брукселею, а 25. серпня здобувають другу бельгійську твердиню Намюр. В бельгійських руках остає ще лише послідна твердиня Антверпен на сході та часть краю над північним морем. Тепер німецька армія звертаєть ся проти Франції, що всі свої війська вислала на північну та східну границю на стрічу Німцям.

Французи не можуть здержати побідного походу німецької армії. Німці проломлюють північно-східну лінію французьких твердинь, що боронила доступу до Франції, здобувають цілий ряд твердинь як Мобеж, Льонгві, Жіве, Монмеді, Лян, Ляфер, Конде, Ірзен, Лезайвель, Люневіль і ин., вдирають ся до північної Франції і побідно ідуть вперед. Дня 21. серпня між Мецом та Ворезами армія баварського престолонаслідника побиває вісім французьких

корпусів, а дня 4. вересня армія Більова добуває перемогу над 10 французькими корпусами. З початком вересня Німці підходять майже під Париж на лінію Реймс-Верден, здовж ріки Марни. Французьке правительство на лоб на



Віденська доповнююча сотня стрілецька
під проводом д-ра Н. Гірняка з прапором, жертвованим
українським жіноцтвом.

шию втікає з Парижа до Бордо, на полудне Франції, а ціле населене Франції огортає переполох та розпука. Начальний вожд французький, Жофр, дістає наказ ратувати край і він 10. вересня розпочинає офензиву проти Німців, але всего 6 днів триває та французька офензива (зачіпна боротьба) і швидко розбивається о твердий відпір німецького війська. Німці не форсують на разі з військових зглядів дальшого походу на полудне, до серня Франції

— до Парижа. Тоді булоби їм грозило з півночі окружене їхнього правого крила, яке тоді ще не сягало аж до Північного моря, як тепер. Облога Парижа та перехід в долину Марни бувби небезпечний для Німців, тому вони заняли становища на лінії рік Уази та Ени (Aisne) — аж до Вердена і там дуже сильно укріпили ся. Як сильні ті становища, свідчить про се те, що від другої половини вересня до послідної хвилі держать ся там Німці і Франція не має сили відти їх викинути.

Тимчасом Німці звертають увагу на праве своє крило та на Бельгію. Всі заходи Французів, щоб обійти з півночі при помочи Англіїців німецьке праве крило, розбивають ся. В Бельгії розбивають Німці в жовтні рештки бельгійського війська а дня 9. жовтня здобувають по 12-дневій облозі найсильнішу бельгійську твердиню, Антверпен. Великі успіхи в здобуваню твердинь — в Бельгії і Франції здобули Німці 15 твердинь — завдячує німецька армія новим своїм 42 см. моздірам та австрійським 3·5 см. моздірам. Перед війною про ті армати ніхто в світі не знав; вони були несподіванкою для ворогів — і то дуже прикрою.

По здобутю Антверпена заняли Німці ціле бельгійське побереже аж до Ньюпорта, свої атаки звернули на захід в напрямі до Кале і Дюнкірхен, щоби зблизити ся до каналу Ля Манш і там загрозити Англії. Тому на лінії Ньюпорт—Іперн вивязали ся дуже завязаті бої, які від половини жовтня тривають з малими перервами дося. Англіїці за всяку ціну старають ся, не пустити даль-

ше Німців, залили морем часть бельгійської землі від Ньюпорта на полудні, стігнули війська з цілого світа, але не могли відкинути Німців. Боротьба там ще нерішена і ведеться даліше.

Тепер боева лінія на заході сягає від морського побережжя Бельгії аж до Вогезів, та майже аж до Швейцарії. В німецьких руках є майже ціла Бельгія з виїмком округи, величини нашого повіта, та десять департаментів (шестя часть) Франції і то частина під господарським зглядом найважніша, бо найбільше промислова і богата! Злучені війська французькі, англійські та останки бельгійського не в силі вкинути противника з занятих ним становищ, мимо того, що Німці борються також на сході з Росією. Франція має лише дефензивну (оборонну) силу, але офензивної сили — такої, щоби викинути Німців з французької землі не має.

Війна Австро-Угорщини й Німеччини з Росією. Росія зараз по виповідженню війни головну свою військову силу звернула проти Австрії для загарбання Галичини, щоби чим скорше знищити осередок українського життя. Великі маси московського війська, що стояли здавна недалеко західної границі, кинула Росія відразу на Галичину. Первісний воєнний план, уложений спільно з Францією був такий, що Росія мала цілу свою силу кинути проти Німеччини і походом на Берлін улексити воєнне положення Франції. Та Росія в теперішній війні кермується не так військовими як політичними зглядами. Росія воліла не додержати умови з Францією і звернула ся відразу на Галичину. За здобутем Галичини царат від давна

тужив і з вибухом війни не було для Росії нічого спішнішого, як установити ґр. Бобринського губернатором Галичини, а Дудикевичів, Глушкевичів та інших кацапських перевертнів його дорадниками! Великі маси російського війська, що вже в липни стояли на границі Галичини, вступили в серпни до нашого краю. Се найліпше показує, що Росія думала вже сего року воювати з Австрією і в тій цілі потайки переводила мобілізацію під видом т. зв. пробних мобілізацій ще від весни. В липни, коли в Європі було все на мировій стопі, Росія мала більшу часть своєї армії над Галичиною. Коли би російська армія була розпочала мобілізацію аж з хвилию wypowiedження війни, так як Австро-Угорщина та Німеччина, то при браку залізниць не було би можливим для Росії з такими силами вступити до Галичини вже в серпни.

Супроти сего австро-угорській армії припала на разі задача лише як найбільше здержувати кілька разів сильнішого противника. Ту задачу наша армія виконала сьвітло і відносно малими силами здержувала російський похід через цілий місяць в Галичині, а на ворожій землі навіть добула побіди. Іменно наше ліве крило перейшло було границю і на російській землі добуло під проводом генералів Данкля та Ауфенберга сьвітлі побіди під Красником 25. серпня, а дня 2. вересня під Замостем і Томашовом разом майже над половиною російської армії, причім забрано 40.000 бранців та 300 армат.

Однак загальне воєнне положене казало задля величезної переваги Росиян завернути ся

аж поза Львів, на нові позиції. Львів, опорожнений нашим військом добровільно, без боротьби дістається ся дня 3-го вересня в руки Москалів. Наше військо уставляється на лінії Городок—Самбір і відси розпочинає з початком вересня успішну офензиву, під Городком



У. С. Стрілиця Михайлишинівна.

добуває побіду над Москалями та забирає 10.000 бранців. Мимо сего дня 13. вересня перервано офензиву, бо з півночі прийшли значні російські сили, що загрозили нашому лівому крилу, котре було посунуло ся аж під Холм та Люблин. Тоді наші війська цофаються до західної Галичини, а Москалі в другій половині вересня займають східну Галичину аж до Карпат та часть Західної, окружують Перемишль довкола та переходять через Карпати на Угорщину аж до Марморощського Сигота. Одначе відворот австрійської армії до Західної Галичини був добровільний, в'дбув ся без боротьби та був вка-

зання стратегічними (військовими) причинами, щоб перевести нове розставлене війська.

Москалі розголосили світові, що Австро-Угорщина вже зовсім розбита, але се швидко показалося неправдивим. Теперішня війна показує, що головне значіння для корисного висліду війни має не здобуте терену, великого простору краю, але розбите і знищене противника. Отже хвилеве відступлене значної частини Галичини не мало рішачого військового значіння, не означало програної для ц. і к. війська, котре опісля віднесло і ще буде відносити нові перемоги над ворогом!

В австрійським воєнним плані не лежало, боронити східну Галичину за всяку ціну а лише опирати ся на лінії Краків—Перемішль, ослаблювати поступово московську чисельну перевагу та зберігати свої сили для будучої рішучої розправи з ворогом, як він буде у менше добрім становищі. Тому управа нашої армії уважала за вказане, переходово відступити східну Галичину і з тих лише причин хвилеве часті Галичини находити ся під російською військовою властю.

Рівночасно з тими подіями в Галичині вислала Росія дві армії на східні Пруси, щоб в той спосіб зазначити перед Францією свій похід на Німеччину — до Берліна. Але вже на границі, в мазурських озерах застряг той похід генерала Рененкампа. Німці під проводом геніального генерала Гінденбурга, що тоді перший раз дав себе пізнати світові, в перших днях вересня під Таненбергом — в тім самім місці, де перед 500 літами відбулася Грюнвальдська битва — розбили своїми незначними силами, але зручною такти-

кою цілу російську армію, зложену з кількох корпусів та забрали поверх 100.000 Росиян до неволі. Від того часу всі пізнійші напади Росиян на східні та західні Пруси розбиваються о сильний відпір німецької армії.

Нова уставка австрійських військ в Галичині була готова з кінцем вересня і з початком жовтня розпочали австрійські війська нову офензиву в напрямі на Сян та на середню Вислу — рівночасно з новими німецькими військами, які прийшли через Королівство польське. В ряді побід виперли получені австрійсько-німецькі війська Москалів аж під Варшаву та Івангород на лінію Висли, причім коло Івангорода побили 8 російських корпусів. В Галичині прогнано ворога на східний бік Сяну та на лінію Медика—Старий Самбір. Дня 11. жовтня принесено відсіч окруженому Перемишлеви.

Перша облога Перемишля скінчила ся великим погромом Москалів під проводом болгарського русофіла, генерала Радка Дімітрієва. Москалі гадали здобути Перемишль за кілька день; так як Німці здобули Антверпен, але помилили ся дуже, бо стратили там 70.000 вбитих і ранених і з нічим відступили назад. Рівночасно прогнано їх з угорської України, при чім в боях проти москоських наїзників вславили ся чимало наші добровольні, Українські Січові Стрільці.

Росияни стягнули зараз для охорони лінії Висли значні резерви. Про се переконали ся наші літаками і з початком листопада знов добровільно завернули ся аж до давних границь Росії з Німеччиною, щоби заманити за собою ворога на лівий беріг Висли. У від-

вороті знищили за собою всі залізничі, мости і дороги. Головною ціллю першого нашого походу на Варшаву було як раз знищене всіх комунікаційних средств на лівім березі Висли, щоби утруднити Росіянам рухи військ. Тепер Росіяни вислали на правий беріг Висли головну силу своєї армії, а англійські та французькі часописи почали писати радісно, що російський вожд, великий князь Николай Николаевич, з цілим своїм військом іде на Краків, Відень та Берлін.

Але прийшла знов несподіванка і то найбільша. Вожди спільної армії, шеф австр. ген. штабу ген. Гецендорф та німецький генерал Гінденбург стягнули Росіяни на лівий бік Висли, щоби тут видати їм рішачучу битву. Дня 11. падолиста розпочали австрійські та німецькі війська офензиву проти Росіяни і напали на них з боків, з півночі та з полудня, чим взяли російського колюса в могутні кліщі. Головна російська сила не могла устояти ся перед хоробрими полками німецькими та австрійськими. Німецькі війська в довгій і кровавій битві зломил ворожий фронт на півночі на лінії Лодзь—Ловіч, а німецько-австрійські на полудні на лінії Краків—Пйотрків і Краків—Ліманова. В боях під Лодзею стратили Росіяни 150.000 вбитих і бранців, а коло Ліманової забрали наші війська 41.000 російських бранців. Росіяни на півночі мусіли завернути через Ловіч, Скерневиці аж під Варшаву так, що прийшло до боїв і під самою Варшавою. Боротьба ведесть ся тепер даліше, але по дотеперішних успіхах супокійно можемо очікувати її кінця. Головна армія російська не була в силі всто-

яти ся перед злученими військами австрійсько-німецькими і замість іти на Берлін, Відень і Будапешт, мусіла завернути на Варшаву і Івангород. За те посунули ся російські війська на південь та обсадили в друге Бу-



У січового „фрізнера“...

ковину. Дня 27. падолиста прийшло ся нашім залозі знов покинути Чернівці та шукати захисту в горах.

Военні бранці. Найліпшою мірою воєнних успіхів Німеччини та Австрії є велике число воєнних бранців. З кінцем 1914 р. було в Австрії 110.000 ворожих жовнірів в полоні, а в Німеччині 306.000 Росиян, 215.000 Французів, 36.800 Бельгійців та

18.800 Англійців. Разом було в Німеччині 577.000 ворожих бранців та 8.138 офіцерів. Разом в обох державах є тепер майже 700.000 ворожих жовнірів в неволю, тільки, як прим. ціла армія Сербії і Рومунії разом. Такий убуток війська мусить дати ся відчутти нашим ворогам дуже сильно.

Війна Австро-Угорщини з Сербією є лише побічною війною, якої внаслід великого значіння не буде мати. Доля Сербії рішається на північнім боевищі, бо коли російський царат буде побитий, то і судьба Сербії, а властиво її теперішньої династії та правительства буде порішена. На полудни проти Сербії стоять лише такі наші сили, які-би могли здержати похід сербського війська, бо вся увага нашої держави мусить бути, очевидно, звернена на війну з Росією. В Сербії дня 12. серпня переступили були наші війська Саву та Дріну і взяли міста Шабач, Лозницю і Лесницю. Потому знову завернули ся і лише відпирали напади Сербів через границю. При тім вдало ся 6. вересня коло Митровиці знищити цілу сербську дивізію Тімока. Дперва з кінцем жовтня переступили наші сильніші відділи знов сербську границю та побідно вступили далеко до ворожого краю і завдали Сербам великі втрати а навіть заняли були хвилево Білгород, столицю Сербії.

Задля трудностей в довозі муніції і поживи та ненадійної ворожої переваги прийшло ся з початком грудня ту офензиву перервати і наші війська знов вернули на сербсько-австрійську граняцю та перейшли під команду архикнязя Евгена.

Участь Туреччини в сьвітовій війні. Туреччина пізнала швидко політику потрібного порозуміння — Росії, Англії та Франції, котрі постановили поділити між себе державу півмісяця, пізнала, що ті три держави кинули ся на Німеччину й Австрію тому, що би відтак пократи Туреччину. В Царгороді зрозуміли, що не можна сидіти супокійно, коли ходить о власне існуванє і рахували ся з тим, що прийдець ся також воювати за своє існуванє. Коли з кінцем жовтня російські торговці хотіли мінами замкнути виїзд турецької фльоти з Босфора на Чорне море, тоді турецькі кораблі отворили пальбу і затопили два російські кораблі. З того вибухла (12./11.) війна Туреччини з Росією, а рівночасно і з Англією та Францією. Через те наступило значне пересуненє сил на користь Німеччини та Австро-Угорщини, коли їх вороги дістали нового ворога проти себе. Султан Магомет V. проголосив сьвяту війну для треста мільонів музулманів в обороні загроженого існуваня. Є се сьвята війна проти Англії, Франції та Росії за чисто політичні та економічні інтереси, а не війна музулманства проти християнства. Теперішні Турки і музулмани не мають ніяких заборчих цілей, опанованя і загарбаня нових країн; їм ходить лише о задержанє своєї рідної землі, на якій хочуть жити без „опіки“ потрібного порозуміння. Тому симпатії всіх поневолених народів мусять бути по стороні музулманів, а не пануючих народів з потрібного порозуміння.

Туреччина війну розпочала з незвичайною енергією. Своею фльотою досягнула перевагу на Чорному Морі і тепер вона є там

паном та збомбардувала російські пристани. На суші виставила три армії. Одна воює на Кавказі проти Росії і то з великими успіхами, бо вже станула під Батум. Друга машерує на Єгипет, щоби визволити його з англійської неволі і вже станула над Суєзьським каналом. Трета армія остає як резерва в європейській Туреччині. Крім того малі відділи борються з Англійцями, котрі висадили свої війська в перському проливі.

Війна на морі. Також і на морі показала ся Німеччина дуже грізним та відважним противником Англії. Німеччина має воєнну флоту і моряків, що не лише вміють доказувати на морі великих діл та успіхів, але і по геройськи вміють умирати. Ось найважніші морські події: Німецькі панцирники на Середземному морі „Гебен“ і „Бреслав“ з початком війни по збомбардуванню альжирського побережа перебили ся серед ворожих кораблів та заїхали до Царгорода, де тепер, закуплені Турками, є пострахом російської флотії. Мала підводна лодка „У. 9“ затопила на Північному морі три великі англійські панцирники вартости 100 мільонів, а в три тижні пізнійше ще один панцарник.

По океанах світа розбрелись німецькі панцирники переважно ті, що були на хінських водах коло Цінгтау, котре по геройській обороні впало 7./XI. в руки Япану, як прим. „Емден“ і „Карльсруге“ та завдавали англійській торгівлі мільйонові втрати. Місяцями цілими полювало на них кількадесять англійських, французьких, япанських та російських кораблів, але безуспішно. Дня 1. падолиста німецький адмірал тих кораблів стрінув коло по-



Лазар Мельничук
визначений, п'ятнадцятилітній
„цугсфірер“ доброволець.
В ріднім селі Горішівцях (на
Буковині) визволив сотню на-
ших браців та ще й спіймав
російського капітана, якого
забрало в полон.

берсжа Чіле англій-
ську воєнну ескадру
і затопив три англій-
ські панцирники. До-
перва 8. грудня пе-
реважаюче число во-
рожих кораблів, в
тім кілька японських
дреднотів прилови-
ло німецьку ескадру
на кінці Полудневої
Америки і затопило
німецькі панцирники
„Гайзенау“, „Шарн-
горст“, „Ляйпціг“ і
„Нюрнберг“. „Емден“
закінчило славетну
нагінку на ворожі
торговельні кораблі
11. падолиста.

На Північному
мори німецькі воєнні
кораблі два рази ро-
били сміливі напади
на англійське побе-
режжя, мимо того, що
воно є замкнене мі-
нами. Дня 3. падо-
листа німецькі ко-
раблі бомбардували
порт Ярмоут, а дня
16./12. міста Гарт-
лепуль, Скарбору і
Уайтбі.

Від німецьких
мін та торпед зато-

нули три великі панцирники англійські — наддреднот „Одейшис“, панцирники „Бел-уерк“, і „Формідебль“. Для англійських великанів морських німецька підводна лодка стала дуже небезпечним ворогом, тому Англія сховала свою величезну военну флоту в портах і не висилає її у бій для нищення слабшої німецької флоти.

Німці затопили також російський панцирник „Палада“ та военний корабель „Жемчуг“.

Австрійська флота також виказала успіхи. Підводна лодка „У 12“ затопила на Адрійському морі між Вальоною й Отрантом великий французький наддреднот „Курбе“, а наші побережні армати затопили французьку підводну лодку „Кюріє“.

Спокоїно можемо глядіти на минулих п'ять місяців війни, на діла, довершені союзними арміями. У Франції німецька армія виказала рішучу висшість над французькою та англійською. На сході получені війська австрійсько-німецькі здержали і зсмили головну силу російської армії, яка замість здобувати чужі краї, мусить боронити своїх власних посіlostий. Военне рішене ще не запало, але те, що дотепер війська наші і нашого великого союзника доказали в тій накиненій війні в обороні zagrożеного істнованя — кажуть нам мати повну надію і довіре, що остаточна побіда — все одно чи скорше чи пізніше вона прийде — буде по нашій стороні, так що московські кіннізники будуть мусіли уступити перед натиском австрійсько-німецьких корпусів з цілої Галичини та опиняться

далеко-далеко за граничними сговпая! Оттоді
завершить ся і тороццєне російської тюрми
народів і визвіл, народів гноблєних кривавим
царатом — а в першій лїнії визвіл україн-
ських земель з під московського ярма!



В. Щурат.

Москалі і Сьв. Микола.*

Модили ся Москалики

Сьвятому Миколі:

„Наділи нас, Сьвятий Отче,

Побідою в полі!

Поможи нам, Сьвятий Отче,

Побідити Пруса,

То ми тобі озолотим

Всю бороду й вуса!“

Чув, не чув Сьвятий Микола,

Може і не слухав.

Дав чосу Прус Москаликам,

Поспускали вуса.

На Сьвятого парікають.

Чують генерали.

„Чого даєте Сьвятого?“ —

Грізно закричали.

„Уже йому не допоможуть

Ваші лайки й крики;

За таке його вже й вибив

Наш Петро Великий!“

* Про царя Петра Великого оповідають, що він
модив ся до сьв. Миколи за побіду. Колиж його по-
біджецо, кинув у люти ікону сьв. Миколи до землі
та ще й казав побити єї палицями!



Богдан Лепкий.

На осінньому блакиті...

На осінньому блакиті
Сірий шнурок журавлів,
Піби тихий плач по літі
Чути їх далекий сьнів.

„Кру, кру, кру! Ростіть здорові
Колосочки на полях,
І ви квіти у доброві,
І ви діти у хатах.

Кру, кру, кру! Нехай минає
Вас неволя і біда,
Найі з весною завитає
До вас мир і свобода.“



ЗМІСТ.

	стор.
Остан Грицай: 1915 (вірш)	3
Давид: З 41 псалма	4
Калспдарюм	5—16
Церковний календар	17—18
Інформації	19—32
О. М.: Героям (вірш)	33
В. Щурат: Перемішлеви (вірш)	34
Б. Лепкий: В другу неділю по Спасі (опов.)	35
В. Щурат: Один з перших (вірш)	41
О. М.: Брати (вірш)	42
Др. Іван Конач: З великого часу	43
В. Щурат: На варті (вірш)	49
П. Карманський: З двіть грози і великих надій	50
Ст. Ч-ий: З невипаданих листів (вірш)	59
В. Пачовський: 1665—1915	61
В. Щурат: 1) Здо виміня, 2) Де Юрків Бог	68
Б. Лепкий: Хочби нам (вірш)	69
Стрілець: На ляветі (опов.)	70
Б. Лепкий: Битва (вірш)	80
В. Щурат: Думка на чаті (вірш)	81
Др. Ст. Рудницький: Сьвітєва війна в числах	82
О. М.: На границі (вірш)	87
В. Щурат: Останній лист	88
Др. Іван Раковський: Расозість Українців	89
А. Волощак: З віршів осліпленого (вірш)	106
В. Щурат: Після бою (вірш)	107
О. Грицай: „Абрумце“ (опов.)	108
Б. Лепкий: Там, що упали (вірш)	124
Др. Л. О-ич: Оселя українських збігців у Вольфсбергу	125
В. Щурат: Московська правда (вірш)	130
Др. М. Л-ий: Рік 1914-ий в нашім житю	131
А. Волощак: А по селах лиш руїни (вірш)	138
С. К.: Сьвітова війна в 1914-ім р.	139
В. Щурат: Москалі і сьв. Микола (вірш)	157
Б. Лепкий: На осінньому блакиті (вірш)	158

Ілюстрації.

	стор.
Гуцули в поході, рис. Ол. Кульчицької	35
Українські Січові Стрільці в перших одностроях (фот.)	47
Стрілецька стежа в лісі (фот.)	51
Старша десятиниця Олена Степанівна (фот.)	55
Старшина сотні С. Іорука (фот.)	57
Гетьман Петро Дорошенко	61
Турецька часопись „Тесфір і Ефкіяр“	67
У. С. Стрільці в ужеськім провалі, рис. Ю. Буцманюка	69
Стрілецький табір в Карпатах (фот.)	73
Стрільці в розстрільній (фот.)	77
Вїзд до села Іоронди (фот.)	83
Вартовий над рос. окопами в Галичині (фот.)	86
Іранці з рос. України (фот.)	91
Старшина сотні В. Дідушка (фот.)	93
Стрілецький табір над Густом (фот.)	96
Старшина сотні К. Іугковського (фот.)	97
Перші рани Стрільці (фот.)	99
Старша десятиниця Софія Галечко (фот.)	101
Стрільці з сотні І. Коссака (фот.)	103
В стрілецькім шпиталі (фот.)	109
Старшина сотні О. Будзиновського (фот.)	111
Стрілецький кухар „урядус“ (фот.)	113
Стрільці на заїку в Варпаханці (фот.)	117
Кадет-аспірант Галечко перед четою (фот.)	121
Загальний вид укр. оселі у Вольфсбергу (фот.)	126
Збігці на богослуженю у Вольфсбергу (фот.)	127
Гр.-кат. церков для збігців у Вольфсбергу (фот.)	129
Перша група українських виводенців з Галсргофу (фот.)	135
Стрілець бл. п. М. Бойко на смертній постелі (фот.)	139
Віденська доповідуюча сотня У. С. Стрільців „	143
Стрілиня Михайлишини (фот.)	147
У січового „фріансра“ (фот.)	151
Лазар Мельничук (фот.)	155

Прикраси на ст. 17, 43, 70, 80, 81, 124 і 158. скомпозувала
О. Кульчицька.
Вінгет календаря після рисунку М. Дольницької.



Пісня Українських Січових Стрільців.

Гей у лузі червона калина похилила ся,
Чогось наша славна Україна зажурила ся.
А ми тую червону калпну підіймемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо.

Машерують наші добровольці на кровавий лан,
Визволяти братів Українців з московських кайдан.
А ми наших братів Українців визволимо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо.

Гей у полі ярої пшенички золотистий лан,
Розпочали Стрільці Українські з Москалями тан.
А ми тую ярую пшеничку ізберемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо.

Як повіе буйнесенький вітер з широких степів,
То прославить по всій Україні Січових Стрільців,
А ми тую стрілецьку славу збережемо,
А ми нашу славу Україну, гей, гей, розвеселимо.



Vom Pressbureau des k. u. k. Kriegs-
:: ministeriums genehmigt. ::

Ціна примірника 60 сот.

Головний склад в Адміністрації „Діла“

Wien, VIII. Zeltgasse 3, Mezz. Tür 6.